อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

นางราชอากร

เลื่อน (นิลวงศ์) วรรธนะพินทุ

ณ

เมรุวัดมกุฎกษัตริยาราม

วันที่ 18 กรกฎาคม 2508

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

นางราชอากร

เลื่อน (นิลวงศ์) วรรธนะพินทุ

ณ

เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันที่ 18 กรกฎาคม 2508

ชาตะ ๑๗ มีนาคม ๒๔๓๐

มรณะ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๐๘

คำคารวะรำลึกถึงพระคุณ

นางราชอากร

(เลื่อน (นิลวงศ์) วรรธนพินทุ)

ดิฉันได้ทราบข่าวการป่วยของ "นายแม่" มานาน ได้เยี่ยมบ้าง ไม่ได้เยี่ยมบ้าง ทั้งนี้ก็เพราะความจำเป็นในอาชีพของสามี บวกด้วยภาระของมารดาแห่งบุตรและธิดาอีกหกชีวิตที่ยังปลดออกไปไม่พ้นอก ซ้ำบางคราวต้องไปทำมาหากินต่างจังหวัด รวมทั้งต่างประเทศใกล้เคียงเมืองไทยด้วย จึงขาดการเยี่ยมเยียนและเฝ้าปรนนิบัติเยี่ยงที่พึงควรกระทำไป

ในวันสิ้นบุญ ดิฉันกับสามีได้ไปเยี่ยมตอนใกล้วาระสุดท้าย มีโอกาศได้เฝ้าอยู่จนกระทั่งท่านจากไป และอยู่จนกระทั่งได้ทำบุญสวดแผ่กุศลส่งครบ ๗ วัน

ความเศร้าโศรกเสียใจนั้น เป็นเรื่องสุดที่จะระงับได้ ไม่ว่าจะคิดไปในทางใด พูดถึงเรื่องอายุขัยก็สมควร พูดถึงโรคภัยและการเยียวยาถึงขั้นสุดแล้ว ก็สมควร แต่นั่นเป็นเรื่องของความสมควรที่พอปลอบใจ ตัดอาลัยไปตามวิสัย ทั้งทาง

โลกและทางธรรม ไม่แต่สามารถตัดข้ออาลัยรำลึกถึงพระคุณและความหวงแหนที่อยากให้ท่านมีชีวิตอยู่เรื่อยไปลงได้ ดิฉันขอสารภาพว่า เป็นคนเห็นแก่ตัวที่สุดในเรื่องนี้ และการตัดความรำลึกนึกถึงท่านนั้น คิดว่าตราบใดที่ยังมีชีวิตอยู่ คงทำไม่สำเร็จ เพราะ การครองเรือนก็ดี การเป็นภรรยาที่ดีของสามี การเป็นแม่คนที่ดี การประกอบกิจกรรมทางบ้าน ทางครัวก็ดีเหล่านี้ เป็นอาริยสมบัติที่ดิฉันได้รับการอบรมสั่งสอนถ่ายทอดมาแต่อายุ ๙ ขวบ การเคลื่อนไหวทุกอริยบท การเอ่ยปากออกคำทุกคำ เป็นการกระทำ และพูดที่ถ่ายทอดตรงมาจาก "ความเป็นภรรยา — เป็นแม่ — และเป็นผู้ดี ที่ดีที่สุด" จาก "นายแม่" เท่าที่สติปัญญา และความจดจำจะบรรทึกเก็บไว้ได้

เมื่อดิฉันต้องประพฤติตัวตามอย่าง "นายแม่" เรื่อยมาและต้องทำต่อไปจวบเท่าชีวิตยังอยู่ จึงยากที่จะถอดถอนความรำลึกนึกถึง และถอดถอน ความอาลัยใน พระคุณเหล่านั้น ออกไปจากห้วงคิดนึกได้ เพราะสิ่งประพฤติ และวาจาต้องทำตามให้เป็นเครื่องสกิดระลึกถึงอยู่เสมอนั่นเอง

คำอบรมสั่งสอนของท่านทุกแขนงชีวิต ที่ หญิง พึงควรปฏิบัติ เป็นมหามงคลคาถาที่สามารถบันดาลความสุข ความ

สำเร็จให้แก่ดิฉันได้เป็น "แม่" ที่สมบูรณ์ พาชีวิตครอบครัวให้ก้าวหน้ารุดไปบนทางที่ขรุขระ มืดมน จนกระทั่งบรรลุจุดหมายปลายทางที่สว่างไสวได้ สิ่งไรที่ควรตามใจหรือทักท้วงทั้งบุตรและสามี ดิฉันได้กระทำตามอย่าง "นายแม่" ตลอดมา คอยให้ความปรารถนาดี ให้ความอบอุ่นทางใจเยี่ยงแม่ คอยประคบประหงมเอาใจ ให้สติ เพื่อนำสามีเดินไปในทางที่ถูกเยี่ยงครูอาจารย์ ปรนนิบัติให้ดีที่สุด ให้มีความสุขที่สุด เยี่ยงทาษที่มากไปด้วยความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ เวลามีทุกข์ตกระกำลำบาก เราก็กอดคอกันเดินผ่าทุกข์ภัยไปด้วยกัน เยี่ยงเพื่อนตาย เวลาสนุกสนานรื่นเริง เราก็สนุกสนานด้วยกัน เยี่ยงสามีภรรยาที่ดีที่สุด เหล่านี้, เป็นกิจวัตรที่ "นายแม่" ใช้และปฏิบัติมาตลอดชีวิตอันยาวนานของท่าน ซึ่งดิฉันได้เลือกเอามาเป็นแบบฉบับใช้กับชีวิตของตัวเอง และก็จำต้องใช้ต่อไปจนกว่าชีวิตนี้จะดับตามท่านไป

ตลอดเวลาที่ดิฉันอยู่กับท่านมา ได้รับความปราณีสูงสุดเท่ากับลูกคนหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการอยู่กินหลับนอน ตลอดจนได้รับอนุญาตให้ใช้สกุลของท่านเวลาประกาศโฆษณาชื่อทางวิทยุกระจายเสียง ได้รับการอบรมสั่งสอนและประพฤติ เล่าเรียนวิชากุลสตรีครบแม้แต่ดนตรีก็เป็นหนึ่งเท่า "ลูกหลวง"

เหมือนกัน เครื่องเพ็ชร์นิลจินดาแต่งกาย ก็ได้สิทธิเลือกก่อนในฐาน "พี่" ของลูก ๆ ท่าน เวลาป่วยไข้ เช้าถึง—เย็นถึงคอยตรวจสอบอาการ ให้การพยาบาลด้วยมือของท่านเอง แม้แต่เสื้อผ้าเวลาป่วย ท่านก็นำไปซักไปทำให้เองโดยไม่ให้คนใช้ทำ ดิฉันจึงว่า พระคุณของท่านนั้น ล้นเหลือที่จะนำเอามากล่าวพรรณาได้หมด

เท่าที่ดิฉันพูดนี้ มิใช่พูดตามประเพณี "ท่านผู้พ้นไป" ต้องดี—ต้องเด่นเสมอ ดิฉันเอาสัจจะเข้าพูด และพูดไปบนฐานแห่งความจริงเพียงแต่ส่วนน้อยเท่านั้น

ดิฉันได้บอกแล้วว่า "นายแม่" ท่านเป็นผู้ดีจริง ๆ ทั้งเลือดและตระกูล ผ่านการอบรมมาจากสำนักสูงสุดคือ ในพระบรมมหาราชวัง มีความใกล้ชิดสนิทสนมยุคลบาทกับ "สมเด็จเจ้าฟ้า" ในแผ่นดิน ทั้งสมเด็จเจ้าฟ้าหญิงและสมเด็จเจ้าฟ้าชาย ตลอดจนสมเด็จพระบรมราชเทวี เป็นที่โปรดปราน ถึงกับทรงสร้างพระตำหนัก ที่ประทับไว้บนแผ่นดินในตระกูล "นิลวงศ์" ที่พระราชทานตั้งให้และโปรดทรงแปรพระราชฐานไปประทับเปลี่ยนพระอิริยาบทเป็นประจำ

ความใกล้ชิดสนิทสนมในเบื้องยุคลบาทนี้ กลายเป็นบัญญัติที่เสวกามาตร์พึงควรปฏิบัติไป คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต

จงรักภักดี เสียสละเพื่อความธำรงอยู่ของชื่อเสียงแห่งตนมิให้เกิดด่างพร้อย เป็นที่ตำหนิติฉินร้อนเบื้องยุคลบาท และดิฉันก็พลอยเก็บกลิ่นไอเหล่านั้นมาประดับเกล้าไว้เป็นมหามงคลปฏิบัติ ได้ผลเป็นที่สมใจที่สุด

เมื่อถึงคราวฌาปนกิจ ดิฉันอยากทำอะไรที่เป็นส่วนของตน ด้วยทุนทรัพย์ที่เก็บเล็กผสมน้อยเอาไว้ เพื่อเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงพระคุณท่านสักอย่างหนึ่ง จึงจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้น

บทความในหนังสือนี้ เดิมทีก็คิดฟุ้งสร้านไปตามประสาคนรู้หนังสือน้อย คิดจะไปขอให้ผู้ใหญ่ที่เป็นเพื่อน ๆ ของสามีช่วยเลือกให้บ้าง หรือคิดจะตอนเอาจากหนังสือนั้น หนังสือนี้บ้าง ผลสุดท้าย ก็มาลงสรุปเอาว่า "เรา" ควรเป็นตัวของเราเองจะดีหรือชั่วเพียงใด เอากันว่า เราดีและชั่วเอง ส่วนดี ก็เป็นกุศลส่งไปถึงท่าน ส่วนชั่ว เราก็รับกลับเอามาทำการแก้ไขปรับปรุงกันต่อไปใหม่

ได้เอาเรื่อง การโต้วาทีของสามี ที่ได้แสดงไว้เมื่อประมาณยี่สิบกว่าปีแล้วขึ้นมาอ่าน เพราะคิดเอาว่า เป็นการโต้วาทีต่อหน้ามหาชนที่กรมศิลปากร มีสารัตถะสำคัญ ๆ หลายเรื่องเมื่ออ่านไปแล้ว จึงลงเอยว่าเป็นการประคารมเพื่อเอาแพ้ชนะ

กันในเชิงพูด สาระสำคัญ บางทีก็ขาดหายไปมาก ๆ เพราะมุ่งหักล้างถ้อยคำหรือเหตุผลที่สมมุติขึ้น บางเรื่องก็ไกลความสมจริงเอามาก ๆ จึงงด ไม่นำมาตีพิมพ์ เพราะไม่ถูกกาละเทศะ

จับบทความที่เขียนบ้าง ปาฐกถาบ้าง เป็นเรื่องเก่า ๆ ดิฉันเห็นว่าให้ประโยชน์ จึงขออนุญาตนำมาพิมพ์ขึ้นตามเรื่องและคตินิยมที่ดิฉันชอบ ดังปรากฏอยู่ต่อไปนี้

ความดีของเรื่อง ถ้ามี ดิฉันขอยกความดีเหล่านั้นให้แก่ท่านที่ชอบ และหากข้อความที่ว่าดีนั้น สามารถแผ่กว้างออกไปเป็นกุศล ดิฉันก็ขอกุศลผลบุญนั้นส่งไปกราบเท้า กราบวิญญาณอันบริสุทธิ์ของ "นายแม่" ในสัมปรายิกภพ

ที่เหลือส่วนไม่ดี ดิฉันขอรับกลับเอามาเป็นสมบัติตนตามเดิม เพื่อให้ชีวิตนี้ไม่ขาดใยที่ต้องปรับปรุงแก้ไขตัวเองต่อไป

นี่ คือความในใจของดิฉัน

เสงี่ยม นิลวงศ์
ห้องเย็นของไทยภาคอิสาณ
นครราชสีมา

ขัดถู —

เสียดสี . . .

ตามอารมณ์คนเล็ก ๆ

โดย

เลิด นิลวงศ์

"เล่นกับไฟ"

"ไม่เห็นจะมีอะไรเสียนี่ เดือนหนึ่งชำระเพียงเล็กน้อยเท่านั้น มีรถยนต์ขี่โก้ไปแล้วคิดกันเฉพาะค่าเช่าแท็กซี่ไปโน่นมานี่ ประเดี๋ยวเดียวก็ ๔๐-๕๐ บาท เรามีรถของเราเอง ค่าน้ำมัน ๓๐.- บาทไปรอบกรุงเลย ซ้ำยังพาลูกเมียนั่งรถเที่ยวโฉบลมเข้าปากตัวเองก็ยังได้"

"ผ่อนส่งหรือ ?"

"น่าฟัง เดือนละ ๒๕๐.- บาท"

"เรื่องเล็กเหลือเกิน"

"ล่วงหน้า"

"มี เท่าไหร่"

"ตกลง เซ็นสัญญากันเลย รับเงินล่วงหน้าไป ทิ้งรถไว้ให้ผมได้"

ผลที่สุดในเย็นวันนั้น ผมเห็นเพื่อนกับครอบครัวของเขา บรรทุกกันเต็มรถ แล่นโฉบไปทางโน้น มาทางนี้ ดูทุกสีหน้าในรถอิ่มเอมไปด้วยความสุข เด็ก ๆ นั่งไม่ลง ยืนเกาะ

ประตูรถมองดูทิวทัศน์ที่รถแล่นผ่านไปด้วยความสนุกสนาน และสนใจยิ่ง

เขาตกลงซื้อรถยนต์ผ่อนส่งรายเดือนเข้าแล้ว

เขาบอกกับผมว่า

"เครื่องก็ดี ตัวถังแน่นหนา ยางกลางเก่ากลางใหม่ ราคาถูกมาก ผ่อนส่งเดือนละ ๒๕๐.- บาท เราก็ได้รถยนต์ขี่หนึ่งคัน ไม่เห็นมันจะขาดทุนตรงไหน?"

จริงซี่ พ่อสหาย มันโก้สบัดช่อไปเลย มันจะเสียอะไรกัน เดือนละ ๒๕๐.- เท่านั้น เช่าซื้อผ่อนส่งก็ง่ายแสนง่าย ไม่จำเป็นต้องมีพิธีรีตอง

อีก ๑๕ วันต่อมา เขาก็มาบอกว่า ซื้อโทรทัศน์ ๒๑ นิ้ว เข้าอีกเครื่องหนึ่ง โดยวิธีผ่อนส่งเหมือนกัน

ผมกับภรรยากลืนน้ำลายลงคอของตัวเอง แทบจะพร้อมๆ กัน เพราะเราทั้งสองเคยร่วมกัน "ท่องธารทุกข์" เยี่ยงนี้มาแล้วอย่างสาหัสฉกรรจ์

จะออกปาก ห้ามเขาก็คงไม่เชื่อ เลยต้องนิ่ง แต่พอเขาซื้อตู้น้ำแข็ง และเครื่องเรือนแบบผ่อนส่งซ้ำเข้ามาอีก ผมเห็นว่า หากขืนปล่อยให้เป็นไปด้วยพฤติการณ์อย่างนี้

อีกไม่ช้าครอบครัวนี้ต้องมีอันเป็นไปในทางร้ายอย่างแน่นอน เป็นไปเหมือนกับตัวผมและครอบครัวเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้ว ผมเข็ดขยาดและกลัวเกรง "ผ่อนส่ง" เป็นที่สุด พอได้ยินใครพูดเข้าเท่านั้น ขนลุกเกรียวนึกถึงเรื่องของความหลังทั้งหลายแหล่ ที่เกิดขึ้นเพราะ "ซื้อผ่อนส่ง" นี่แหละ

เมื่อเห็นท่าเพื่อนคนนี้จะหลงเตลิดไปใหญ่ และผมก็ไม่มีทางห้ามเขาได้ เพราะเงินก็ของเขา ความรับผิดชอบก็ของเขาเอง ไม่ใช่ธุระของผู้อื่น จึงต้องจำใจเปิดเผยเล่าเรื่องของผมที่เกิดขึ้นกับการ "ซื้อผ่อนส่งราคา" ให้เขาฟังว่าเป็นมาอย่างไร ?

เวลานั้น อาคันตุกะที่หน้านับถือ น่าต้อนรับ เห็นจะไม่มีใครน่ารักเท่ากับคนขายของ จากห้างใหญ่ พวกนี้ผมถือว่าเป็นแขกผู้นำความสุขความสบายมาให้ เขาพูดจาน่าฟังน่าเลื่อมใส บรรดาสินค้าที่เอามาขายก็ล้วนแต่ดี ๆ เป็นสินค้าประเภทที่น่าสนใจทั้งนั้น ยิ่งกว่านั้นวิธีการขาย ก็ดูช่างเป็นกันเองเหลือเกิน ไม่พิถีพิถันเรื่องการชำระเงิน "เขาว่าเรื่องเงินเรื่องเล็ก" "ความพอใจของผู้ซื้อต่างหากเรื่องใหญ่"

"ชำระกันง่าย ๆ เดือนละนิด ๆ หน่อย เพียงเศษ ๆ

ของรายได้ประจำเดือนของคุณเท่านั้น"

"เดือดร้อนรึ ม่ายครับ ถ้าจะเดือดร้อน ผมจะไม่เข้ามาหาคุณเป็นอันขาด นี่ผมมาก็เพราะว่าอยากเอาความสุขสำราญต่างๆมาให้ โดยแลกเปลี่ยนเป็นค่าบริการแบบซาบาย-ซาบาย ไม่เดือดร้อนหรือกระทบกระเทือนรายจ่ายทางอื่นแน่"

ผมคิดดู ลงตัวเลขดู มันจริงอย่างคุณคนขายแกว่าแฮะ เอาก็เอาน่ะ

จากนั้น สัญญาเช่าซื้อด้วยวิธีผ่อนส่งถูกร่างและลงนาม เสร็จแล้วนั่งคอยประเดี๋ยวเดียวรถส่งของ พร้อมทั้งช่างของบริษัท ก็นำเครื่องโทรทัศน์มาทำการติดตั้งเสาอากาศเดินสายไฟต่อเครื่องเพิ่มกำลังไฟให้ ยิ่งกว่านั้น ความดีความเอื้ออารีย์ของเขาเหล่าช่างยังคอยเปิดเครื่องทดลองภาพให้เราดูเสียอีก ปรับโน่น จูนนี่ และนำสอนวิธี จนเราเปิดเองได้เรียบร้อยเขาจึงกลับ

เลิกกันที เลิกแต่งตัว ออกเดินไปอาศัยโทรทัศน์เพื่อนบ้านดู เปิดมันที่บ้านของเราจะนั่งจะนอนดูกันอย่างไร ไม่ต้องเกรงใจใคร ว่ากันเต็มที่ไปเลย

เรากัมหน้าก้มตาชำระค่าผ่อน ส่งมาได้ ประมาณ ครึ่งหนึ่ง โดยไม่ลำบากอะไรก็พอดี

พ่อเทวดาคนเดิม ที่ผมรักเป็นหนักหนา มาเยี่ยมอีก หลังจากเห็นภรรยาผมนั่งขยี้ผ้าแล้วก็ฟาดโครมๆ ผมเผ้ายุ่งเหยิง โสร่งที่นุ่งเปียกครึ่งตัว แดดตอนเช้าส่องจ้าลงมาตรงที่ซักผ้า หน้ามีเม็ดเหงื่อเต็มไปหมด บอกอาการเหนื่อยอ่อนให้เห็น

"ปล่อยคุณนายอย่างนี้แย่ครับ ผมเสียดายเวลาที่ท่านต้องมานั่งเหน็ดเหนื่อยอย่างนี้เหลือเกิน นี่ถ้าหากมีเครื่องซักผ้าอัตโนมัติสักหนึ่งเครื่อง ผัดหน้าแต่งตัวจะไปเที่ยวแล้วก็ยังซักผ้าได้ ไม่ต้องบิด ไม่ต้องตาก ไม่ต้องมานั่งขยี้ ไม่ต้องมีคราบสบู่ที่เราฟอกถูลงไปบนเนื้อผ้าแรงๆ ติดซอกอยู่ตามเส้นด้ายของผ้า เพราะไม่สามารถซักออกได้หมด ทำให้ผ้าเปื่อยหมดเปลืองและขาดเร็ว

เครื่องที่ผมว่า ไม่ต้องห่วงเช่นนี้ เอาผ้าใส่ลงไปในเครื่อง ปล่อยน้ำผสมผงซักฟอกลงไป เปิดเครื่องมันจะดัง "ขลุก-ขลัก-ขลุก-ขลัก" อยู่ประเดี๋ยวหนึ่ง จากนั้นก็ซักเสร็จแล้วเปิด "เวิลพูล" อีก ๓ นาที หมาดแล้ว รีดได้เลย"

"น่าสนใจจริง ๆ คุณ" ผมตอบเขาด้วยใจจริง นัยน์ตาเบิกกว้าง พอเขานำแค็ตตาล็อก เครื่องที่ว่า กางออกชี้ให้ผมดู

"อุแม้จ้าว" ผมอุทานในใจ "มันสวยงามอะไรเช่นนี้ ไอ้นี่มันเครื่องซักผ้าเนรมิตรแท้ ๆ"

"พอปิดฝาลงสนิท" เขาเริ่มพ่นต่อ "จะดูเป็นเครื่องประดับห้องที่สวยงามชิ้นหนึ่ง หากเอาผ้าดอกงาม ๆ ปูทาบลงบนหลังเครื่องนี้ เอาแจกันปักดอกไม้สีสวยสดวางแปะลงไปอย่างนี้" เขาพลิกรูปอีกรูปหนึ่งให้ผมดู

"ป๊ะ มันงามจริงแฮะ"

"เหมือนกับ เครื่อง ประดับ ห้อง รับแขก ที่โก้ ที่ สุดชิ้นหนึ่ง" เขาว่าต่อไป

ผมไม่ได้พูดอะไรเลย เพียงแต่ก้มหัวรับเป็นระยะ ๆ ตามคำบรรยายของเขาด้วยจิตใจที่แสนจะเลื่อมใส เห็นจริงเห็นจังตามไปหมด

ความที่กลัวว่าภรรยาที่รักจะไม่เห็นดีด้วย ผมแอบกระซิบกระซาบว่า อย่าเอะอะไป ราคาสักเท่าไร? และทำไมผมถึงจะเป็นเจ้าของมันได้สักเครื่องหนึ่ง

"เครดิต ของคุณดีมาก นายห้างพูดถึงเสมอว่าหากห้างมีลูกค้าอย่างคุณสักเพียงร้อยละ ๖๐ ห้างจะเป็นห้าง

สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ทุกครอบครัว ได้กว้างขวางมาก และราคาสินค้าจะลดลงกว่านี้ สามารถให้ ตาสี-ตาสา มีโอกาสได้ทำการประหยัดเศรษฐกิจทางครอบครัวได้อีกแยะ"

เขาชูดผมโด่งขึ้นสวรรค์ไปเลย

"เมื่อทุกครอบครัวสามารถมีเครื่อง ทุน แรง ทุ่น เวลา ประเภทนี้ได้ทั่วถึง" ว่าเข้าไปโน่น "คุณลองคิดดู เศรษฐกิจของชาติจะพุ่งขึ้นไปอีกสักเท่าใด ? เพราะทุกคนมีเวลาไปทำประโยชน์อย่างอื่นที่มีคุณค่า เป็นเงิน—เป็นทอง ได้มากกว่าที่จะมานั่งตะบิดตะบอยทำงานที่เสียเวลาอย่างนี้"

"อือ คุณนี่แกเก่งจริง รู้รอบไปเสียทุกอย่าง คนที่มีความรู้กว้างขวางอย่างนี้ควรแล้วที่จะได้รับความนับถืออย่างจริงใจ" ผมนึกอยู่ในใจ

เขาเอามือป้องปาก เอียงหน้าเข้ามากระซิบที่หูผมว่า

"เรื่องราคา ไม่เป็นไร? ส่วนวิธีที่จะซื้อ มันก็แบบเก่าอย่างโทรทัศน์นั่นแหละรายเดือนสูงขึ้นอีกหน่อย คงไม่ทำให้คุณเดือดร้อนไม่ใช่รึ ?"

"ไม่" ผมตอบไปด้วยเสียงเหมือนคนใกล้สิ้นใจ

รุ่งขึ้น วิธีการแบบเดิมก็ได้รับการปฏิบัติซ้ำอีก

สบาย – สบายมาก เสียงเครื่องซักผ้า มันดังแข่งผมอยู่ตลอดเวลา "ขลุกขลัก—ขลุกขลัก—ขลุกขลัก" เรื่อยไป

อีกสามเดือนต่อมา เจ้าตู้น้ำแข็ง ก็จำเป็นเสียอีกแล้ว เอา เอากับมัน "ผ่อนส่งเข้าอีก" ใจก็คิดว่า "ไหวน่าไหวแน่ ๆ"

ไม่เห็นมันจะเสื่อมเสียที่ตรงไหน มีคนขาย เราก็ซื้อส่วนจะซื้อเชื่อ หรือซื้อเงินผ่อน มันเรื่องของลิง ยักษ์ไม่เกี่ยว

ระยะนี้ ภรรยาของผม ครรภ์แก่ใกล้กำหนดให้กำเนิดบุตรคนแรกแล้ว เมื่อผมจะต้องเป็นพ่อคนครั้งแรกในชีวิตกันทั้งที ก็ต้องเป็นกันให้ภาคภูมิสักหน่อย

อีกแล้ว เจ้าความจำเป็นร้อยสี่ร้อยอย่าง เริ่มบุกรุกผม ต้องเตรียมเปล เตรียมห้องลูก เตรียมเครื่องเล่น เตรียมคอกหัดให้ลูกเดิน เตรียมเสื้อผ้าและเครื่องอุปกรณ์ครบชุด เตรียมเตาไฟฟ้าต้มน้ำ เตรียมเครื่องให้ความอบอุ่น มันเป็นการเตรียมสารพัดเตรียม

เฉพาะเรื่องของลูก ผมก็ถลำลึกไปเป็นหนี้เขาด้วยจำนวนเงินพัน-พัน การงบบัญชีปลายเดือนจากเงินเดือนของผมชักจะตึง ๆ เข้าบ้างแล้ว ก็พอดีภรรยาคลอดบุตรเป็นชาย

ค่าหมอเอย นางผดุงครรภ์เอย ค่าตื่นลูกเอย พอร้องเข้าสักหน่อย พ่อแกตื่นลูก รับหมอทุกที ในเดือนหนึ่ง – เดือนหนึ่ง ค่าหมอเพิ่มขึ้นอีกมากโข เงินรายได้ ที่ว่าตึง ๆ ตัวอยู่แล้วนั้น ชักจะเขม็งเกลียวแน่นเข้า

ถึงขนาดนี้ก็ยังพอกัดฟันกลืนลงได้ และเราก็พอจะมีอะไร ๆ ที่ให้ความสุขเกือบครบถ้วนแล้วหันไปมองเพื่อนบ้านเรือนเคียง เขาก็เริ่มลงมือที่จะปลูกบ้านอยู่กัน แต่ผมยังเช่าเขาอยู่

ก็เมื่อเขาก็คน ผมก็คน มิหนำซ้ำยังมีเงินเดือนรายได้มากกว่าเขาเสียอีก ทำไมจะมีบ้านมีที่ดินอยู่เองสักแห่งหนึ่งไม่ได้เล่า ตัวผมก็มีดีกรีสำเร็จวิชาซีวิลมา กะไอ้ปลูกบ้านขี้ประติ๋วเท่านี้ มันง่ายเสียยิ่งกว่าปอกกล้วยเข้าปาก เรามีอะไร ๆ พิเศษเหนือพวกนั้นเป็นกอง ไม่ว่าจะในทางคิด ในทางคำนวน การก่อสร้าง ตลอดจนการควบคุมงาน ออกแบบเราต้องทำได้ถูกกว่าผู้อื่นอย่างเห็นได้สว่างไสวที่สุด

ผมเจรจากู้เงินจากธนาคาร โดยเอาที่และบ้านที่ปลูกนี้จำนำไว้ หากเป็นคนอื่นคงไม่ได้เงินแน่ แต่นี่เป็นผม หน้าของผมรับประกันตัวเองได้ จะเอาเงินเท่าใดก็ได้ ถ้าหกหมื่นบาท

ไม่พอค่อยมาเจรจากันใหม่ เพียงเท่านี้ผมก็ได้เงินมาทำปลูกบ้านแล้ว

หนี้เพิ่มมาอีกหกหมื่นบาท!

เมื่อบวกกับหนี้เก่า ๆ ที่ต้องผ่อนส่งเป็นรายเดือนเข้า มันจึงกลายเป็นดินพอกหางหมูก้อนเบ้อเริ่มทีเดียว จะย่างท้าวก้าวไปทางไหน ผมก็ต้องลากก้อนหนี้ก้อนนั้นตามก้นตัวไปด้วย

ลงมือปลูกบ้าน ทุกคนรู้ดีอยู่ว่า บ้านหลังที่ปลูกนี้กว่าจะสำเร็จเป็นบ้านที่อยู่ได้อย่างมีความสุขนั้น ต้องใช้เวลานานมาก มิใช่ว่าพอปลูกเรือนทาสีเสร็จเข้าอยู่ได้ บ้านนั้นจะแล้วเสร็จตามไปด้วยเมื่อไรเล่า ประเดี๋ยวขาดโน้นขาดนี่ ถ้าอย่างนั้นจะต้องเพิ่มเจ้านี่ ถ้าอย่างนี้ต้องเติมอย่างนั้น ความต้องการของคุณผู้เป็นเจ้าของบ้านนั้น มีร้อย "ถ้า" พัน "ถ้า" เพิ่มเป็นบัญชีตามตัวขึ้นมาเรื่อย จนผลที่สุดมีบิลค่าสิ่งของเป็นปึก ๆ ที่ยังค้างชำระเงินเขาอยู่ ทั้งนี้และทั้งนั้นก็เพราะ "ถ้า" อย่างเดียว ตัวเดียวเท่านั้น

ที่ร้ายไปกว่าก็คือ บางโอกาสเราต้องเจียดเอาเงินที่กู้มาปลูกบ้านไปชำระธุระอย่างอื่น ที่ไม่เกี่ยวกับการปลูกสร้างทำบ้านเสียอีก

นั่นก็จำเป็นนี่ก็จำเป็นเหมือนกัน ขอไปทีหนึ่งก่อน ขาดมือเข้าเมื่อใด พอเจรจาขึ้นเงินจากธนาคารได้ เพราะเครดิตของเราดีอยู่ จะไปกลัวอะไร ข้างหน้าจะเป็นอย่างไรค่อยคิดแก้ไขเอา

หนักเข้าผมก็ป่วย ป่วยเป็นโรคคิดมาก เพราะประสาทตึงเครียดเข้า หนี้บีบ เจ้าระบบการย่อยของผมก็เริ่มเสีย เติมเข้าด้วยโรคนอนไม่หลับเพราะทุกข์ ทางเดียวที่จะปลอบใจตัวได้ก็คือวิ่งเข้าหาหมอ ทั้งฉีด ทั้งกิน ทั้งทา ค่ายา ค่าตรวจค่าเยี่ยม แต่ละเดือนคิดเป็นเงินไม่น้อยเลย

นี่แหละคือโรค "เงินออกมากกว่าเงินเข้า" มันปั่นป่วน ผอืดผอมดีนัก ประเดี๋ยวท้องเสีย ประเดี๋ยวอาเจียร ประเดี๋ยวปวดหัวแทบจะแตกตาย ประเดี๋ยวหนาวสั่นเป็นไข้ ใจคอเริ่มหงุดหงิด อ่อนเพลียระเหี่ยกำลัง ทานอาหารไม่ได้ กางเกงเริ่มหลวมอย่างน่าตกใจ ส่องกระจกดูหน้าตนเองคราวใด แทบจะเอาฆ้อนทุบกระจกบานนั้นทิ้งเสีย

เมื่อเหลือทนเข้าจริง ๆ ผมก็เดินอย่างสง่าเข้าไปหานายธนาคารอีก หลังที่ได้สนทนาปราศรัยด้วยความเห็นอกเห็นใจ และผมได้ตรอกข้อความอันเป็นรายละเอียดต่าง ๆ

ลงในแบบฟอร์มแล้ว ก็เดินตัวปลิว เงินเต็มกระเป๋ากลับบ้านอีกครั้งหนึ่ง

คืนวันนั้น ก็ต้องมีการฉลองกันบ้างตามธรรมเนียมไปเหล่าใหญ่ สั่งอาหารดี ๆ สุราดี ๆ กิน เพื่อให้จิตใจและขวัญกลับเข้าตัว เสร็จแล้วก็ไปลีลาศตามโรงเต้นรำที่ผมไม่ได้ย่างกรายไปหามันนานเต็มทนแล้ว ตีสี่ กลับบ้าน นอนหลับสบายจนเกือบ ๑๐.๐๐ น. ลางานเสียอีกด้วย

ที่สุด เราก็เข้าอยู่ในบ้านใหม่ของเราด้วยความที่ผืนเข้าใจว่า "มีสุข" และในชั่วเวลาอีกไม่กี่มากน้อย ผมก็เริ่มรู้สึกตัวว่า บ้านนี้ร้อนเสียแล้ว แม้ว่าแบบบ้านจะหรู เตะตาใครต่อใครที่ผ่านไปมา สีจะสวย เหมาะเป็นที่อยู่อาศัยเหลือเกิน ประตูน่าต่างบิดรับทางลมทิศตะวันออกเฉียงใต้ มีกระแสร์ลมพริ้วกลิ้งตัวเองเข้าได้ทุกห้อง แม้กระนั้นก็ยังร้อนร้อนเสียเหลือเกิน ร้อนด้วยลม "หนี้"

นายธนาคารที่เคยยิ้มแย้มแจ่มใส ให้การต้อนรับอย่างดีแต่ก่อน เมื่อพบกันในตอนหลังชักจะผูกคิ้วนิ่วหน้าเข้าใส่เอาเสียแล้ว

แต่ก่อนคำหนึ่งก็ "ท่าน" สองคำก็ "ท่าน" ต่อมา

ชักลงเป็น "คุณ" เมื่อก่อนพอผมโผล่เข้าแบงค์ "ไหว้" ผมก่อนทุกที ตอนหลัง ผมไหว้เขาก่อน ตอนแรก ๆ ก็รับไหว้เรื่อย ๆ ตอนหลังชักทำไม่เห็น และเวลาจะพูด แกก็เดินไปพูดไป ไอ้ผมก็เดินไปตอบไป พอจะเข้าห้อง เขาก็หันมาบอกว่า "มีธุระ" ด้วยเสียงห้วน ๆ

สรุปแล้ว เขาเบื่อขี้เกียจฟังข้อแก้ตัวชนิดซ้ำ ๆ ซาก ๆ ของผม รวมทั้งขอผลัดผ่อนชำระหนี้ประจำเดือนที่ค้างชำระมาหลายเดือนแล้วด้วย

อาการเปลี่ยนแปลงที่ผมได้รับจากธนาคารและทุก ๆ คนในธนาคารนั้น ผมพอทนได้ เพราะเป็นเรื่องภายใน ไม่มีคนนอกรู้เรื่อง

ในบางคราว ผมเคยนึกเรื่อยเปื่อยไปว่า แบงค์น่าจะให้ความเห็นใจแก่บรรดาลูกค้าที่มีภาระอื่นต้องใช้จ่ายบ้าง แกเล่นกะเอาตามรายได้ของคน เมื่อหักจากการกินใช้เท่าที่จำเป็นแก่การดำรงค์ชีพแล้ว เงินที่เหลือควรหักผลักผ่อนใช้หนี้ได้ โดยหาได้มีใจกว้างขวางคิดไปว่า คนขนาดเรา ต้องมีการสมาคม ประเดี๋ยวศพที่นั้น แต่งงานที่นี่ เจ้านายทำบุญวันเกิด เพื่อนฝูงขึ้นบ้านใหม่ ประเดี๋ยวพิธีโกนผมไฟลูก ไหน

ลูกน้องจะบวชเรียน ไหนจะต้องจ่ายค่าทำขวัญลูก – เมียตัวเอง ไหนจะนั่น? ไหนจะนี่?

ถ้าเอา สิ่งจำเป็น ต้องใช้จ่าย เหล่านี้ เข้า มา รวม เข้าธนาคารก็จะพบข้อเห็นใจข้อใหญ่ที่สุด จะได้เลิกถือกันเสียทีว่า แบงค์ให้เงินช่วยเหลือแต่เฉพาะบุคคลที่ มีความเที่ยงตรงใช้คืนตรงเวลาตามสัญญา ไม่ตุกติก

นี่ผมคิดเอาเอง คือคิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว

แม้แต่ว่า เราได้เงินเพิ่มมาแล้วก็จริง ที่ได้มายังหาพอเพียงกับบิลค้างจ่ายไม่ ผมได้พยายามเฉลี่ยแบ่งชำระอุดโน่นนิด อุดทางนี้หน่อย ที่ไหนรุนแรงร้ายมา ก็เหวี่ยงไปทางโน้นก่อน จะทำอย่างไร จัดการปรับระดับการชำระอย่างไร เงินรายได้เท่าที่มีก็หาพอเจือจาน ทานอยู่ไหวไม่

หนังสือโนตีสจากสำนัก ทนาย ความ หลายแห่ง เริ่มมีมาให้ผมลงชื่อใบตอบรับเรือย ๆ บางฉบับก็ ใช้ถ้อยคำอ่อนหน่อย บางฉบับก็แข็งกร้าวกระด้าง จนบางทีผมอ่านแล้วต้องหลับตานิ่งคิดเสียพักใหญ่ บ้างก็จะดำเนินคดี หรือไม่ก็ยึดเงินเดือนเอาดือ ๆ

ดูซี คนอย่างผม เป็นไปได้หรือนี่

เมื่อหมดประตูจริง ๆ ผมตกลงใจประกาศขายบ้านทันที คิดว่าอย่างไรเสียก็คงได้เงินได้กำไรพอใช้หนี้ใช้สินเขา เจ้าหนี้ทางธนาคาร ก็บังคับว่า หากจะมีการตกลงซื้อขายใดๆ ต้องมาทำการตรงกับธนาคาร เพราะผมจำนำเขาไว้

บรรดาเจ้าหนี้อื่นๆ เมื่อเห็นประกาศการขายบ้านและและที่ดินของผม พร้อมทั้งได้รับการติดต่อจากผมด้วยว่า เมื่อขายบ้านและที่ได้แล้ว จะชำระให้ทันที ต่างจึงพากันนิ่งเงียบระงับการกระทำชนิดรุนแรงลงไป

จากนั้นมาอีกนาน บ้านก็ยังขายไม่ได้ ธนาคารก็บีบกระชับเร่งรัดจะเอาเงินยิ่งขึ้นหากปล่อยให้เรื่องทั้งเรื่องเป็นไปอย่างเดิม ธนาคารจะประกาศริบบ้านเป็นของธนาคารไป หนี้มะรุมยังแถมด้วยมะตุ้มรายอื่น ผมจะไปมีปัญญาหาที่ไหนใช้เขาได้

ต่อมาเมื่อผมชำระค่าผ่อนส่งบรรดาเครื่องบำรุงความสุข ที่พ่อหนุ่มหน้ามนคนซื่อ ช่างแนะของผม แนะให้ซื้อนั้นเกิดขลุกขลักเป็นเดือนที่สามเข้า คือไม่ได้ชำระเขาสามเดือนติดต่อกัน แกก็เดินหน้าบึง พาช่างและคนงานมาช่วยกันรื้อ

ขน มิหนำยังดันทุรังพาเอาตำรวจแต่งฟอร์มนั่งหน้ารถมาเสียด้วย

ผมถามว่า เอาตำรวจมาทำไม แกพูดสบัด ๆ ใส่หน้าผมว่า เอามาเป็นพะยาน ถ้าคุณแข็งสิทธิไม่ให้ผมรื้อและขนไป ก็จะได้ใช้อำนาจและกฎหมายเข้าขนโดยพละการต่อหน้าเจ้าหน้าที่ตำรวจ

เสียถอนตะปูเสียงเคาะเสียงตอก มันดังประจานผมสิ้นดี บรรดาเด็กบ้านใกล้เรือนเคียง เริ่มหยอยเข้ามาดูอยู่ที่หน้าบ้านเป็นกลุ่มเบ่อเร่อ ผมอายแสนอายต้องหลบหน้าอยู่ภายในปล่อยให้บรรดาเจ้าประคุณผู้ยิ่งใหญ่เหล่านั้น ดำเนินการเอาตามใจชอบ สิ่งใดที่หนักก็ส่งเสียงกันล้งเล้ง ยักแย่ยักยันประคองเอาขึ้นรถ และเขาก็เอาของเขากลับไปจนได้•

จบกันที จบกันที พ่อคุณ พ่อทูลหัว ช่างหยาบช้าสามาญย์ ไร้กิริยามารยาทอะไรกันเช่นนี้

จนบัดนี้ บ้านก็ยังขายไม่ได้อยู่นั่นแหละ

เจ้าหนี้เริ่มรุกใหม่อีกแล้ว โทรศัพท์มาก็แล้ว หนักเข้าไม่รับโทรศัพท์เอาดื้อ ๆ ประตูหน้าต่างหน้าบ้านปิดเงียบทางด้านหน้า เปิดตอนหลัง เสียงรถยนต์ "อึ่ม" เข้ามาผมก็

ต้องวิ่งหนี วิ่งหลบ ให้คนออกไปรับหน้าแทน "ไม่อยู่" เสียร่ำไป

"ป๊ะ" คนเราจะไม่อยู่บ้านทั้งยี่สิบสี่ชั่วโมง และเดือนละ ๓๐ วันนั้น เป็นไปไม่ได้ มีบ้านก็ต้องกลับมานอนบ้าน เมื่อนอนก็ต้องตื่น คราวนี้พ่อแห่กันมาตั้งแต่ตีห้า มาจอดรถคอยกันเป็นทิวแถว

ผมลุกขึ้นแอบดูตามรอยร้าวของห้อง ตกใจแทบหมดสติ นั่งเอามือกอดเข่าตรึกตรองทางหนีทีไล่อยู่พักหนึ่งจึงตัดสินใจ เชิญเข้ามาพบทีละราย ทีละราย เมื่อต่างฝ่ายต่างได้รับประทานยาหอมไปพอสมควร ก็ค่อย ๆ ทยอยกันกลับไปจนหมด

รอดไปอีกทีหนึ่ง

ผมสงสารลูก ๆ ของผมเหลือเกิน ที่พอได้ยินเสียงรถพรืดเข้าบ้าน ทั้งลูกทั้งหมาหายเงียบเข้าไปซ่อนตัวอยู่ในห้องด้านหลังบ้าน เป็นการปฏิบัติที่เกิดขึ้นเหมือนเป็นอัตโนมัติ จะเงียบอยู่เช่นนี้จนกว่า บรรดาแขกผู้น่ารังเกียจทั้งหลาย ออกพ้นประตูบ้านไปแล้ว

ลูกไปโรงเรียน ซึ่งตามธรรมดา ก็ต้องไปเรียนในโรงเรียนที่บรรดาเด็กเพื่อนบ้านในละแวกเดียวกันเรียน แรกๆ

แกมีเพื่อนฝูงเด็กรุ่นเดียวกันมาเล่นหัวด้วย ดูมีความรักใคร่กันเหมือนทั้งกลุ่มเป็นพี่น้องบิดามารดาเดียวกันกระนั้น เดี๋ยวนี้ ทุกคนห่างเหินไป ไม่ได้ไปมาหาสู่เล่นหัวกันเช่นเคย จนลูกของผมมีแต่ความ หงอย เหงา เศร้า สร้อย เป็นที่ น่าเวทนาสงสารเด็กยิ่งนัก

จะทำอย่างไรได้ พ่อทำผิดเอง ลูกรัก

ความวัวยังไม่ทันหาย ความควายแทรกพรวดเข้ามาการไฟฟ้า ยื่นอัลติเมตั่มเข้ามาว่า จะขอให้สมุห์บัญชีของผมทำการหักเงินที่ค้างค่าไฟฟ้าให้ในปลายเดือน ผมปล่อยเช่นนี้ไปไม่ได้ ถ้าขืนปล่อยไปเจ้าหนี้รายอื่น ที่คอยจ้องอยู่ จะเอาอย่างตามบ้าง ผมก็สูญคนกันในคราวนี้เอง ก็พอดี ผมขายบ้านได้ในเดือนนั้น แม้ว่าจะช้าไปบ้าง ก็ยังไม่สายเกินการไป

ผมลิงโลดดีใจอะไรจะเหมือน เวลาที่ผมจะลงชื่อในใบมอบอำนาจโอนกรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อนั้น มือผมสั่นเทา หน้าซีด เลือดฉีดพุ่งขึ้นสู่สมอง จนรู้สึกมึนชาไปทั้งหน้า มันเป็นการลงนามครั้งเดียวในชีวิตของผม ที่มีความหมายความสำคัญเหลือเกิน คือเซ็นชื่อประกาศความสิ้นเนื้อประดาตัวที่ต้องดับวูบตามลายมือชื่อนั้นๆไป เป็นการลงนามโอนความสุข

สมบูรณ์ของการอยู่กินหลับนอนที่แสนจะมีความสุขในทางสัมผัสส่วนกายให้ผู้อื่น เป็นการโอนสุข โอนความมีหน้ามีตาของลูก โอนสถานที่วิ่งเล่นภายในรั้วรอบขอบชิด ให้ไปเป็นสุขแก่เด็กคนอื่น

ผมมองดูต้นแวนด้าโยคิมที่ปลูกไว้ในกระถาง ก่อ ด้วยหินใหญ่ กำลังมีดอกสวยงามสะพรั่งคาต้นอยู่ มองดูกอกล้วยที่ตื่นดินใหม่ ตกเครือยาวใหญ่ ๑๑ ถึง ๑๒ หวี ยังแก่ไม่ถึงคราวตัด มองดูต้นกระท้อน ต้นส้มโอ พุ่มสตาร์แอ๊ปเปิ้ลและกอมะพร้าวเตี้ยที่กำลังตกจั่น มองทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความหมายความเสียดายและเสียใจ สอื้นอยู่ในอกของตนแต่ผู้เดียว

มือของผมสั่นอยู่เช่นนั้นนาน จนถึงกับต้องใช้มือซ้ายของตนเองจับบีบให้แน่น จึงสามารถลงชื่อของตัวเองลงไปได้ ผู้ซื้อดีอกดีใจมาก ภรรยาของเขาพาลูก ๆ เขาจูงมือเข้าห้องโน้นห้องนี้ด้วย สีหน้าที่เบิกบานราวกับไปเที่ยวชมสวรรค์กระนั้นผมเหลียวหลับมาดูหน้าลูกของผม ที่จับกลุ่มรวมกัน มองจ้องตามภาพเด็ก ๆ คนอื่นไป คล้าย ๆ กับทุกหน้า และทุกนัยน์ตานัดพร้อมกันมองและเปลี่ยนสายตาตามอิริยา บท ของ

อาคันตุกะเจ้าของบ้านใหม่

ในเบ้าตาของผม ไม่มีน้ำตาออก แต่ภายในนั้น มันหลั่งไหลโชกจนเกือบท้นท่วมหัวใจ สงสารลูกเป็นที่สุด ไม่สามารถพูดจาสิ่งใดออกมาเป็นเสียงได้ ผมแอบเข้าห้องน้ำถอนใจอย่างหนัก ๆ แรง ๆ เพื่อระบายความอัดอั้นภายในใจออกเสียบ้าง ทั้งเป็นการแอบผ่อนความตึงเครียดภายใน ให้เกิดช่วงว่างพอตัดสินใจทำอะไรคั่นต่อไปได้ถูก

ผมหลงผิดคิดเศร้าอยู่ในใจนานโข แต่พอนึกขึ้นมาได้ว่า นอกจากผมจะลงชื่อโอนสิ่งที่บำเรอความสุขจอมปลอมไป มันเป็นการเสียนั้น เสียแน่ แต่ในขณะเดียวกันผมก็ได้โอนความทุกข์โทรมนัสต่าง ๆ ออกไปจากตัว จากใจ ได้จนหมดสิ้น เป็นการได้ คือได้รับความสุขความผ่อนคลายทุกข์ทนหม่นไหม้ทั้งหลาย เป็นความบรมสุขทางจิตใจและสมองคิด ดังนั้นเมื่อหักกลบลบหนี้ คือเสียสุขทางกายทางตาออกไป ได้สุขทางใจคืนมา ผมงบบัญชี ชีวิตตอนนั้นลงได้ว่า สู่ดุลย์กันแล้ว ไม่มีกำไรไม่ขาดทุน

เมื่อจับจ่ายใช้หนี้สินต่าง ๆ หมด ยังมีเงินเหลืออยู่พอที่จะหาเช่าบ้านขนาดกลาง ๆ อยู่ได้พอสบาย มีเงินชำระ

ล่วงหน้าให้เขาสามเดือน พร้อมทั้งค่าขนย้ายผมจึงมีโอกาส เดินลอยชายสบายใจต่อไปได้อีก แม้ว่าจะสูญเสียชื่อเสียงไปบ้าง จนเกือบจะหมดคนนับหน้าถือตา ผมรู้สึกว่าจะมีอาการหน้าชาบ้างก็คงเป็นแต่เฉพาะตอนแรก ๆ เท่านั้น เพราะยังมีกระดากมีอายอยู่ ต่อเมื่อปลงเหตุการณ์ตกแล้ว หันหน้าเข้าตลุมบอนชีวิตต่อไปใหม่ บนเส้นทางที่ผมได้ซื้อไว้ด้วยราคาแพงที่สุดแล้วนั้น ต่อไป มิใยใครจะพูดจะติฉินนินทาอย่างไรนั่นเป็นเรื่องของคนที่มีอาการ "ป่วยหนัก" ควรได้รับการปลดปล่อยไปจากความระลึก ถึง และยึด ถือทางใจ ให้เขาไปตามทางของเขา เราไปตามทางของเรา

ปรากฏว่า ถ้าหากผมขายบ้านได้ช้าไปอีกสามวันก็จะต้องตกเป็นผู้ล้มละลายตามคำพิพากษาของศาลทันที ในฐานะเป็นบุคคลผู้มีหนี้สินเหลือล้นพ้นตัว

ผมจุดธูปจุดเทียนสักการะพระภูมิเจ้าที่ด้วยจิตใจสงบ กล่าวขอบคุณท่าน พร้อมทั้งขอโทษที่จะไม่มีโอกาสได้มาทำการกราบไหว้สักการะต่อไป พระภูมิจะมีความศักดิ์สิทธิ์จริงหรือไม่จะเป็นผีหรือเป็นเทวดาก็ตาม ผมไม่เคยพบปะสนทนาวิสาสะกับท่าน จึงบอกไม่ถูก และไม่กล้าพูด อย่างท่านผู้รู้

ผู้เป็นปราชญ์ว่าพระภูมิเป็นผี คอยกินเครื่องเส้นเครื่องกราบไหว้เป็นพระภูมิที่เอาแต่ได้ คอยกินแต่สินบน ใครไม่กราบไม่ไหว้ และไม่เส้น เป็นทำเอาตามใจชอบ ให้เกิดไข้เจ็บหรือประสบแต่ความทุกข์ยาก ดังเช่นปราชญ์ท่านว่าไว้ ผมไม่ใช่ "ปราชญ์" และก็ไม่ "ใช่ปราด" จึงต้องกราบไหว้บูชาตามคตินิยมที่พ่อแม่—ปู่ย่า—ตายาย ของผมเคยทำมา โดยผมถือว่า วิญญาณของบรรพบุรุษทั้งหลายแหล่ทุกท่าน ได้มาร่วมชุมนุมฟังคำกล่าวสรรเสริญบูชาคุณพระภูมิอยู่โดยพร้อมเพรียงกัน เสร็จแล้วผมก็มีแต่กำไร คือกำไรทางสบายใจ

ต่อไปคือแม่พระธรณี ผีเรือน และพระพุทธรูปที่ผมต้องอัญเชิญท่าน นำผมเข้าสู่บ้านใหม่ แม้จะเป็นบ้านเช่าผมก็ถือว่า ผมเดินตามหลังพระพุทธองค์เข้าไปอาศัยในบ้านใหม่ด้วยความมีมงคลแล้ว

เลิกกันที พอกันที เรื่องการซื้อของผ่อนส่ง ด้วยวิธีการผ่อนเดือนละเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่กระทบกระเทือนถึงรายได้แต่ประการใด

ใครจะมาพูด มาบอก มาโฆษณาชวนเชื่อประการใด ผมไม่รับประทานทั้งสิ้น เข็ดจนตาย ทั้งเกลียด ทั้งกลัว

ไม่ขอเข้าใกล้เด็ดขาด ต่อให้ผู้พูดอมพระสงฆ์ได้ทั้งองค์ ลูกช้างก็ไม่เอาด้วยแล้ว "เจ้าประคูณ"

จากนั้นผมและครอบครัว จึงฟื้นคืนตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ พ้นจากการสอดเท้าซ้ายเข้าไปอยู่ในตาราง เท้าขวาเหยียบจมลึกลงไปอยู่ในกองหนี้กองล้มละลาย ก็ต้องใช้พลังประสาทอย่างแข็งแกร่งพ้นผ่าอุปสรรคร้อยพันแปด จึงรอดตัวมาจนบัดนี้

ผมไม่รู้จะขอบคุณใคร จึงขอ.—

"ขอบคุณพระพุทธองค์ ที่ได้ทรงประสิทธิประสาทบรรดาธรรมะทั้งหลาย ให้เป็นที่รู้ซึ้งเข้าจับจิตสำนึกของบรรดามวลสัตว์โลก ได้ประพฤติตาม ปฏิบัติตาม จนตัวของผมได้อยู่รอดพ้นจากความอัปปางลงกลางมรสุมใหญ่ มีโอกาสได้สูดกลิ่นไอของความอิสสระไม่มีพันธะอันเป็นทุกข์ เกาะ กินสูบคุณงามความดีออกจากตัวผมดังเช่นแต่ก่อน ให้เป็นที่มองเห็นโลกด้วยความน่าอภิรมย์น่าสนใจ โลกที่มีความไหวเปลี่ยนแปรสภาพอยู่เสมอนี้ต่อไป"

"ขอบคุณที่ผมยังมีจักษุดี สามารถมองเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างหมดจดงดงามปราศจากข้อวิมุกติสงสัย มอง

เห็นทุกสิ่งทุกอย่างเป็นสวรรค์ ได้อยู่ใกล้ชิดสนิทสนมกับบรรดาสิ่งที่รักหวงแหนต่อไปอย่างไม่บกพร่องเปลี่ยนแปร ได้พบมิตรที่แท้เพียบพร้อมไปด้วยความเข้าใจ มีความเห็นใจมีความรักความสงสารมั่นคงถาวร ทั้งในยามสุขและยามทุกข์ นั่นคือภรรยาที่สัตย์ซื่อสุจริต ลูกที่มีจิตใจแข่งแกร่งทรหดยืนคู่เคียงไหล่กับพ่อแม่ โต้มรสุมที่กระหน่ำลงลึกถึงใจตัวผ้าทุกข์ที่เคยเป็นม่านบีดบังความเห็นต่าง ๆ แต่เดิม ถูกธรรมะของพระองค์ลอกออกเสียสิ้นแล้วโสตร์ประสาทก็ได้ยินเสียงน้ำตกนางรองดังซ่าอยู่ไม่ขาดระยะ ในตาก็ได้เห็นสุมทุมพุ่มไม้ที่มีใบเขียวชอุ่ม กลิ้งกิ่งเอนใบไปตามกระแสร์ลม ได้ยินเสียงคลื่นในมหาสมุทรสาดกระทบฝั่งอยู่โครม ๆ ด้วยจิตใจที่ตั้งมาแต่กลางมหาสมุทรว่า จะซัดฝั่งให้พังทลายไปตามกำลังวิ่งมาพอใกล้เข้า ใกล้เข้าก็เปลี่ยนใจ อ่อนมือลงจากกลายเป็นเบา ฝั่งทะเลก็ยิ่งงอกออกไปอีก มิใยที่กระแสร์คลื่นจะหวงแหนเนื้อที่ในห้วงสมุทรขนาดไหน ฝั่งก็พ้นผ่ามรสุมนั้นยืดตัวเรื่อยออกไปโดยมิได้นำพาหยุดยั้ง ตามอาการ พิโรธคำรามนั้น ๆ มีจิตเดียวใจเดียวคือ "งอก" "เจริญ" ก้าวหน้าไปโดยไม่หยุดยั้ง"

"ขอบคุณที่ บุตรและภรรยาของผมยังมีที่พักพิงเอนกายอย่างสบาย ในเวลาแดดกล้า ฝนตกฟ้าร้อง โดยไม่ต้องตุหรัดตุเหร่เร่ร่อน เที่ยวพักพิงอาศัยใคร ๆ อยู่ ทุกคนยังมีประสาท หูตา แข้งขา อวัยวะครบสมความเป็นคนทุกอย่าง สามารถอ่านเขียนเรียนรู้ และฟังเสียงที่เป็นมงคลแก่หู ดูสิ่งที่เป็นมงคลแก่ตาได้ แม้แดดจะจัด ฝนจะตกกระหน่ำ กระแทกกระทั่งหลังคา ทุกชีวิตในอ้อมอกอุปการะของผมก็ยังก็ยังอยู่เป็นสุขได้ เพียงเท่านี้ ก็เหลือที่จะขอบคุณแล้ว"

"ขอบคุณที่ผมยังมีฤดูกาล คอยบอกคอยเตือนให้ร่างกายเตรียมตัวไว้ต้อนรับ หน้าแล้งฤดูร้อน ก็มีลมโชยคอยช่วยระบายความร้อนให้ หน้าฝนก็เป็นเข็มทิศบอกชีวิตว่า พืชพันธ์ธัญญาหารถึงคราวที่จะต้องงอกต้องเจริญ ตกเม็ดผลิตรวงป้อนปากพลโลก ไม่ว่าปากเล็กปากใหญ่ ให้ได้ลิ้มความเอมโอชะในโภชนาหารนั้น ๆ เพื่อความดำรงค์ชีวิต ให้เติบกล้าแข็งแรง สามารถมีกำลังสติปัญญาเดินชีวิตต่อไปตามทางที่พระพรหมท่านลิขิตไว้ ผมขอบใจที่พระองค์ ยังทรงกำกับจิตใจของมวลมนุษย์ทั้งหลายไว้อยู่ใน บทข้อบัญญัติของพระธรรมคำสอน ทำให้เกิดมีโบสถ์งาม วัดที่สงบเงียบ

ร่มเย็นเป็นสุขแก่บรรดา พุทธสาวก ทั้งหลาย จะ ไป แสวง บุญตามความมีศรัทธา"

"ขอบคุณที่พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มีส่วนกระตุ้นจิใให้มวลมนุษย์ทั้งหลายในโลกนี้ ใฝ่หาและปรับปรุงตัวของตัวเองให้เกิดความก้าวหน้า บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นเพื่อให้เขาเหล่านั้นประพฤติและกระทำกิจการทุกอย่างไปด้วยความพิริยะ พินิจถึงแต่ผลอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของโลก จนเกิดวิวัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจ การค้าการเมืองและบรรดาศาสตร์ทั้งหลายที่ดึงให้โลกใกล้และแคบเข้า ดังหนึ่งเนรมิตรหรือยมกปาฏิหารย์ ทำให้พลโลกทั้งหลายได้พบได้สัมผัส ได้กลิ่นบรรดาอารยะธรรมทั่วถึงตลอดกันทั้งพิภพทำให้โลกของเรานี้ น่าอยู่ น่าอภิรมย์ยิ่งนัก"

"ขอบคุณที่ผมยังยืนร่างเป็นมนุษย์ และมีความเป็นปุถุชนธรรมดาอยู่ได้ สามารถมีความรู้สึกผิดและชอบจนกลับตัวได้ทันท่วงที ไม่ถึงกับตกหล่นเสียหายทิ้งเหลือไว้ แต่ความอาดูรคิดถึงของผู้ที่อยู่ข้างหลัง และขอบคุณที่ระบบประสาทต่าง ๆ ตลอดจนเลือดลมในร่างกายของผมยังมีสภาพไม่เสื่อมชำรุด แม้ใช้งานมาตั้งแต่วันเริ่มเบิกตามาสู่โลกที่กว้างขวาง

นี้แต่วันแรกก็ตาม เครื่องปรุงเนื้อหนังอันเป็นรูปกายคนของผม ก็ยังคงทำหน้าที่ต่อไปด้วยความซื่อตรง ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย"

"ขอบคุณที่ผมยังสามารถชื่นใจเมื่อเห็นผู้หนึ่งผู้ใดยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความที่เขามีสุข มีความดีใจที่เพื่อนฝูงญาติมิตรโอภาปราสัยทักทายถามถึง สุขใจเมื่อเห็นเด็ก ๆ วิ่งเล่นกันสนุกสนานเต็มไปด้วยความระเริงรื่น มีความประทับใจที่ลูกหญิงเล็ก ๆ โผเข้าสู่อ้อมกอดเมื่อกลับจากงานถึงบ้านพร้อมทั้งฉอเลาะออดอ้อน พ้องเล็กพ้องน้อย ขณะเดียวกันก็ได้ถ่ายความเมตตาปราณีลงโดยการ ลูบ หัว สุนัขข์ ตัวโปรดที่ดีดดิ้นกระดิกหางสั้นตัวเองดังเสมือน จะ เหวี่ยง กระดูก ของมันให้ออกมานอกหนังเพราะความดีใจที่ได้พบเห็นนายของมันกลับบ้าน"

"ขอบคุณ ในพระพรอันเป็นความปราถนาดีของพระองค์ต่อมวลสรรพสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ พระธรรมคำสอนของพระองค์ คือพระพรสวรรค์ทุกชั้นฟ้าบรรดาที่บรรจุไว้แต่ยอดของมหาพรประเสริฐ ได้หลั่งไหลท่วมโลกแล้ว หากพระองค์มิได้ทรงเสียสละ ทรงผ่าทุกข์แสวงหา สิ่งเหล่านี้

หาเกิดขึ้นเองได้ไม่ เมื่อเช่นนั้นโลกทั้งโลก คงจะไม่ใช่โลกที่อุดมไปด้วยคุณธรรมดังเช่นเวลานี้"

เมื่อบรรดาความใคร่ทั้งหลายดับ ลง ตาม ความเข้าใจถูกแล้ว ชีวิตของผมก็เริ่มทยานตัวเองถีบพุ่งสูงขึ้นตามลำดับ พร้อมทั้งการระมัดระวังกำกับสติปัญญาและกำลังของตนไป

นี่แหละท่านที่เคารพ ความฉิบหายประลัยในคนนั้น มันเริ่มจากจุดเล็ก ๆ จุดเดียว ดังเช่นเรื่องนี้เป็นตัวอย่าง เริ่มจากการ "ซื้อผ่อนส่ง" ด้วยการชำระเงินแต่น้อยเป็นเดือน ๆ ไปหนักเข้า – หนักเข้า กลายเป็นเรื่องใหญ่ จนเกือบสูญสิ้นความเป็นคนไป. □

ธารอำมฤต

ใครจะว่าผม "แก่วัด" ก็เอา ความจริงก็เป็นเช่นนั้น เพราะผมจนกระทั่งเดี๋ยวนี้อายุยังไม่ครบบวชสักที ผ้ากาสาวพัตร์ที่เคยห่ม ก็เคยห่มเพียงครั้งเดียว เมื่อบวชเณรให้แม่ จากนั้นมาดูมันช่างยุ่งเหยิงเสียเต็มประดา จนไม่มีเวลาผลักตัวเองเข้าสู่อ้อมพระมหาบารมี ของ พระศาสนา ได้ ผมจึงกลายเป็นคนดิบที่แก่ข้าง ๆ วัด ผมรู้อยู่อย่างเดียวว่า พระศาสนานั้น ทำคนให้เป็นคนได้สมบูรณ์ ชีวิตของคนนั้นจำต้องคลุกเคล้าก้าวเดินไปโดยความโอบอุ้มของพระศาสนา จะหลับนอนได้อบอุ่นเป็นสุขก็เพราะพระศาสนา จะประกอบกิจการไม่ว่าใหญ่เล็กเพียงใด จะดีเด่นจะใหญ่โต มีชื่อเสียงก้องเมืองก้องโลก ก็เพราะพระบารมีของพระศาสนา

ผมจึงกลายเป็นคน "แก่วัด" "หลงศาสนา" ไปโดยอัตโนมัติ ผมเชื่อพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ เท่าหรือมากกว่าคนที่ตักบาตร์ ฟังเทศน์ทุกวันพระเสียอีก

บางโอกาศในวันอาทิตย์ หรือวันศุกร์ ผมยังไปนั่งฟังการสวดในโบสถ์ฝรั่ง ในสุเหร่าแขก เข้าไปฟังไปดูว่าบรรดาที่อยู่ในศาสนานั้น ๆ เขาประพฤติและปฏิบัติตัวกันอย่างไร

และเรา, ผู้เป็นคนนอกรีต เข้าไปปะปนกับเขา ต้องประพฤติและปฏิบัติตัวอย่างไร จึงจะเป็นที่เหมาะสม ความเงียบสงบทั้งกิริยาวาจา และจิตใจต้องสำรวมอย่างไร เพื่อส่งจิตเข้าให้ถึงพระผู้เป็นเจ้าของเขา ผมศึกษาบรรดาธรรมคำสอนต่างๆ เท่าที่มีในพระคัมภีร์ของพระมหาเยซูเจ้า สรุปลงผลได้อย่างเดียวกัน ทุกพระศาสนาไม่ว่าจะเป็นพุทธ คริสต์หรือมูหะหมัด "ทำคนให้เป็นคนเต็มคนทั้งสิ้น"

เวลาวันศุกร์ที่ผมไปตามสุเหร่า ผมก็ทำตัวให้สมและมีความคล้ายคลึงกับเขา ผมศึกษาคำภีร์โกรอาน เพื่อต้องการรู้หลักพระศาสนา และข้อบัญญัติของพระองค์พระนาบีที่ผมทำได้ ก็เพราะผมรู้แน่ว่าพระพุทธองค์ของเรา ทรงเป็นผู้มีพระเมตตา แผ่กว้าง มีพระทัยมากไปด้วยความเอ็นดูใครจะประพฤติหรือนับถือศาสนาใด ๆ พระองค์ ไม่เคยทรงมีข้อบัญญัติห้าม ผมปฏิบัติตัวไปในฐานะที่เป็นพุทธสาวกของพระองค์ คือต้องศึกษา เล่าเรียน หาความรู้เพิ่ม

ดังนั้น เมื่อผมเห็นผู้ใดสวดอ้อนวอนขอประทานพรขอประทานความคุ้มครองจากพระองค์ก็ดี ผมซึ้งอยู่ในจิตคนเดียวว่า คำสวดคำปารวณาต่าง ๆ นั้น ต้องถึงพระองค์แน่ ๆ

ถ้าไปพูดกับคนสมัยนี้ เขาไม่เชื่อ เอาเถิด จะเชื่อหรือไม่ไม่ใช่เรื่อง ที่เป็นเรื่องก็ว่า ผมได้ผลักไล่ไสส่งอาการขุ่นมัวของผมออกไปพ้นกาย พ้นใจได้ ในขณะที่ผมหมอบนิ่ง หลับตาพนมมืออยู่ต่อหน้าพระรูปของพระองค์มีความเงียบสงัด สว่างด้วยแสงเทียนบูชา วิอบ ๆ แวบ ๆ อยู่ตรงหน้ามีกลิ่นธูปกลิ่นดอกไม้ลอยเข้าสู่ฆานะประสาท จูงจิตใจให้ล่องลอยไปตามความสุข ที่ไม่สามารถหาได้จากที่อื่น นี่เป็นผลที่ผมได้มาแน่ ๆ

เมื่อพูดถึงความสงบสุขทางใจ ที่ได้จากสมาธิแน่วแน่สมาธิที่เกิดจากการน้อมจิต รำลึก สักการะ แด่องค์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น แม้จะเป็นสมาธิเพียงชั่วครู่ ชั่วประเดี๋ยวผมเชื่อว่าทุกคนที่เข้าไปในโบสถ์นมัสการกราบพระนั้น จะปฏิเสธไม่ได้สักคนหนึ่งว่า มีความเยือกเย็นวังเวงใจ เปี่ยมไปด้วยความอบอุ่นมีสุขอย่างเหลือล้นและเหลือที่จะเอาอะไรเข้ามาเปรียบได้

ยิ่งเวลาใดที่เกิดทุกข์ทางใจขึ้น ดูเหมือนจะไม่มีโอกาศหรือเวลาไหน ที่จะแสวงสุขล้างทุกข์ในอกของตัวออกได้ ดีเท่ากับวิ่งเข้าพึ่งแสงพระบารมี

คนที่ลืมพระ คือคนบาป เหมือนนกที่ลืมกำลังของตัวเอง ถาบินขึ้นหนีให้พ้นรัศมีรถยนต์ที่วิ่งมาด้วยกำลังเร็วกำลังของตัวเองทำได้ แต่ก็อุตส่าห์บินสวนรถ ให้รถชนตายจนได้

อันทุกข์ทนหม่นไหม้ในอกคนนั้น เป็นของร้อน บุคคลประเภทนี้ ชอบเข้าหาพระ พึ่งบารมีพระกันนัก หวังจะถ่ายร้อนในอกให้ออกพ้นตัวไปด้วยวิธีการมักง่าย เอาแต่ได้เข้าตัว เอาเปรียบพระทุกประตู พอกราบเสร็จ ยกมือพนม ปากก็หมุบหมิบ เริ่มต้นขอทีเดียว ขอให้พระองค์จงช่วยปัดเป่าอุปัทวอันตรายทุกอย่างให้ห่างพ้นตัว ขอให้ช่วยล้างศัตรูให้พินาศฉิบหาย ขอให้ดลบรรดาลให้ถูกหวยรวยเบอร์สักครั้งหนักๆ เข้าแอบติดสินบลถวายท่านไปเลย แนะนำให้พระพุทธรูปในโบสถ์ "คอรัปชั่น" ตามตัวไป เช่น ขอให้ถูกล็อตเตอรี่ที่หนึ่ง จะปิดทองจริงทั้งองค์บ้างก็จะสร้างโบสถ์ถวายสักหลังหรืออะไรต่อมิอะไร ที่มีค่าราคามาก ๆ โดยตัวเองจะได้คิดสักนิดหนึ่งก็หาไม่ว่า หากบังเอิญไปถูกล็อตเตอรี่ที่หนึ่งเข้าจริง ๆ เงินเท่าที่ได้หาพอทำหรือสร้าง สิ่ง ที่ตนก้มหน้าก้มตากราบกรานถวายสินบนก็หาไม่

ใครเขาจะมองหรือมีความรู้สึกในทางพระ ทางศาสนาอย่างไร ผมไม่มีโอกาศรู้ รู้แต่เฉพาะเรื่องของตัวเอง ผมรู้ว่า

ความทุกข์ความร้อนนั้น เมื่อถ่ายออกจากอกเราไป มันก็ต้องไปกองร้อนอยู่ที่อื่นกับคนอื่น ก็เมื่อพระพุทธองค์ทรงเป็นที่ร่มเกล้า เป็นที่ยึดเหนี่ยวเคารพบูชาของมนุษย์ทั่วพิภพ ท่านจะทรงรับประเคนของร้อน ของที่เป็นพิษเป็นทุกข์ไว้เสียด้วยพระองค์เองรึ? พระองค์ก็ทรงเป็นผู้พ้นแล้วซึ่งมวลกิเลศทั้งหลาย จะทรงรับไว้ได้อย่างไร? ทีนี้จะโยนไปทางอื่น เจ้าตัวทุกข์ตัวร้อนนี้ ก็ต้องไปตกลงบนอกคนอื่นเข้าอีก พระองค์จะทรงทำได้อย่างไรกัน?

นี่คือปัญหาที่ผมคิดถามให้ตัวผมเองตอบ

เมื่อค้นคว้าหาความจริง จากความสมจริง ผมพบว่า การกราบไหว้บูชาพระ เพื่อน้อมรำลึกถึงพระพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณนั้น เวลาเราทุกข์ ผมรู้สึกเหมือนความทุกข์ค่อยคลายออกจากตัวจากอารมณ์ คล้ายกับว่าตัวของเรานั้น เดินผ่านแดดร้อนที่แผดเผาร่างกายจนเกือบถึงกาลมรณะก็มาพบร่มโพธิ์ร่มไทรใหญ่ เป็นที่ร่มเย็นราบรื่น ข้าง

หน้าก็คือสระน้ำใหญ่มีน้ำใสไหลเย็นได้อาบได้กิน บรรเทาความร้อนความหิวกระหาย เปรียบธารน้ำนี้ได้พระธรรมคำสอนของพระองค์ ในสระใหญ่นี้ ยังมีบัวบานออกดอกขาวชมภูเป็นสีสลับกัน เป็นบัวที่สอาดบริสุทธิ์เกิดมาจาก ตม เลนสกปรกก้นบ่อ กว่าจะหลั่งตัวเองพ้นผิวน้ำขึ้นมาออกดอกชูก้านอยู่ได้ ก็ต้องผจญผองภัยทั้งปวงจากก้นบ่อมาแล้วอย่างโชกโชน

ฉันใดก็ตาม คนเรากว่าจะเอาชนะทุกข์ร้อนได้ ก็ต้องใช้มหิทธิพลังอย่างแรงช่วยจึงจะพ้น

ดังนั้นการกราบไหว้พระของผมจึงผิดกับคนอื่น คือนอกจากจะได้ความดื่มด่ำ ฉ่ำชื่นทางใจ แล้วผมยังได้พลังประหลาด ที่ทำให้ผมเกิดกำลังปัญญา กำลังใจ และกำลังความคิด ทำเอาชนะอุปสรรคได้ ผลบุญที่ผมทำ ให้ผลตอบแทนเพียงเท่านี้ ผมว่าสมใจตัวเองยิ่งนักแล้ว เป็นวินาทีทองที่ผมต้องรีบฉวยเอามาเก็บเป็นสมบัติไว้ทันที

ครั้งหนึ่งผมเคยถูกผู้เฒ่าชาวต่างจังหวัดถามว่า

"คุณเชื่อเรื่องบุญกุศล และการสวดมนต์ภาวนาไหม?"

"เชื่อซิครับ ทำไมจะไม่เชื่อ" ผมตอบ

"คุณลุงล่ะ เห็นเป็นอย่างไร ?" ผมย้อนถาม

"เมื่อก่อนนี้ ผมเชื่อว่า การทำบุญกุศลหรือการสวดมนต์ภาวนา นึกถึงพระ บุญภาวนานั้น ๆ จะช่วยผมได้" ชายชราผู้นั้นรำพรรณต่อไป "แต่เดี๋ยวนี้ผมชักสงสัยเสียแล้วว่า การทำบุญกุศลของผมตลอดจนการสวดมนต์รำลึกถึงพระพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ คงไม่ไปถึงพระองค์แน่เพราะเหตุการณ์ต่าง ๆ ดูเหมือนว่า ยิ่งสวดยิ่งทำบุญ มันยิ่งรุมเอาผมหนักเข้า ที่ผมพูดนี้ ไม่ใช่ว่าผมจะหยุดการปฏิบัติบุญกุศล เป็นแต่ผมเริ่มสงสัยและอยากถามหาความรู้จากคุณบ้างเท่านั้น ว่าคนสมัยนี้ เขามีความรู้สึกนึกคิดถึงเรื่องการบุญการกุศลกันลักษณะอย่างไร"

ผมไม่ได้ตอบคำถามของแก แต่นึกชมอยู่ในใจว่าตาเฒ่าคนนี้ แกดีอยู่ที่ตอนว่า นึกจะพูดอะไรก็โป้งออกมาเลย ตรง ๆ ไม่อ้อมค้อม ผมชอบ

เลยถามต่อไปอีกว่า

"เวลาสวดมนต์ภาวนาไหว้พระ เสร็จแล้วคุณลุงนึกถึงอะไรต่อไป"

"ผมนึกปลงสังเวชในสังขารของตัวเอง ตลอดจนความทุกข์ยากต่าง ๆ ที่กำลังผจญอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ขาดที่พึ่งพาอาศัย ขาดญาติโยมอุปถัมภ์อุปการะ ต้องพึ่งข้าววัดประทังชีพไป"

คำตอบเพียงเท่านี้ ก็ทำให้ผมประมวลเหตุผลได้แล้วว่า ทำไมการสวดมนต์ภาวนาของชายผู้นี้ จึงวิ่งไปขาดตกบกพร่องเสียกลางทางหมด ไม่ไปถึงพระพุทธองค์ ทั้งนี้เป็นด้วยเวลาที่สวดมนต์ภาวนานั้น จิตใจของแกวอกแวก มีแต่ทุกข์โศรก คิดถึงแต่เรื่องของตัว เรื่องของสังขารที่ผุพังร่วงโรย

อันข้อปริวิตกทุกข์ร้อนต่าง ๆ นั้น เป็นตัณหาอย่างหนึ่ง ไม่ใช่คุณสมบัติของคนที่จะเข้าใกล้พระ เพราะเมื่อเรามีความประสงค์เข้าใกล้พระก็ต้องทำจิตใจ ชำระร่างกายให้สอาดหมดจด ลืมทุกข์ ลืมร้อนเสียชั่วคราว น้อมจิตรำลึกนึกถึงแต่ พระพุทธคุณ ด้วยจิตใจที่ ผ่องแผ้ว ปราศ จาก ความละโมภมาก หรือความเห็นแก่ตัว การสวดมนต์ภาวนาจึงจะสัมฤทธิ์ผลสมตามความมุ่งหมาย เพราะพระพุทธองค์เป็นเอกบุรุษที่ละจากมวลกิเลศทั้งหลายแล้ว ตราบใดที่เรายังมีตัณหาทางโลกมูมมามติดตัวติดใจอยู่ ขณะนั้นไม่ควรทำการ

สวดมนต์ภาวนากราบไหว้พระเลย

ศาสนาเป็นเครื่องประดับและปรับปรุงโลก เป็นแสงสว่างดวงแรกที่ทำให้คนมองเห็นทางในที่มืด เป็นเครื่องวัดชั่ง ตวง ที่มีมาตรฐานแน่นอน สามารถบอกชีวิตหรือความเป็นอยู่ของคนได้โดยถูกต้อง ว่าคน—คนนั้นมีภูมิธรรมสูงต่ำหนาบางแค่ไหน มีความใกล้หรือไกล "คน" เพียงใด เป็นมหาโอสถที่ปรุงแต่งขึ้นจากบรรดายอดเชื้อของคุณธรรมความดีทั้งหลาย ที่มวลมนุษย์พึงควรยึด ควรปฏิบัติตาม

ก็เมื่อศาสนามีแต่ความศิริมงคลทั้งสิ้น ทำไมเราจึงจะฝืนประพฤติแต่สิ่งที่เป็นอัปมงคลทั้งทางคิดและทางทำแล้วก็ไปหวังให้พระช่วย มันจะถูกหรือ ?

ไปปล้นเขา ก็นิมนต์พระติดคอไปด้วย ก่อนจะลงมือปล้น ยังปลูกศาลเพียงตา อาราธนาพระพุทธคุณเข้าคุ้มครองเสียอีก จะไปโกงเขาก็ยกมือขึ้นจบเหนือหัว ขอพรจากพระองค์ให้ช่วยคุ้มครอง ให้ความปลอดภัยแก่ตัว แก่หมู่พวกมิหนำซ้ำใครที่มีความรู้แก่มนต์คาถา ยังปลุกเสกให้ลูกน้องเสียอีก จะไปเกี้ยวผู้หญิงก็เอาพระอมใส่ปากไปด้วย จะไปกินเหล้าเมายา ก็เอาพระแขวนคอติดไปด้วย อย่างนี้ แล้ว

จะมาบ่นว่า ว่าพระไม่ช่วย ทำให้ตัวต้องติดคุกติดตาราง จะถูกหรือ ?

เวลามีสุข มีเงินมีทอง ดูทุกคนลืมนึกถึงพระ พอทุกข์ถึง ก่อนอื่นก็ระลึกถึงพระ สวดมนต์ภาวนาทันที ผมว่าวิธีการปฏิบัติอย่างนี้ผิดมาก เป็นการเอาเปรียบพระเกินไป ดังนั้นการกราบไหว้พระ ควรจะรำลึกถึงแต่เพียงว่า

"เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ แล้ว พระพุทธองค์ ที่ทรงประทานความเป็นอยู่ให้เท่าที่เป็นมา"

แทนที่จะไปขอ --ขอ ขอจิปาถะ แม้แต่เรื่องที่ไม่ควรขอ ก็ขอ ขอเท่าที่จะนึกขึ้นมาในขณะนั้นและเป็น "ขอ" ที่ฟุ่มเฟือยเหลือประมาณ

จริงอยู่เกิดมาเป็นคนต้องมีกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ถ้าหากเรามิได้เป็นหนี้บุญคุณใครผู้ใด ก็จงสรรเสริญพระพุทธคุณขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงโปรดประทานความสุขความเจริญให้แก่มนุษย์โลกทั้งหลายเถิด จิตใจของเราจะผ่องใส เป็นสุขดียิ่งขึ้น

เมื่อเรารู้ว่าพระพุทธองค์ ทรงแผ่พระเมตตาบารมีแด่เวไนยสัตว์ทั่วหน้า เราก็เป็นพุทธสาวกของพระองค์ ต้อง

เจริญรอยบาทตามไป ด้วยการทำความสุขสบายให้บังเกิดแก่ผู้อื่นเป็นการแผ่เมตตาบารมีตามรอยบาทไปด้วยเหมือนกัน

หากไม่รู้ว่าจะทำให้ใคร ตื่นนอนขึ้นจงทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นสักอย่างหนึ่ง ถ้าไม่มีอะไรทำก็ชงน้ำชากาแฟให้ภรรยา หรืออย่างน้อยถ้าหนาว ก็ช่วยดึงผ้าห่มคลุมตัวให้ จะทำอะไรก็ได้ให้เกิดเป็นคุณประโยชน์สักอย่างหนึ่ง จะเป็นกับภรรยาหรือบุตรได้ทั้งนั้น

วิธีการเช่นนี้ บุญสนองตามให้ทันตาเห็นนัก คือเรามีอารมณ์ดีตลอดวัน ๆ นั้น เพราะได้ทำกุศลแผ่เมตตาไปแล้ว คนเราลงมีความรู้สึกแจ่มใสแช่มชื่นในหัวใจเสียตั้งแต่เช้าแล้ว วันนั้นทั้งวัน มีความสุขที่สุด จะทำงานทำการหรือจะนึกคิดอะไร สมองโปร่งสดใส เพราะไม่มีเรื่องกวนใจกวนอารมณ์มาแต่บ้าน เราทำได้เช่นนี้เป็นประจำ ก็เท่ากับได้ปฏิบัติตนตามแนวทางของพระบรมศาสดาแล้ว

ในพุทธประวัติปรากฏว่า พระบรมศาสดาของเราได้ทรงละหนีพระราชบัลลังก์ของกษัตริย์หนีออกทรงผนวชเพื่อแสวงหาแสงอารยะนำมาส่องให้โลกสว่างไสว ด้วยพระราชประสงค์เพียงประการเดียว คือ อยากเห็นมวลมนุษย์พ้น

จากกิเลศ สำเร็จอรหันต์ทั่วถ้วนกัน

เราเป็นไม่ได้เพราะบุญไม่ถึง เราไม่สามารถเอาชนะโลกได้ เพระเป็นภาระที่ยิ่งใหญ่เกินกำลังและสติปัญญาของเรา ทำไมไม่หันมาลองปล้ำตัวเองดูสักพักหนึ่ง โดยกำจัดความขลาดกลัว ความชั่วต่าง ๆ ออกไปเสียจากใจ จากห้วงคิด หันมาปรับปรุงแก้ไข ดึงตัวออกเสียจากบรรดาความอัปมงคลทั้งหลาย เรื่องเล็ก ๆ เหล่านี้ เราทำได้ และเอาชนะตัวเองได้แน่

ทำไมจึงไม่ทำเสียแต่เดี๋ยวนี้

ศาสนาเป็นหลักใหญ่ที่รวมของการ "แผ่" การ "ให้" ไม่ใช่เป็นที่รวมของการ "ขอ" การ "รับเอา" อย่างเดียว ไม่มีแผ่ ไม่มีให้ ถ้าเราไม่รู้ว่าจะ "แผ่" จะ "ให้" อะไรแก่ผู้ใด ให้แก่ตัวเองก็ยังได้ ให้ความสุขความสดใส เกิดขึ้นในกมลสันดานของตัวเองทุก ๆ วัน มองทุกสิ่งทุกอย่างคิดทุกสิ่งทุกอย่างไปในทางที่เปี่ยมเต็มไปด้วยกุศล เมื่อจิตสำนึกของเราคิดถึงแต่กุศล บรรดาอกุศลทั้งหลายก็ไม่กล้าย่างกรายเข้ามาใกล้ จะไปกลัวอะไรอีกเล่ากับทุกข์กับร้อน เชิญมากันเถิด เข้าใกล้ "ฉัน" หาได้ไม่

วิธีคิดหากุศลเข้าตัวประจำวันมีหลักสามัญดังนี้คือ –

มีการกินอยู่ที่ถูกต้องพอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือยจุบจิบหรือชนิดที่เรียกว่ากินทิ้งกินขว้าง มีการออกกำลังพอสมควร มีการสังสรรค์สมาคมเท่าที่จำเป็น ให้การพักผ่อนแก่ร่างกาย แก่สมองคิดให้เพียงพอ ไม่มากและไม่น้อยเกินไป

ปล่อยให้คนอื่นมีเสรีภาพในทางเชื่อถือ เลื่อมใสตามใจ ตามทางของเขา ใครจะเลื่อมใสนับถือหลักและศาสนาใด เป็นเรื่องของเขา

การให้ความช่วยเหลือเผื่อแผ่ ให้ความเมตตาปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น โดยไม่ก่อภัยให้แก่ผู้ใดนั้น เป็นการปฏิบัติตามหลักของพระพุทธองค์อยู่แล้ว ทำเถิด ได้กุศลทันตาเห็นดีนักไม่ได้แก่ใครก็ได้ความสุขทางใจเข้าตัวเอง

ผู้ใดทำอะไรดี ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ควรสรรเสริญสดุดีเขาตามควรแก่กรณี โลกเราเดี๋ยวนี้ ชอบแต่ค่อนแคะติฉินนินทากันให้วุ่นไปหมด ใครผู้ใดทำดีภายในใจของเราคิดอิจฉาเขา จะทำดีแค่ไหน ต่างก็นิ่งเสียไม่พูด ไม่กล่าวขวัญถึง แต่พอผู้นั้นทำอะไรผิดพลาดลง แม้แต่นิดหน่อย สังคมของเราก็เริ่มซุบซิบนินทากันทีเดียว เสร็จแล้วก็กลับมากิน

ข้าวของเรา ควักสตางค์ของเราออกจับจ่ายซื้อหามากิน ดูช่างมีความสุขเสียจริง เมื่อได้นินทาว่าร้ายใครต่อใครไปเสียได้ มาหัดกันใหม่ ไม่นินทาว่าร้ายใคร มีแต่สรรเสริญการกระทำคุณงามความดีของเขา เมื่อเกิดผิดพลาด เราก็แสดงความเสียใจ และเสียดายไว้ภายในอกของเราเองผมว่าอย่างนี้จะมีสุขกว่าที่จะไปนิยมการติฉินนินทนาคนอื่นเป็นไหน ๆ

เดี๋ยวนี้ เกือบจะถือเป็นสามัญปฏิบัติกันไปเสียแล้ว คือทุก ๆ คนคิดอยากปรุงชีวิตของตัวเองให้หรูหรา เป็นผู้มั่งคั่งร่ำรวยเร็ว มีแต่ความอยากได้โน้นได้นี่เป็นความ "อยาก" ที่ปราศจาคขอบเขต เมื่อยังมีไม่ได้ นึกเอาในใจ ก็อุตส่าห์มีความสุขประเดี๋ยวเดียวขึ้นมาได้เหมือนกัน หนักเข้าระงับความใคร่ความกระหายไม่ไหว คิดโกงคิดคด ไม่ว่าจะคดต่อเพื่อนฝูง ญาติสนิท หรือต่อประชาชนตลอดจนถึงเรื่องของประเทศชาติ เอาดะ ไม่มีละ ไม่มีเว้นเพียงเพื่ออย่างเดียว คือความใหญ่ ความรวย ตามรอยนึกรอยคิดที่เกิดขึ้นจากภายในใจเงียบ ๆ คนเดียวนั่นเอง แทนการปฏิบัติตัว ทำงานสร้างสมคุณงามความดี ให้เกิดเป็นสมบัติเป็นวิมานขึ้นสมจริงตามฝันนั้น ๆ

ให้พึงรู้ว่า ความสุขที่แท้จริง ไม่ได้เกิดขึ้นตามสิทธิตามอภิสิทธิ์อันได้จากตำแหน่งหน้าที่การงาน ความใหญ่ความโตที่เกิดและสร้างขึ้นจากรากฐานอันง่อนแง่น ความจริงแล้ว ความสุขอันเป็น "สุข" ที่จีรังยั่งยืนนั้น เกิดเป็นผลได้จากการปฏิบัติดี อยู่ในศีลในธรรมต่างหากทุกคนมีสิทธิและอภิสิทธิ์ ที่จะเข้าครอบครองเป็นเจ้าของความคิดถูก ทำถูกได้ทั้งสิ้น ไม่เลือกว่าผู้ดีมีจนชนชั้นใดทั้งสิ้น

การยึดหลักทางศาสนะปฏิบัติของผม ถือหลักง่ายๆ ว่า เมื่อผมตายไปแล้ว ผมประสงค์ให้โลกหน้าอำนวยความสุขสบายให้แก่ตัวอย่างไร ก็ประพฤติในโลกนี้อย่างนั้น การทำบุญกุศลทานในภพนี้อย่างไร ประพฤติตนอย่างไร แล้วก็สร้างความหวังคอยพึ่งบุญกุศลจากการกระทำในโลกนี้ เพื่อนำไปกินเมื่อถึงคราวดับขันธ์ไปนั้น ผมไม่เคยคิดไม่เคยหวังว่าจะได้ขึ้นสวรรค์หรือลงนรกเมื่อตายไปแล้ว ทั้งผมและคนอื่นไม่เคยผ่านไปจึงไม่รู้แน่ แต่สวรรค์บนพื้นโลกที่ผมอยู่นี้ผมรู้ผมเห็น ผมอยากอยู่ในสวรรค์นี้มากกว่าสวรรค์เมื่อตายไปแล้ว

สวรรค์ ไม่ใช่บางแสน หัวหิน หรือดอยสุเทพ เราจะได้ขับรถไปดูได้ เอาละ แม้ว่าจะไปดูได้ จะได้ประโยชน์อะไรเล่าที่เราไปดู ประโยชน์จากสวรรค์ ที่เราจะพึงได้ ก็คือเข้าไปอยู่อาศัยได้ ดังที่เราใช้ชีวิตประจำวันของเราเดี๋ยวนี้

เราจะสร้างสวรรค์หรือนรกขึ้นได้จากการกระทำ ประพฤติของเราเองในปัจจุบันนี้ และด้วยตัวของเราเองโดยแท้

ในสวรรค์ ไม่มีความเห็นแก่ตัว ความโลภ ความยะโส ไม่มีทุจริต ไม่มีอิจฉาริษยา ไม่มีโกรธ กลัว แก่งแย่งชิงดี ชิงเด่น อาฆาตมาดร้ายซึ่งกันและกัน หากผู้ใดฟื้นขึ้นจากการหมดสติแล้วพบ บรรดาสิ่ง ที่ตรงข้าม กับข้อ ที่พรรณนามาแล้วนี้ ที่เกิดใหม่หาใช่สวรรค์ไม่ นั่นเป็น "นรก"

ก็เมื่อเรารู้ว่า ในสวรรค์มีแต่ความสวยสดงดงามไปทุกกรณี มากไปด้วยความเมตตาปราณีเผื่อแผ่ เสียสละปราศจากการเห็นแก่ตัว ยุติธรรมเพียบพร้อมไปด้วยความขยันหมั่นเพียร สงบและรื่นเริง มีแต่ความยิ้มแย้มแจ่มใสเข้าหากัน เมื่อรู้อย่างนี้เสียแล้ว เราก็สามารถขึ้นสวรรค์บนผืนแผ่นดินที่อยู่ใต้เท้าทั้งสองของเราได้ จะต้องไปนั่งห่วงกังวล คิดถึงสวรรค์ข้างหน้าทำไมกัน หาทางประพฤติ ทำเสียเดี๋ยวนี้ เพื่อไปสวรรค์ของเรา ไม่ใช่สวรรค์เทพยเจ้าหรือเทวดาองค์ใดเลย ดีกว่าหรือไม่? เอากันทันตาเห็นนี่แหละ

คนเราเมื่อลงประพฤติ และปฏิบัติได้ดังเช่นที่ผมว่านี้จะตายกันคนละกี่หนก็หาต้องห่วงว่าตัวจะตกนรกอเวจีไม่ □

การตัดสินใจ

ตลอดชีวิตอันยาวนานของคนเรา ทุกคนต้องประสพปัญหายุ่งยากต่าง ๆ หลายครั้ง ปัญหาเหล่านี้ ต้องการ-การตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใดลงไป เช่นปัญหาเกี่ยวกับคู่ครอง ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพ เรื่องของบ้านเมือง ของครอบครัว และสังคม

เมื่อถึงคราวเข้า หลายคนต้องนั่งขบคิดปัญหาเหล่านั้น ว่าควรจะทำประการใดดี บางคนต้องคิดวนเวียนกลับไปกลับมา เป็นสูตรไม่รู้จบ จะเอาอย่างนั้นดี หรืออย่างนี้ดี ข้างหน้าก็ห่วง ข้างหลังก็พะวง หนักเข้าก็กลุ้มจนแทบบ้า

ที่ซ้ำร้ายยิ่งไปกว่านั้น ก็คือว่า บางคนรู้ดีว่าควรจะทำอย่างไร จึงจะบังเกิดผลดีแก่ตัว แต่ก็อุส่าห์ ลังเลรอเวลาจนใกล้จุดเดือด จึงทำการตัดสินใจ และโดยมากพวกนี้ มักเลือกการตัดสินใจที่เกิดขึ้นแวบหนึ่งในขณะนั้น ซึ่งบางทีหาใช่จุดที่ตนรู้ดีว่าไม่ ไพล่ไปเลือกทางที่ตนไม่มีความสามารถ ไม่

เคยชิน เอามาดำเนินการ ผลที่สุดก็คือ พลาดพลั้งเสียหายลงไปโดยเปล่าประโยชน์ เปลืองเวลา ผลที่สุดต้องมานั่งคำนึงเสียดายอยู่ว่าคราวนั้นคิดถูกแล้วทีเดียว หากเราเดินทางที่เลือกไว้ตอนแรก ป่านนี้เราก็คงสบายแล้ว ผีสางตนใดหนอที่มาชักนำให้ความคิดความอ่านหันเหเปลี่ยนแปลงเป็นอื่นไปได้

อะไรเป็นเหตุที่มาทำการหยุดยั้งเครื่องคิดตัดสินใจของเราเสีย? อะไรมาบังตาเรา? ทำไมเขาจึงเปรียบว่า "เส้นผมบังภูเขา" บังจริงหรือไม่?

เหล่านี้, ผมว่า ทุกคนรู้ตัวดี แต่ทั้ง ๆ ที่รู้ ก็ไม่ยักเลือก ตัดสินใจไปตามที่รู้

ผมเคยเห็นนักเรียนในมหาวิทยาลัย นั่งเอาด้ามปากกาจ่อปาก ตามองกระดาษสอบ ประเดี๋ยวก็ลดปากกาลงจากปากเตรียมท่าจะลงมือเขียนจด ๆ จ้อง ๆ อยู่ แล้วก็หดมือยกปากกาเอาด้ามใส่ปากไว้อีก

ผมมองดูแวบเดียว รู้ว่านักศึกษาหนุ่มผู้นี้ เกิดการลังเลใจว่า ถ้าตอบไปอย่างนั้นถูกแน่ แต่ประเดี๋ยวเดียว เกิดความคิดค้านขึ้นมาใหม่ว่า "หรือจะไม่ถูก" ขยับไปขยับมา

จนเวลาใกล้จะหมด จำใจจำต้องตอบข้อสอบไปเท่าที่เวลาเหลืออยู่ ผลที่สุดไปคว้าอะไรต่อมิอะไรมาเขียน พอประกาศผล ปรากฏว่าวิชาที่สอบนั้น ตนตอบผิดหมด และก็มาบ่นว่าทีแรกคิดได้และถูกแล้ว มันมางงเอาตอนหลัง สงสัยก็สงสัยว่าที่ตอบไปนั้นไม่ถูก หากตอบอย่างที่นึกคิดได้ตอนแรกและไม่เกิดการลังเลใจแล้ว วิชานี้ "นำ" แจ๋วไปเลย

นี่ก็เพราะความไม่แน่นอนใจ

ครั้งหนึ่งเมื่อผมสมัครสอบเข้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์การเมือง เพราะเกิดคึกอยากจะเป็นนักกฎหมายกับเขาบ้าง

การสอบข้อเขียน ผมต้องไปเข้าห้องสอบชั้นบนโรงเรียนสวนกุหลาบ เวลานั้นผมทำงานมีเงินเดือนมากแล้ว แต่ไอ้ความอวดดี คิดว่าตัวคงสามารถมีเวลาเรียนไปฟังเล็กเช่อร์ได้เพียงพอ จึงสมัครเข้าสอบเพื่อเป็นนักศึกษาหาวิชาเพิ่มเข้าตัว

พอท่านกรรมการส่งข้อสอบมาให้ ผมนั่งดูอยู่สัก ๑๐ นาที เหลียวไปทางซ้ายขวา หน้าหลัง เห็นทุกคนก้มหน้าก้มตาเขียนเอา เขียนเอา ผมกำลังนั่งสำรวจข้อสอบอยู่ ว่า

จะเลือกตอบข้อไหนดี

พอเลือกได้ ผมขออนุญาตออกไปที่ระเบียงข้างนอก ยืนเกาะลูกกรงดูสนามฟุตบอล ที่ผมเคยมาเล่น แข่งขัน กับเขาเมื่อครั้งเป็นนักเรียน หยิบบุหรี่ขึ้นจุดสูบ ปล่อยอารมณ์ให้ลืมว่า ตัวกำลังจะสอบแข่งขันกับเขาเสียชั่วครู่ พอสบายดีแล้ว กลับเข้ามาลงมือจ้ำเสีย ๓๐ นาที เสร็จอ่านตรวจทานอีกเที่ยวหนึ่ง ส่งคำตอบเลย และไม่ได้ห่วงว่าจะได้หรือตก เพราะสิ่งที่ผมตอบไปนั้น ผมตอบเต็มความสามารถ และภูมิรู้ของตัวแล้ว ไม่มีการลังเลใจ ปรากฏว่า ผมส่งกระดาษสอบเป็นคนที่หนึ่ง

อีกสิบห้าวันต่อมา ได้รับจดหมายจากมหาวิทยาลัยแจ้งว่า ผมสอบได้ ต่อไปจะต้องสอบสัมภาษณ์ท่วงท่าวาจาอีก พร้อมกับนัดวันและสถานที่สอบให้ทราบคือ วังสราญรมย์

เมื่อผมไปถึง เห็นนักศึกษาไปเตรียมตัวเข้าสอบกันมาก ที่กำลังเข้าไปทำการสอบสัมภาษณ์อยู่ก็มาก พอผู้ที่สอบแล้วออกมาจากห้องกรรมการ บรรดานักศึกษาที่ยังไม่ได้สอบตรงเข้าล้อมตัวผู้นั้น รุมกับ สอบถามกันให้วุ่นว่าถามอะไรบ้าง ? แล้วตอบว่าอย่างไร ?

พอรู้เรื่อง บางคนส่ายหน้าเดินคอตก บ่นว่า อย่างนี้หมดหวังแน่ เล่นกลอนสดกันดื้อ ๆ ใครจะไปนึกและตอบถูก

หลายคนเกิดท้อแท้ใจ และเริ่มเกิดกังวลเป็นทุกข์เสียแล้ว

ส่วนตัวผม มิใช่จะอวดดี หรืออวดเก่งอะไรไปกว่าคนอื่น มิได้ ที่เฉยอยู่ไม่กระตือรือร้นพลอยเข้าห้อมผู้ที่สอบเสร็จออกมา ก็เพราะว่า ผมกลัวจะเป็นอย่างคนอื่นเขา คือเกิดท้อแท้เสียก่อนสอบ

คณะ กรรมการ สอบ สัมภาษณ์ มี ๔ แผนก คือ **ธรรมชาติ การงาน จรรยา** และ **สมาคม** แต่ละคณะมีกรรมการ ๔ ท่าน

ชุดแรกคือธรรมชาติ

พอผมโผล่เข้าไปถึง โค้งคำนับตามแบบฉบับแล้ว คำถามคำแรกก็คือ

"ใบไม้ทำไมถึงเขียว"

คำถามนี้ ทำเอาหลายคนเหงื่อตก และสอบตกไปตาม ๆ กัน บ้างก็บรรยายวิชาโบตานี่เสียเป็นวรรคเป็นเวร บ้างก็ไถลไปทางอื่น ซึ่งถูกบ้าง ผิดบ้าง

ผมเองเกิดมาไม่เคยศึกษาทางพฤกษศาสตร์จะไปตอบท่านได้อย่างไร แต่พอเห็นป้ายที่วางอยู่บนโต๊ะกรรมการว่า "ธรรมชาติ" ผมก็เลยตอบไปว่า

"เพราะธรรมชาติมันเขียว และตั้งแต่กระผมเกิดมาก็เห็นมันเขียวอยู่เรื่อย นอกจากว่าเวลาแก่จะร่วง มันจึงเหลือง หรือว่า ถ้าเอากะลาครอบมันไว้ อย่างเราครอบหญ้ากลางสนาม พอเปิดออกมันก็ขาว"

"ทำไมถึงขาวล่ะ ?" ถามอีก

"เพราะมันผิดธรรมชาติ และผิดธรรมดา" ผมเอากำปั้นทุบดินเข้าตูมเบ้อเร่อ และชักหมดประหม่าเอาแล้วด้วย

"แล้วก็ธรรมชาติกับธรรมดามันต่างกันอย่างไรล่ะ ?" ขมวดคำถามเข้ามาอีก

ผมก็ว่า "ธรรมชาตินั้นคือ พระอาทิตย์ขึ้นทางตะวันออก ตกทางตะวันตก ถ้าไปขึ้นทางตะวันตก แล้วไปตกทางทิศเหนือ ผิดธรรมชาติแน่ ส่วนธรรมดานั้น เรากินข้าวทางปาก ถ้ากินทางจมูก มันก็ผิดธรรมดา"

ผมตอบไปตามสบายอารมณ์ ส่วนจะผิดหรือจะถูกผมก็ได้ตอบไปอย่างนั้น สังเกตดูกรรมการท่านนี้ คงหมด

หน้าที่ถามแล้ว มรสุมลูกใหม่โหมเข้ามาอีก

"บอกซิว่า เป็ดมีหางไว้ทำไม"

"หางเสือเป็ดครับ" ผมโพล่งออกไปเลย "ใต้เท้าดูเวลาเป็ดว่ายน้ำ หากจะเลี้ยวซ้ายเลี้ยวขวา เป็ดมันใช้หางเสือเลี้ยวก่อนทุกที"

"เสือทำไมถึงกินเนื้อ" ถามซ้อนเข้ามาอีก

"เพราะมันขี้ขลาดตาขาวครับ" ผมตอบไปอย่างโง่ๆ "ถ้ามันกล้า มันก็คงกินหญ้าอยู่ใกล้ๆ บ้านคนอย่างม้า-ควาย หรือ แพะแกะ เมื่อมันขี้ขลาด ไม่สู้หน้าคน ไม่ยอมสังคมกับเพื่อนสัตว์ด้วยกัน ก็จำต้องหนีเข้าไปซ่อนอยู่ตามป่าลึก ป่าใหญ่ ที่มีแต่ต้นยูง ยาง เต็งรัง แผ่กิ่งก้านสาขาคลุมพื้นดินจนไม่มีหญ้าขึ้น เจ้าเสือก็เลยไม่มีหญ้ากิน จำเป็นต้องจับสัตว์กินเนื้อเป็นอาหาร"

จากนั้นก็มีการถามถึงเรื่องอื่นๆ อีก เช่น จอกแหนทำไมถึงลอยน้ำ? เสือเอามีดที่ไหนหั่นเนื้อกิน? ซึ่งผมก็ได้ตอบไปตามแต่จะนึกคิดได้เฉพาะหน้า

พอเสร็จ เหลือบไปเห็นเขียนเลข ๑๒ ลงไปในช่องคะแนน ผมก็เดินตัวปลิวต่อไปยังโต๊ะ "การงาน"

กรรมการโต๊ะนี้ เอาการเอางานจริง ๆ ไม่ยวนอย่างโต๊ะแรก ผมตอบเรื่องความจำเป็นในการมีสัมปทาน อันเป็นกิจการที่มีความเกี่ยวข้องกับสาธารณูปโภค และกิจการธนาคารบางอย่าง ซึ่งผมมั่นใจว่า ผ่านไปได้เรียบร้อย

จากนั้นก็ถึง "จรรยา" คำถามไม่มีอะไรมาก นอกจากเรื่องศาสนา และลัทธิความแตกต่าง ของศาสนาและลัทธิในโลก ตลอดจนอบายมุข ๔ มีอะไร ๖ มีอะไร? โดยมากอบายมุข ๖ สอบตกทุกคน ที่ผมบังเอิญรู้ ก็คือว่า ระหว่างเด็กเล็ก ๆ ผมบวชเณรให้คุณแม่ท่าน แต่เวลานั้น ผมอ่านหนังสือเก่งแล้ว เคยเอานวโกวาทมานั่งอ่าน นั่งท่องอยู่ จึงรู้ว่า อบายมุข ๖ มีอะไรบ้าง ผมผ่านไปได้อีก

พอถึงโต๊ะ "สมาคม" ก็โดนคำถามเข้าว่า "สมาคมมีความจำเป็น และเกี่ยวพันธ์อย่างไรกับคนและชุมชน"

"ที่คนเราต้องสมาคมกัน หรือมีสมาคม ก็เพราะความ "ขลาด" ของคน จึงต้องวิ่งหาเข้าสมาคมเป็นพรรคพวกกับเขา" ผมว่าของผมเรื่อยไป

"นี่ขลาดกับสมาคม ไม่เห็นมันจะเกี่ยวข้องกันตรงไหนเลยนี่" ค้านต่อไป

"เกี่ยวข้องกันครับ เกี่ยวข้องกันแน่ คนเรานั้น" ผมอธิบายแก่ข้อค้าน" นับตั้งแต่เกิดลืมตาเห็นโลก ก็ต้องสมาคมเสียแล้ว เด็กอยู่ในท้องมารดา มีความสุขสบายอบอุ่น มีอาหารกินบริบูรณ์ อยู่ๆ ก็ผลุดออกมาเจอลม อากาศแสงสว่างที่มีแต่ความอ้างว้างวังเวง ตกใจกลัว ร้องจ้าขึ้น เราผู้อยู่นอกห้องจึงรู้ว่า "คลอดแล้ว"

เมื่อโตขึ้นหน่อยหนึ่ง ฟ้าร้องครืน เด็กร้องไห้จ้า แม่ต้องรีบวิ่ง ยกเบาะ เข้ามากอด "โอ๋" ให้ความอบอุ่น เด็กจึงนิ่ง ตกลงตั้งแต่เกิดมา ทุกคนต้องวิ่งวุ่นเข้าสมาคมกันเสียแล้ว สมาคมกับแม่ก่อน พอไปโรงเรียน สมาคมกับเพื่อน หาหมู่พวกกันคนอื่นรังแก โตขึ้นทำงานทำการ ก็ต้องเข้าสมาคมสโมสร ดังนั้นผมจึงเรียนว่า คนเราที่เข้าสมาคมหรือต้องสมาคมกับคนด้วยกัน ก็เพราะ "ความขลาด" และบรรดาสรรพสัตว์ทั้งหลายที่ไปกันเป็นหมู่ เป็นฝูง ก็เพราะต้องสมาคมเพื่อความปลอดภัยของชีวิตทั้งนั้น การสมาคมนี้กินตะเรื่อยไปถึงบ้านเมืองประเทศชาติ คือต้องสมาคมกันเรื่อยไป หากผู้ใดกล้าพูดเสียว่าที่ต้องสมาคมก็เพราะฉัน "กลัว" อยู่คนเดียวไม่ได้ เราก็จะรู้ว่าความจริงถึงแก่นแท้

อันเป็นปฐมเรื่องของการ "ต้องสมาคมกัน"

ไม่ได้ถามอะไรอีกเลย ผมได้รับอนุญาตให้กลับได้ ผลที่สุดสอบได้ที่ ๑๔๖ ในนักเรียน ๔๒๐ คน เป็นผลที่ไม่เลวนัก

ผมใช้หลักการตัดสินใจตอบโต้โดยอัตโนมัติของผมเอง ส่วนจะผิดถูกอย่างไรนั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่ง และเป็นเรื่องที่ผมได้ตอบมาแต่ปี ๒๔๗๘

การตัดสินใจโง่ ๆ หรือตัดสินใจไม่ถูกจุดต้องการนั้นไม่ใช่เป็นปัญหาโลกแตก แต่อย่างเดียว ยังก่อให้เป็นปัญหากวนโลกเสียอีกด้วย

ผมไม่ได้ว่า – ว่าทุกคนจะต้องตัดสินใจโดยคิดถูก ทำถูกเสมอไป เพราะปัญหาแต่ละปัญหาที่เราจะต้องขบคิดกันมันเป็น "ปัญหา" จริง ๆ และมีความสำคัญแก่ชีวิต แก่ตัว แก่กิจการ แก่บ้านเมือง ถ้าไม่ใช่เรื่องที่มีความสลักสำคัญมันก็ไม่ใช่ปัญหาที่ต้องมานั่งขบคิด และถ้าทุกคนคิดตอบปัญหา หรือขบปัญหาได้ดีด้วยปัญญาไว้เสียหมด คนทุกคนก็เป็นรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีกันหมด และก็ไม่ใช่ปัญหาชนิด ๒ บวก ๒ เป็นสี่ อย่างนี้ไม่ใช่ปัญหาที่จะต้องมานั่งตัดสินใจตอบ

แม้จะเช่นนั้นก็ตาม ก็ยังมีทางที่จะพอจะแนะช่วยเหลือ พอชี้ช่องหรือให้แสงสว่างกันได้บ้าง

ไม่ว่าอะไรในโลกนี้ แม้พระท่านจะว่าไว้ว่า ทุกอย่างเป็น "อนิจจํ" ก็ตามแต่ไม่เคยเลยว่าจะมีอะไรที่เหลือไว้จนเกินสติปัญญาของคนทำได้ ไม่ได้วันนี้ ก็วันหน้า คนจะต้องคิดเอาชนะธรรมชาติ เอาชนะเหตุผล และเอาชนะอุปสรรคทุกอย่างจนได้ ดังที่ปรากฏเห็น ๆ กันอยู่แล้วทุกวันนี้

ผมจะเล่าให้ฟังอีกเรื่องหนึ่ง

หลังจากเสร็จสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้วใหม่ ๆ ผมก็ได้รับอุปโหลกแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการ ป่าไม้ สัมปทาน แห่ง หนึ่งทางใต้

ผมเป็นคนหัวค่อนข้างสมัยอยู่สักหน่อย จึงทำงานทุกอย่างโดยอาศัยเครื่องมือกล เช่นการโค่นตัดชักลากไม้ ผมก็ใช้เทรลเลอร์และแทร็กเตอร์ใหญ่ฉุดลาก เราได้ตัดทำถนนผ่าเข้าถึงใจกลางดงดิบที่มีไม้ใหญ่ ตลอดจนการสร้างสะพานที่ถาวรที่สามารถรับน้ำหนักบรรทุกได้ มาก ข้าม ช่วงขาด และเหวไป เพื่อสะดวกแก่การชักลาก

ความจริง หากจะ มีรถยนต์ เข้าไปวิ่ง บนทาง ของผม

ผมก็ไม่หวงไม่ห้าม แต่นี่ชาวบ้านแกเอาเกวียนเข้าไปเดินถนนของผมเสียหมด จึงต้องห้ามกัน เมื่อห้ามเข้า พวกเกวียนไม่สามารถนำเกวียนเข้าไปตัดไม้เสาโป๊ะ และไม้ไผ่ทำปีกโป๊ะได้ บรรดาชาวประมงก์ที่นั่น ได้รับความเดือดร้อน เพราะหากมีการปิดทางกันอย่างนี้ โป๊ะทุกลูกไม่สามารถหาไม้จากที่อื่นมาทำโป๊ะได้ทันฤดูกาล จึงรวมเข้าชื่อโทรเลขร้องเรียน ร.ม.ต. เกษตร ขอบังคับให้ผมเปิดทางเดินให้แก่บรรดาพวกเกวียนทั้งหลาย

ผมไม่ยอม

ร้อนถึงต้องตั้งกรรม การมา ทำการ สอบสวนกัน เป็นเรื่องใหญ่ และหากผมยังคงดื้อดึง ทางการจะสั่งระงับการให้สัมทานเสียที เพราะเดือดร้อนแก่ผู้อื่นเป็นเอนกปริยาย

วันนั้นบ่ายแล้ว ผมได้รับคำสั่งให้เดินทางมาที่สมาคมชาวประมงก์ ผมไม่ทันเตรียมตัวอะไร แต่เมื่อเป็นคำสั่งของป่าไม้เขต ผมก็ต้องไปวันยังค่ำ

ผมเอาเสมียนไปคอยจดบันทึกข้อความต่างๆด้วย ถ้าหากจะมี

เมื่อผมไปถึงที่ประชุมนั้น ปรากฏว่าบรรดาเจ้าของ

โป๊ะประมาณ ๓๕ ราย ได้นั่งประชุมพร้อมกับป่าไม้เขตและกรรมการอื่นแล้ว

เมื่อผมได้รับแจ้ง ข้อหา ของบรรดา ประมงก์ ทั้งหลาย ผมจำเป็นเหลือเกิน ที่จะต้องตัดสินใจ อย่างหนึ่ง อย่างใด ลงไปทันที ไม่มีโอกาศได้ไตร่ตรองรวบรวมหลักฐานใด ๆ ทั้งสิ้น จึงลุกขึ้นยืน พูดอย่างหน้าตาเฉยว่า

"ผมรู้สึกเป็นเกียรติเหลือเกิน ที่ได้มีโอกาศมาทำการสนทนาวิสาสะกับ บรรดาท่านชาวประมงก์ทั้งหลายโดยทั่วถึง ผมทราบข้อหาแล้วแต่เท่าที่ทราบยังไม่ละเอียดพอ และในระหว่างที่ท่านป่าไม้เขตและกรรมการอื่น ๆ เช่น นายอำเภอ ป่าไม้จังหวัด และท่านเจ้าหน้าที่ตำรวจมาอยู่พร้อมเพรียงกัน ผมใคร่จะขอความกรุณาทุกท่านที่มีความเดือดร้อน ช่วยระบายความเดือดร้อนทุกประการ ให้ผู้ใหญ่เป็นที่รู้แจ้งถึงข้อเดือดร้อนนั้น ๆ เสียให้หมด โดยไม่ต้องไว้หน้าผมเลย จะด่าจะว่า สับโขกอย่างใด ผมขอน้อมรับเอาทั้งสิ้น เชิญได้"

จากนั้นแต่ละคนก็ลุกขึ้นอภิปรายถึงข้อเสียหายต่างๆ พรรณาถึงฤดูกาล ทำไม่ทัน เพราะความเกะกะเกเรไม่ร่วมมือของผม เมื่อคิดคำนวนเป็นตัวเงินแล้ว หากพลาดพลั้งลง

ไป เสียหายคิดรวมเป็นเงินไม่ต่ำกว่าล้านบาท

ผมได้ลุกขึ้นประกาศซ้ำ ๆ หลายครั้ง ว่าผู้ใดยังมีข้อข้องใจหรืออึดอัดใจประการใด ขอให้ระบายกันเสียให้หมด เพื่อผู้ใหญ่จะได้รับทราบไว้

จากนั้น ขอให้บรรดา ชาวประมงก์ทุกคน เสนอบัญชีความต้องการไม้มาให้ทราบ พร้อมทั้งราคาที่ซื้ออยู่กับชาวบ้านด้วย ทั้งนี้ผมอ้างว่าจะได้คิดค่าเสียหายได้ถูก มิฉนั้นการอ้างลอย ๆ ว่าเสียหาย จะไม่มีทางให้คณะกรรมการพิจารณาได้ ผู้ใดส่งก่อน ผมก็ลงเลขหมายไว้เป็นอันดับก่อนหลัง

ปรากฏว่าแต่ละราย ต้องการไม้กันมาก ๆ ทั้งนั้น เพื่อทำให้ราคา ค่าเสียหายในปีนั้น มีความเข้มข้น ดูดันสมเหตุจริง เมื่อทุกคนเสนอรายการแล้ว ผมลุกขึ้นสรุปว่า

"จำนวนไม้เสาโป๊ะ ไม้ปีกโป๊ะ และไม้ไผ่สานปีกตามจำนวนและราคาที่เสนอนี้ ทุกคนต้องการตามนี้ใช่ไหม ?"

เมื่อได้รับตอบยืนยันแล้ว ผมบอกโพล่งออกไปทีเดียวว่าผมยินดีรับทำให้และให้ได้ทันฤดูกาลด้วย ทั้งยินดีลดราคาจากที่บรรดาประมงก์กำหนดนี้ให้อีกร้อยละ ๑๕ ผู้ที่เสนอเสนอบัญชีก่อนเป็นอันดับหนึ่ง จะได้ของก่อน ผมรับรองว่า

จะทำให้ได้ทัน ใครจะขัดข้องอย่างใดบ้าง

ทุกรายยอมรับ

ได้มีการบันทึกข้อความ และลงชื่อรับกันเป็นทิวต่อหน้ากรรมการ มอบบันทึกนั้นให้ไว้แก่กรรมการ จากนั้นผมยืนขึ้นอีกแถลงว่า

"ผู้ที่ยอมรับข้อเสนอของผมแล้ว ขอให้เตรียมเงินวางมัดจำในอัตราร้อยละ ๒๕ ของราคาทั้งหมด ในวันพรุ่งนี้เวลา ๑๕.๐๐ น. พร้อมทั้งเตรียมรับของด้วย"

มีเสียงพึมพำหึ่งขึ้นทั้งห้อง แต่แล้วเงียบไป ผมขอร้องให้ท่านป่าไม้เขตพักอยู่ในฐานเป็นแขกส่วนตัวของผมต่อไปอีก ๓ วัน เพื่อดูผลของงาน และจะได้รายงานไปยังกระทรวงได้โดยถูกต้อง

ผมลืมเล่าไปว่า เกวียนหนึ่งเล่ม บรรทุกเสาได้เพียง ๒ ต้น เดินทางไปวันหนึ่งเต็ม ๆ รุ่งขึ้นพักควาย คนเอาเสาบรรทุกเกวียน อีกวันหนึ่งจึงจะได้กลับ เมื่อส่งเสาแล้วต้องพักควายอีกหนึ่งวัน ตกลง ๗ วัน ได้เสามาส่งโป๊ะ เกวียนละ ๔ ต้น

ผมใช้วิธีบรรทุกเลื่อน มัดโคนเสาไว้บนเลื่อนคราวละ

ไม่น้อยกว่า ๖๐ ตัน ใช้รถแทร็กเตอร์ขนาด ๑๐๕ แรงม้าลาก ๔ ชั่วโมงถึงริมทะเลแล้ว วันหนึ่งทำสองเที่ยว เที่ยวสุดท้ายกลับถึงแคมป์กลางป่าราว ๆ ๒๐.๐๐ น.

การตัดไม้ไผ่ ผมใช้วิธียกใบมีดของรถแทร็กเตอร์ ดุนกอทั้งกอ พอดินตอนโคนกอเขยื้อน ก็ถอยหลังรถ ลดใบมีดลง ใช้กำลังดุนทีเดียวไผ่ทั้งกอขึ้นมาหมด คนงานลงมือริดกิ่งก้าน วันหนึ่งผมทำไม้ไผ่ได้ไม่น้อยกว่า ๕๐๐-๖๐๐ ลำ บรรทุกออกเที่ยวละไม่น้อยกว่า ๑๕๐ ท่อน ทำอยู่สามวันได้ไม้ทำโป๊ะไป ๙ โป๊ะ ที่เหลือทำต่อไปอีก ๑๙ วันก็เสร็จเรียบร้อย ทำความ เดือดร้อนให้แก่ บรรดา ชาว ประมงก์ ที่ นั่น มาก มายเหลือเกิน เพราะวิ่งหาเงินชำระค่าไม้โป๊ะให้ผมกันอย่างพลิกแผ่นดินหา สู้ดอกเบี้ยทั้งนั้น ไม่ว่าถูกหรือแพง ซ้ำราคาที่ซื้อก็แพงมากอีกด้วย เพราะคาดไม่ถึงว่าผมจะตัดสินใจตูมตามหักหน้าเอาเช่นนั้น หากคิดราคาเต็มตามที่บรรดาประมงก์เหล่านั้นกำหนด ผมยังได้เงินเพิ่มอีกมาก แม้แต่ราคานี้ ผมยังได้กำไรเป็นเรือนแสน นี่แหละการตัดสินใจอย่างบ้าบิ่นที่สุด

ผมเคยเรียนแล้วว่า ผมไม่มีความรู้ทางพฤกษ์ศาสตร์ เมื่อลงมือทำงานป่าเข้าจริงๆ ก็ต้องหาทางขวนขวายหาความ

รู้เพิ่มใส่ตัว เมื่องานทางป่าไม้ของผมก้าวหน้าไปได้ดี ความกำเริบอยากได้ของคน มันไม่มีขอบเขตสุดสิ้น

ผมเกิดอยากทำไม้แปรรูปส่งเมืองนอกกับเขาบ้าง ก็พอดีได้ทราบข่าวว่า บริษัทยูโนไบรีสเมืองลีเวอร์พูล อังกฤษเดินทางเข้ามาติดต่อหาซื้อไม้ในเมืองไทย

ผมจึงเดินทางเข้ากรุงเทพ ฯ เพื่อทำการเจรจาเสนอขายไม้ต่าง ๆ ตามต้องการ ปรากฏว่าผมสามารถทำการตกลงขายได้เป็นมูลค่ากว่าหนึ่งแสนปอนด์ ประมาณ ๖ ล้านบาท เป็นราคาที่ดีมาก เมื่อตกลงข้อไขและวาง "เกรดดิ้งรูล" กันเรียบร้อยแล้ว ผมก็ยิ้มแป้นกลับไปฉลองชัยชนะกันอย่างเต็มที่ ท่านผู้อุปการะคุณที่ลงทุนให้ผมทำงานถึง ๕ ล้านบาท พลอยดีใจไปด้วย

รุ่งขึ้นเช้า ผมเริ่มลงมือคำนวนต้นซุงที่จะต้องนำมาใช้ในการแปรรูป ปรากฏว่าความดีใจต่าง ๆ ที่ผมมีอยู่เมื่อวานนี้ มันหายไปเสียหมดแล้ว เพราะผมจะต้องใช้ซุงถึง ๑,๒๐๐ ท่อน ผมจะเอาปัญญาที่ไหนไปผลิตทัน ตามกำหนดส่งเรือเพียง ๑๒๐ วันเท่านั้น ลำพังแต่ชักลากออกจากป่ามาริมฝั่งทะเล ก็ทำไม่ทันเสียแล้ว

ผมพบปัญหาใหญ่เข้า ต้องคิดกันทันทีทันใดเพราะเวลาไม่คอยท่า กำไรอันเป็นตัวเลขลม ๆ ที่คิดไว้ถึงเกือบสองล้านบาทนั้น เวลานี้ จะขาดทุน หรือมีกำไรเอาแต่เพียง "บ้าง" ผมก็ไม่สามารถคำนวนได้

ผมขบปัญหาได้โดยการเปิดป่าไม้สัมปทานขึ้น คือ "สัมปทาน" ที่วัดสระเกษ ๒ โรง มีไม้เท่าใดผมซื้อหมดโดยให้ราคาเขาเต็มที่ คิดเอากำไรไว้เพียงคิวบิคฟุตละหนึ่งบาท มีสัญญาส่งถึงท่าเรือบอเนียว

จากนั้น ก็สัมปทานเอาที่บางโพธิ บ้านโป่ง อัมพวา ราชบุรี อยุธยา ตีตราสัมปทานป่าไม้ของผมทั้งนั้น วิธีเปิดป่าแถววัดสระเกษและที่อื่น ๆ ของผม ได้ผลดีที่สุด และก็ขอสรุปเอาเป็นผลดีเพียงครั้งเดียวด้วย เพราะผมเสียหายมากโดยต้องทิ้งงานทางป่า มาวิ่งวุ่นหาไม้ส่งเขาไม่มีเวลาว่างเลย ได้อย่างหนึ่ง ก็ต้องบกพร่องอย่างหนึ่ง แต่ที่ได้เต็มที่นั้น คือผมได้คุณค่าทางการตัดสินใจได้ถูกต้อง ไม่ขาดทุน มีกำไรแต่น้อย เพียงเป็นเรือนแสน บริษัทของเราก็มีชื่อ แต่ว่าตอนหลังเล่นตัวไม่เอาด้วย ที่ไม่เอาด้วยก็เพราะ การ "บลัฟ" บรรดาโรงเลื่อยต่าง ๆ นั้น "บลัฟ" กันได้ครั้งเดียว ครั้งต่อไป

ทุกโรงรู้หมดแล้ว เขาก็มีมือ มีเงิน มีเครื่องมือ มีไม้ทำขาย เสียเองมิดีกว่าหรือ คนเขียนหนังสือติดต่อเมืองนอก เสีย เดือนละไม่กี่บาทเลย

ผมพบวิธีการตัดสินใจเพื่อผลได้เสียของงานดังนี้คือ—

ค้นคว้าหาความจริง ตาม เหตุผล ให้ได้ความ ละเอียด ถี่ถ้วน หรือเข้าให้ถึงปัญหานั้นโดยแท้จริง หากยังมีข้อสงสัย อันใดเหลืออยู่ อย่าเพิ่งทำการตัดสินใจเวลานั้น

อย่าทำการตัดสินใจในเรื่องที่เป็นปัญหาสำคัญ เมื่อ อารมณ์ของเราขุ่นมัว

หากการตัดสินใจ มีกำหนดเวลา จงอย่าไปคิดปัญหา นั้นก่อนกำหนด การทุ่มเทกำลังความคิด หรือการบีบบังคับ สมองของเรา ให้คิดถึงปัญหาต่าง ๆ ก่อนที่จะถึงกำหนดเวลา ที่สมควร ความคิดจะทำให้ ไขว้เขว ละล้าละลังใจ เพราะ คิดไว้หลายทาง แต่พอถึงเวลาเข้าจริง ๆ เกิดสงสัยในใจเสีย แล้ว ทางนั้นก็ดี ถ้าทางนี้ล่ะ อาจเกิดอุปสรรคในตอน ปลาย แล้วก็ทางแรกล่ะ ? จริงแฮะ ถ้าเผื่อว่า . . . . อย่าง นั้น อย่างนี้ ผลที่สุดสรุปลงเอยไม่ได้พอถึงคราวต้องเอาจริง เข้า ความลังเลสงสัย ทำให้เสียเรื่องเสมอ

การรวบรวมหลักฐาน ประกอบข้อพิเคราะห์ วินิจฉัยล่วงหน้า ช่วยได้มาก และเมื่อถึงคราวที่จะต้องตัดสินใจทำอย่างหนึ่งอย่างใดลงไป มักทำได้ผล

อีกวิธีหนึ่งเป็นวิธีของทหาร คือ

คิดประมาณสถานะการณ์ให้เป็นรูปร่างเสียก่อน ให้รู้ว่าจุดประสงค์ในการตัดสินใจที่มุ่งเข้าสู่นั้นคืออะไร ? ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นจากเหตุผลและความต้องการ ของฝ่ายตรงกันข้ามเพื่ออะไร ? อย่างไร ?

เมื่อคาดคะเนเหตุได้สมผลแล้ว จึงทำการตัดสินใจกระทำการลงไป วิธีนี้มักไม่ค่อยพลาด

หรือ หาทางอื่นนำเข้ามาประกอบเป็นข้อวินิจฉัยถึงเหตุอันเป็นต้นเรื่อง ที่เกิดเป็นปัญหาให้เราต้องตัดสินใจกระทำการลงไปอย่างหนึ่งอย่างใดนั้น ด้วยความสุขุม คำนวนเสียก่อนว่าการตัดสินใจนั้น ถ้าได้ผลจะได้อย่างไร ขนาดไหน ? หากเกิดการเสียหายจะเสียหายมากน้อยเพียงใด เมื่อชั่ง "ได้" และ "เสีย" เป็นที่เหมาะสมแล้ว ก็ลงมือทำการทันที

แม้ว่าจะได้ปฏิบัติตามวิธีการดังว่านี้แล้วก็ตาม การหวังคาดผลสำเร็จร้อยเปอร์เซ็นต์เต็มนั้น หวังเอาจริงเอาจัง

กับมันนักไม่ได้ เพราะฝ่ายตรงข้ามเขามีเทคนิคในการป้อนเหตุอันเป็นปัญหาได้เหมือนกัน จะอย่างไรก็ตาม วิธีการการตัดสินใจดังกล่าว ก็ยังสามารถทำเหตุร้ายให้เบาบางลงได้ ทำเรื่องใหญ่ให้อ่อนฤทธิ์อ่อนเดช อ่อนความสำคัญในตัวของมันลงได้มาก

ต่อหน้าอันตรายที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันทันที เป็นการเฉพาะหน้าอีกอย่างหนึ่ง การตัดสินใจทำอะไรในเวลาคับขันเหล่านี้ ทุกคนต้องการประสาทที่สามารถสั่งงานได้ทันที และต้องการความกล้าได้กล้าเสียจริงด้วย

ผมจะเล่าให้ฟังอีกสักเรื่องหนึ่ง ที่เป็นเรื่องเกิดขึ้นกับตัวของผมเอง ผมรอดจากปากเหยี่ยวปากกา พ้นจากคมมีดปลายแหลม ที่จ่ออกอยู่รอบกาย ผมถึง ๓ เล่ม มาได้อย่างไรนั้น ขอให้เป็นเรื่องชนิดสวรรค์บันดาลให้จะดีกว่า เพราะตัวของผมเองจนบัดนี้ก็ยังตอบปัญหาให้แก่ตัวเองไม่ได้ว่า อะไรเป็นเหตุให้สมองของผมเวลานั้นสั่งการบ้า ๆ ลงไปได้

เรื่องมีอยู่ว่า

ใน ตอน ปลาย สงคราม มหาอาเซียบูรพา คราวที่แล้ว หลังจากที่ผมไปตระเวณงานปักษ์ใต้ มาเป็นเวลา เกือบสองปี

เป็นงานที่ผมต้องไปปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ ผมกลับมาเยี่ยมครอบครัวซึ่งอพยพซื้อเรือต่อใหญ่ไปลอยลำหลบภัยอยู่ในคลองบางขุนเทียน

เมื่อผมเสร็จจากธุระกิจทางฝั่งพระนครแล้ว ข้ามเรือขนานยนต์ที่สพานพระพุทธยอดฟ้าไป หย่อน ตัว หา ความ สำราญอยู่กับร้านกาแฟเล็ก ๆ ตรง ปากตรอก เข้าซอกวัดประยูรวงศ์ด้านหลังเทศบาลธนบุรี (เก่า) เพราะเจ้าของร้านกาแฟนั้นเคยทำงานเป็นลูกน้องของผม สั่งให้เขาเตรียมหาสุรา--โซดาไว้ให้

ผมนั่งเพลินรับลมเย็นอยู่จนเวลาเกือบ ๒๐ น.จึงลุกขึ้นตั้งใจจะเดินลัดตรอกนั้นไปออกถนน ผ่านวัดบุบผาราม แล้วไปลงเรือจ้างที่ท่าเจริญพาศน์ แต่พอมองเข้าไปในตรอกด้านข้างเขาวัดประยูรวงศ์ เห็นมืดมาก ครั้นจะเดินตามถนนไปเลี้ยวถนนบ้านแขก ก็เป็นทางอ้อม ใจหนึ่งคิดกลัวถูกจี้ ใจหนึ่งก็ขี้เกียจเดินอ้อม

อึก ๆ อัก ๆ อยู่คนเดียว ผลที่สุดก็ตัดสินใจไปมันทางนี้แหละ

ตรอกนั้นมืดจริง ๆ ไม่มีคนเลย ผมเดินไป ตัวของ

ตัวเองรู้สึกเบาตามไปด้วย ใจก็ระทึกตึกตั๊ก เดินไปพลาง เหลียวหลังมาดูทางปากตรอกเสียทีหนึ่ง คราวหนึ่งพอเหลียวกลับ ผมก็เห็นชายฉกรรจ์ ๓ คน กระโดดพรวดออกมาจากเงามืด

"หยุด" เสียงหนึ่งในสามบอกบังคับ

"อย่าร้อง—ร้องตาย" อีกเสียงหนึ่งสอดขึ้น พร้อมกับคนทั้งสามจ่อมีดและเหล็กขูดชำฟเข้าใส่พุงผม

"หยุด ห่ะ......อะไรกันเล่า ประเดี๋ยวพ่อมึงตามเข้ามาทัน โดนจิกกะบาลเข้าตะรางกันเป็นแถวไปหรอก" ผมโพล่งออกไป แล้วไม่ฟังอีร้าค่าอีรมอะไรอีกแล้วผมออกวิ่งเอาดื้อ ๆ

ปรากฏว่าทั้งสามพลอยวิ่งตามผมมาด้วย ที่รู้ว่า "วิ่งตาม" ไม่ได้วิ่งไล่ ก็เพราะผมออกวิ่งไม่เร็วนัก เจ้านักจี้ทั้งสามวิ่งตามมาพอทัน ๆ กัน

เมื่อถึงทางแยก ซ้ายมือเข้ามณฑปวัดประยูรวงศ์ ขวามือลงท่าริมแม่น้ำเจ้าพระยาตรงไป คือทางที่ผมจะไป ผมหันมาตวาดซ้ำเอาเจ้าทั้งสามเข้าอีก ทั้งที่กลัวมันแทบตาย

"ฉันวิ่งตามกันอยู่นี่แหละ มาโน่นแล้วเห็นไหมเล่า"

พูดเสร็จผมออกวิ่งอย่างเร็วที่สุด

ที่ว่ามาโน่น ผมเองก็ไม่รู้ว่าอะไรมา เจ้าทั้งสามนั่นก็ไม่รู้ว่าอะไรมา เขาคงคิดว่า "ตำรวจ" จึงวิ่งแยกเตลิดไปคนละทางสองทาง

ผมมาหยุดหอบอยู่หน้าโรงเรียนซังตาครู้สเสียพักใหญ่ เหนื่อยใจแทบขาด ไหนจะเหนื่อยเพราะตกใจ ไหนจะเหนื่อยเพราะเมาเหล้า ไหนจะเหนื่อยที่ออกกำลังวิ่งหนีผู้ร้าย โดยที่ผมก็เกิดจำเป็นมาเป็นผู้ร้าย ที่มีอาชีพอย่างเดียวกับชายสามคนนั่น และสัตรูของผมตามความจำเป็นก็บังเอิญเป็นชุดเดียวกับเจ้าสามคนนั่นเสียด้วย คือ "ตำรวจ" เรื่องจึงสมเหตุขึ้น

ถ้าหากนายสามคนที่ดักจี้ผมคราวนั้น แกยังมีชีวิตอยู่ และบังเอิญมาอ่านหนังสือนี่เข้า เขาคงต้องขบกรามแน่นหัวเราะไม่ออกแน่ และที่ร้ายกว่านั้นไป วันนั้นผมมีเงินอยู่ในกระเป๋ากว่าหมื่นบาท น่าเสียดายเหลือเกินที่เขามาตีป่าให้เสือตื่นเสียก่อน

เวลาใดที่ภัยมาถึงตัว และเป็นภัยเฉพาะหน้าอย่างที่ผมโดนมานี้ เวลานั้น เป็นเวลาที่สำคัญชนิดเข้าด้ายเข้าเข็มเอาจริง ๆ เราต้องตัดสินใจด้วยปฏิภาณ อย่าไปตระหนก

ตกใจตื่นกลัว ความตื่นความกลัวในเวลามีภัย เท่ากับเรา อ้าแขนออกเปิดกว้างต้อนรับภัยพิบัติเข้าตน

พูดถึงเรื่องนี้ครั้งใด ผมยังเสียวพุงตัวอยู่ไม่หาย

สัญชาติญาณ ก็เป็นอีกอย่างหนึ่งที่สั่งงาน สั่งให้สมองและประสาททำการตัดสินใจเกิดขึ้นโดยฉับพลันทันทีได้ ไม่ว่าจะเป็นกับสัตว์หรือกับมนุษย์

ผมเคยเห็นกับตามาแล้วหนึ่งเรื่อง เป็นเรื่องที่ผมได้รับความเสทือนใจมาก จนไม่สามารถกลั้นน้ำตาไว้ได้ เรื่องนี้เกิดขึ้นกับลิง สัตว์เดียรัจฉาน เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นและฝังลึกอยู่ในความทรงจำของผมอย่างไม่มีวันลืมได้

ในระหว่างที่ผมกับคนงานหยุดพักเหนื่อย อยู่ที่เชิงเขากลางป่าริมทะเล ระหว่างทางจากจังหวัดกระบี่ไปตำบลในสระ สมัยนั้นไม่มีถนน เราต้องเดินเท้าไป คนงานของผมที่จะหิวเปิดย่ามหยิบขนมปังปอนด์ออกมาวาง เตรียมจะกินขณะที่หันหน้าไปเปิดกระติกน้ำนั้น พอกลับมาหยิบ ขนมปังหายไปเสียแล้ว

เขาลุกขึ้นเหลียวซ้ายแลขวาหาขนมปัง พอแหงนหน้าขึ้นไปบนคบไม้ใกล้ ๆ ตัว ก็แลเห็นลิงตัวหนึ่งกำลังกัดกินอยู่

อย่างอร่อย มิหนำยังป้อนลูกที่กอดติดอยู่กับตัวเสียอีก ความหิวทำให้คนงานคนนั้นตาลาย คว้า "คาร์ไบน์" ส่องเปรี้ยงเดียว ลิงทั้งแม่ทั้งลูกหล่นปุลงมาค้างกอสาบเสืออยู่ ผมเหลือบไปตามเสียงปืน เห็นลิงตัวแม่ค่อย ๆ คลานออกจากกอสาบเสือ มือหนึ่งกุมปากแผล มีเลือดไหลรินตามออกมา สายตาที่นางแม่หันมามองผมนั้น เป็นแววที่เศร้าแสนเศร้า แสดงอาการเจ็บปวดอย่างเหลือเกิน

นางลิงแม่ใช้มืออีกมือหนึ่งดึงใบไม้ริม ๆ ทางนั้นใส่ปากเคี้ยว พอแหลกก็เอามาอุดตรงรอยกระสุนเพื่อไม่ให้เลือดออก เสร็จแล้วรีบไปที่โคนต้นไม้ใหญ่ใกล้ ๆ นั้น ปลดลูกออกจากอก เอาวางไว้ จับโน่นดึงนี่เอาเศษไม้ใบหญ้าเข้าไปคลุมลูกของตัว ในใจของนางลิงตัวนั้นคงคิดว่า หาก "*แม่จะตาย ลูกคงปลอดภัยแน่ เพราะแม่ซ่อนเจ้าไว้ พ้นภัยแล้ว*"

เวลานั้นนางลิงแม่ไม่กลัวเกรงสิ่งใดทั้งสิ้น เพราะใกล้เวลาอันเป็นวาระสุดท้ายแล้วจำต้องรีบตัดสินใจ ทำอย่างหนึ่งอย่างใดลงไปเสียก่อนที่วาระสุดท้ายจะมาถึง ผมเฝ้าดูอยู่ใกล้ ๆ ตลอดเวลา เห็นอากัปกิริยาต่าง ๆ ที่นางแม่ทำให้แก่ลูก ทำให้ผมต้องหลั่งน้ำตาออกมา พร้อมทั้งกล่าวผรุส

วาจาด่าคนงานคนนั้นเสียอย่างไม่ไว้หน้ากัน

ต่อมาอีกประมาณ ๒๐ นาที นางลิงนั้นโถมตัวลงบนกองกิ่งไม้ และใบไม้ที่ทับลูก ของมันไว้ มือทั้งสองจับ รากไม้ ที่ลอยพ้นผิวดินใต้กองขยะไว้แน่น สิ้นใจอยู่ตรงนั้นเอง

เป็นภาพที่แสนจะสลดเศร้าใจยิ่ง แม้แต่วินาทีสุดท้ายของชีวิต นางลิงตัวนั้นก็ได้ตัดสินใจกระทำการป้องกันลูกของมันได้สมความเป็น "แม่" ที่ดีที่สุด

ผมแหงนขึ้นไปดูบนต้นไม้ ปรากฏว่ามีลิงไม่น้อยกว่า ๕๐ ตัว ต่างเกาะกิ่งไม้นิ่งดูการกระทำของนางลิงตัวนั้นอยู่ คล้าย กับว่าบรรดาลิงทั้งหลายแหล่ ได้มาชุมนุมพร้อมเพรียงกัน สงบปากเสียง เพื่อส่งวิญญาณของแม่ลิงตัวนั้นให้ไปสู่สุขคติภพก็ฉันนั้น

ผมจากที่นั้นไปด้วยจิตใจหดหู่และเศร้า นึกถึงเรื่องราวคราวใด รู้สึกปวดเสียวสยิวใจอย่างไรพิกลทุกคราว

การสอบภาวะแห่งจิต ก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง ที่ใช้ประกอบเป็นข้อตัดสินใจได้อย่างปลอดภัย จิตสำนึกของคนนั้นบอกรายการชีวิตของเราได้อย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นความตื้นลึกหนาบางในกิเลส หรือความลับคับอกใด ๆ

อันล้วนแต่เป็นแก่นแท้ใคร ๆ ไม่รู้ แต่ตัวของเรารู้ และก็รู้ภาย ในอกคนเดียว ดังนั้น เมื่อตัวของตัวปรึกษากับความจริง ความรู้ภายในตัวของตัว จึงได้ของแท้ ความจริงเสมอ ถ้าความจริงภายในบอกว่าอย่างไร อย่างนั้นแหละ ถูกต้อง เปลี่ยนแปลงไม่ได้

เมื่อได้ความจริงแล้ว การตัดสินใจคั่นสุดท้ายจำต้อง อาศัยข้อพิเคราะห์ซ้ำว่า "ได้กับเสีย" น้ำหนักถ่วงไปทางไหน? ถ้าถ่วงไปทางเสียมากกว่าทางได้ การตัดสินในทางนั้นไม่ถูก ต้องเปลี่ยนหาทางใหม่

ถ้าหากการตัดสินใจ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่มี ความสำคัญต่อระบบก้าวหน้าของชีวิต ให้ใช้ความสำนึกภาย ในจิตใจจากส่วนที่ลึกที่สุด ที่มีแต่ความจริงที่สุด นำขึ้นมา ประกอบข้อวินิจฉัยอย่าไปพึ่งพิ่ง หรือปรึกษาผู้ใด เพราะ ไม่มีใครเขาจะรู้ว่าอะไรเป็นอะไร ดีไปกว่าตัวเราแน่ ๆ เอา ความคิดของเรา เอาการกระทำของเรา เอาความคาดหวัง และความเป็นผู้มีปรีชาในตัวของเราวางออกเป็น เดิมพัน ก่อน แล้วจึงตัดสินใจ ทำไปอย่างนั้น

วิธีนี้ ถึงจะเกิดการผิดพลาดขึ้นได้บ้างก็เป็นส่วนย่อย

และหากจะพลาด ความชอกช้ำเสียใจอย่างชนิดที่เรียกว่า "คิดจนตายก็ไม่หายเสียดาย" จะไม่มีเลย

ใช้กาลเวลาช่วยประกอบการตัดสินใจ

กาลเวลาที่ผมว่านี้ รวมทั้งโอกาศด้วย ถ้ามีใครจะมาเถียงว่า มัวแต่รอโอกาศ รอเวลาอยู่ละก็พอดีเข้าทำนอง "ถั่วจะสุกงาก็ไหม้" แน่ ๆ เมื่อคิดอะไรได้ ก็ควรรีบตัดสินใจทำสิ่งนั้นลงไปทันที อย่ามัวลังเลรอเวลาอยู่

จริงอย่างว่า อย่ารอ อย่าลังเล แต่คำว่า "อย่า" ตามในที่ว่านี้ใช้ได้ในบางโอกาศ ผมจึงว่ากาละและเทศะเป็นของจำเป็นสำหรับระบบการเดินของชีวิตทุกสาย ถ้าเราไม่รอหากาละเทศะบ้าง ดันทุรังตัดสินใจทำอะไรลงไป ผลได้ก็คือ "เสีย" อย่างเดียว

ดังเช่น เราจะขอเงินเดือนขึ้นจากผู้บังคับบัญชา เราจำเป็นเหลือเกินที่จะต้องรอหาโอกาศ ให้นายสบายใจ ไม่ใช่พอเห็นนายกลุ้ม มีเรื่องยุ่ง ๆ ที่จะต้องขบคิดปัญหาใหญ่ๆ หรือกำลังกิจการนั้นๆต้องมรสุมพายุร้ายถูกกระทบกระเทือนมา แล้วเราก็พรวดพราดเข้าไปขอเงินเดือนขึ้น ในกาละเทศะนี้เรียกว่า เป็นการตัดสินใจที่ผิด ผลได้ไม่มีเลย มีแต่ผลเสีย

ผมอยากนำเอาเรื่องของนายแพทย์ผ่าตัดเข้ามาเทียบเคียงให้เห็น

นายแพทย์ทุกคนที่จะทำการผ่าตัดใหญ่ให้แก่คน ป่วย เขาจะรับคนป่วยนั้นไว้ในโรงพยาบาลปล่อยให้มีการพักผ่อนให้สบาย ทำการตรวจสอบแล้วตรวจสอบอีก สอบประวัติสอบความเป็นมาต่าง ๆ สอบประวัติครอบครัว บิดามารดาปู่ย่าตายาย เพื่อนำเอาความเป็นไปต่าง ๆ เข้ามาพิจารณาประกอบ และปล่อยให้ระยะเวลาที่ทอดเนิ่นไปนั้น บอกอากัปกิริยาที่เกี่ยวกับโรคภายในนั้นด้วย เมื่อได้ความแน่นอนมั่นใจดีแล้ว จึงลงมือทำการผ่าตัด

การทำอะไรลวก ๆ โดยปราศจากหลักเกณฑ์ หรือความละเอียดถี่ถ้วนโดยเข้าไม่ถึงแก่นแท้ของเรื่องแล้ว ทำการตัดสินใจทำลงไป เป็นอันตราย, เป็นภัยแก่ตัว, แก่คนอื่นแก่สังคม, แก่บ้านเมืองอย่างยิ่ง

การตัดสินใจตามความผันผวนเปลี่ยนแปรของเหตุการณ์ที่แวดล้อมตนเองอยู่

บางคนเมื่อมีเหตุการณ์รัดรึงตัว อย่างที่เรียกกันว่าร้ายกาจที่สุด เป็นเรื่องคอขาดบาดตายทีเดียว พวกนี้มักจะคิด

ว่า หมดทางเสียแล้ว สุดสิ้นกันแค่นี้ บางรายถึงกับคิดฆ่าตัวตายเพื่อหลีกหนีทุกข์นั้น ๆ ไปให้พ้น จะได้รู้แล้วรู้รอดไปเสียทีก็มี คนพวกนี้ เท่าที่ผมพูดคุยด้วยมักจะเป็นคนประเภทที่มีนิสัย ตระหนี่ถี่เหนียว เห็นกับตัวเองอย่างชมัดคิดอะไรก็เอาแต่ได้ฝ่ายเดียว พอผจญกับปัญหาชีวิตที่มีความรุนแรงดุดันเข้า ความที่คิดละเอียด คิดถี่ถ้วนจนเกินไปนั้นทำให้เขามองปัญหาทุกปัญหาที่พรั่งพรูเข้ามาผจญ ชีวิตนั้น ๆ ด้วยนิสัยเดิม คือจะคิดแก้ให้หมด ให้ตลอดทลุปรุโปร่งไป ไม่ว่าจะเป็นทางได้หรือทางเสีย คือให้รู้ว่าการตัดสินใจของเขานั้น จะได้หรือจะเสีย ในคราวเดียว ทีนี้เมื่อคิดถึงเรื่องเสียความเสียดายในสิ่งที่ตนจะเสีย ผุดขึ้นมาเป็นปัญหาใหม่คิดแก้ต่อไปอีก เป็นการคิดการเตรียมตัวไม่มีวันจบสิ้น หนักเข้าก็กลุ้ม เห็นทุกทางตีบตันไป ลงเอยเองง่าย ๆ ว่าตายเสียดีกว่าอยู่ บุคคลประเภทนี้มีมาก และมีมากเฉพาะพวกผู้ชายเสียด้วยทั้ง ๆ ที่ตัวของตัวเองได้ชื่อว่า "อกสามศอก" แต่พอถึงคราวจะคิดฆ่าตัวตาย แกตายเองง่าย ๆ อย่างนั้นแหละ ลองตรวจสอบประวัติการฆ่าตัวตายดูเถิด ผู้ที่ฆ่าตัวตายรายไหนก็รายนั้น เป็นผู้ชายทั้งนั้น ผู้หญิงจะมีบ้างก็เพียง

จำนวนน้อย เพราะผู้หญิง ไม่ใคร่จะมีเรื่องอะไรที่จะต้องทำการตัดสินใจปฏิบัติการอย่างผู้ชาย และมันก็เข้าตำราโบราณอีกนั่นแหละว่า "หัวล้านใจน้อย" ผู้ชายหัวล้านกันมาก ก็ต้องมีคนใจน้อย มาก ผู้หญิงผมยังไม่เคยเห็นว่าใครหัวล้าน

บรรดาพวกที่คิดจะตอบปัญหาชีวิต แง่เดียวมุมเดียว จึงไม่ค่อยพบความสำเร็จสมมโนรส เพราะปัญหาทุกอย่างที่มีขึ้นแก่ชีวิต มีทั้งดีและชั่วแฝงอยู่ มีแยกดีแยกชั่วให้ต้องขบคิดแก้ไขเสมอ

ดังนั้น ปัญหาบางปัญหาที่ต้องการ การตัดสินอาจต้องทำการไปตามกาลเวลาจะปักใจเอาอย่างหนึ่งอย่างใดตามใจของเราเองนั้น ไม่สัมฤทธิ์ผล

ผมขอสรุปว่า การตัดสินใจในเรื่องในปัญหาที่มีสาระสำคัญ เกี่ยวกับตัวเอง กับชุมชนส่วนรวม หรือเรื่องของประเทศชาติ ผู้มีหน้าที่ทำการตัดสินใจเท่านั้น จำเป็นต้องเตรียมตัวเตรียมใจไว้เสียตั้งแต่แรก จะไม่ยินดีปรีดาในผลสำเร็จจนเกินควรไป และในขณะเดียวกันจะไม่เศร้าโศรกเสียใจในความพลาดพลั้งอันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของเรา ตามผลที่เกิดหรือได้รับนั้น

คือเตรียมตัวเตรียมใจต้อนรับเหตุการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่ามาดีหรือมาร้ายไว้ให้พร้อม ด้วยจิตใจและสติสัมปชัญญะสงบนิ่ง

เราต้องเตรียมพร้อมเพื่อการเสียสละตาม ผลการ ตัดสินใจนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไรทั้งสิ้น

ความเสียสละเท่านั้นที่จะพาตัวพาใจ ของเรา ให้เกิดความสุข ความสงบขึ้นได้ ทั้งทางกายทางจิตใจ

การพูดคุยถึงเรื่องปัญหาชีวิต หรือปัญหากิจการค้าขาย การบ้านการเมือง กับผู้อื่นเกิดประโยชน์เหมือนกัน ที่ว่าเกิดประโยชน์นั้น มิใช่ว่าเราหวังจะไปยึดถือเอาความคิดเห็นของคนอื่นมาปฏิบัติ แต่ว่า, ในระหว่างที่พูดคุยกัน บางโอกาสความคิดของเราแปลก ๆ เกิดขึ้นมาเองในห้วงนึกแล้วเราพูดออกไป โดยจะสำนึกแม้แต่น้อยก็หาไม่ว่า สิ่งที่เราได้มาจากห้วงนึกเพียง "แวบ" เดียวนั้น เรานึกมาแล้วเป็นเวลานาน หาคิดออกไม่ กลับได้จากการ "พ่น" ชุ่ย ๆ แบบคุยกันเพื่อสนุก ๆ นี่เอง อย่างนี้ เคยมีมามากราย

ประการสุดท้ายก็คือว่า

ต้องเป็นคนกล้าได้ กล้าคิด กล้าเสียสละ กล้าทำ กล้าพูด ลงกล้าเสียอย่างเดียวแล้ว ไม่ว่าเราจะทำอะไร? อยู่ที่ไหน ? ความ "กล้า" เป็นมหามิตร์ เป็นเพื่อนตายได้ทุกหนทุกแห่ง □

กอ. ข้อ. ชีวิต

คราวที่ไฟไหม้เมืองพิษณุโลก ทำเอาบริเวณเขตชุมรมการค้าภายใน เมือง กลาย สภาพ เป็นทะเล เพลิงไป ผมบังเอิญไปธุระที่นั่น พอขาดจากเสียงตะโกนร้อง"ไฟไหม้—ไฟไหม้" อึดใจใหญ่ ๆ ผมก็แต่งตัวพร้อมหิ้วกระเป๋าเอกสารลงจากโรงแรม มายืนคุมดูท่าที ข้างรถของผม

แสงเพลิง ที่กำลังลุกโหม แผ่กฤษดานุภาพพุ่งวูบวาบส่องแสงสีแสดปนเทา เห็นอยู่ข้างหน้านั้นเป็นสัญญลักษณความพินาศแห่งนครเก่าแก่นี้แน่นอนเสียแล้ว บรรดาอุปกรณ์ดับเพลิงทั้งหลายหมดความหมายลงโดยสิ้นเชิง

ประชาชนพลเมืองต่างตระหนกตกใจ อุ้มลูกจูงหลาน ขนสัมภาระต่าง ๆ เท่าที่กำลังพอยกออกได้เอามาไว้นอกเคหะสถาน ตัวเองหันกลับเข้าห้องไปอีก ทุกอาการเคลื่อนไหวของผู้กำลังต้องอัคคีอยู่นั้น พรวดพราดรุกรน ประกอบด้วยความตระหนกตกใจอย่างเหลือที่จะประมาณได้ถูก บ้างก็จูง

ลูกจูงหลาน เดินร้องไห้น้ำตาฟูมหน้า รีบร้อนหลีกผมไป

เมื่อเหตุการณ์รุมโหมเข้าขั้นรุนแรงถึงขนาดนี้แล้ว ผมจึงขึ้นรถสต๊าดเครื่องขับออกพ้นบริเวณอลหม่านนั้น ไปทอดรออยู่ด้านริมแม่น้ำหน้าเมือง เสียงไฟลุกดัง "คึก—คึก ๆ" พร้อมกับเสียงเปรี๊ยะปร๊ะ—โปก—เปก แสดงถึงอาการถีบตัวของบรรดาไม้กระดานทั้งหลายที่ลุกขึ้นรับเชื้อเพลิงไหม้เป็นจุลมหาจุลต่อไป นาน ๆ มีเสียงระเบิดของถังน้ำมันดังประสานเสียงขึ้นมาครั้งหนึ่ง

ผมสุดที่จะทนดูเหตุการณ์นี้ต่อไป จึงขับรถออกเดินทางไปในคืนนั้น

หลับไปประเดี๋ยวก็สว่าง รีบออกไปทำธุระที่ในตลาดจังหวัดตาก เสร็จแล้วกลับมานอนพักผ่อน รุ่งขึ้นจึงย้อนกลับมาพิษณุโลกอีก

ตึกรามบ้านช่องที่เมื่อคืนก่อนวันไฟไหม้ บรรดาที่ยืนตระหง่านประดับเมืองอยู่นั้น บัดนี้ฟุบตัวลงกองราบเป็นเถ้าถ่านอยู่ทั่วไป บริเวณที่ถูกไฟไหม้กว้างขวางสุดสายตา

ผมลงเดินสำรวจทะเลเพลิงที่มอดแล้ว จนกระทั่งมาถึงบริเวณบ้านเศรษฐีสองคนผัวเมีย ที่ถูกพระเพลิงเผาราบไป

เห็นพระสงฆ์สององค์กำลังยืนสนทนาอยู่กับสองสามีภรรยาผู้เป็นเจ้าของ

ทั้งสองโศรกเศร้าเสียใจมาก หญิงผู้เป็นภรรยาคงร้องไห้สอึกสอื้น บ่นเสียดายข้าวของและบ้านใหญ่นั้นอยู่ มือและหน้าตาของคุณนาย ดำไปด้วยคราบเถ้าถ่าน ที่สอง ผัวเมียพยายามขุดคุ้ยด้วยความหวังว่าคงจะได้ทรัพย์สมบัติสิ่งใดหมกซ่อนเหลืออยู่บ้าง ที่เห็นกองอยู่ก็มีเพียงถาด, กะทะเหล็ก, ครกหิน และกองถ้วยกระเบื้อง จานชามที่แตกร้าวบ้าง นอกจากนั้นไม่เห็นมีอะไรที่มีค่าควรแก่การคำนึงถึง

ถนนลาดปูนซีเมนต์ทางเท้า ยืดตรง เข้าไปหมด อยู่ กับกองถ่านที่ว่าง ซึ่งเมื่อ ๒-๓ วันก่อนเป็นถนนแล่นเข้าจดเรือนใหญ่ บันไดซีเมนต์หินขัด ๓ คั่นหัวถนนด้านในบ้าน ยังคงเป็นสีสดอยู่อย่างเดิม ห่างจากนั้นไปอีกเล็กน้อยมีเสาซีเมนต์หล่อสูงยืนโทงเทงเข้าแถวโดยไม่มีตงคานรับดังแต่ก่อน ท่อชักโครกเหล็กยาวจากพื้นห้องชั้นบนลงสู่เซ็บติกแท้ง ยังห้อยต่องแต่งอยู่ในท่าเดิม แสดงว่าบ้านนี้เป็นบ้านที่น่าอยู่และมีความสุขจริง ๆ สมแล้วที่เจ้าของควรเสียดาย

ขณะที่ผมยืนพิจารณาวาดภาพ ของเคหาศน์ หลัง นั้น

อยู่ด้วยจิตใจที่พลอยเสียดายตามเจ้าของไปด้วย มองไปแล้วรู้สึกเหมือนกรอบรูป ที่ทั้งรูปและกระจกแตกหายไป เหลือแต่โครงกรอบห้อยต่องแต่งเห็นฝาบ้านอยู่กระนั้น

คุณนายยืนน้ำตาคลอ มองไปทางโน้นทีทางนี้ที พึมพำออกมาว่า

"หมดแล้วคุณ หมดทุกอย่าง"

"ไม่มีอะไรเหลือแล้ว เธอเอ๋ย" เป็นเสียงสามีตอบ

"โยมทั้งสองควรเดินทางไปพักผ่อนที่ไหนเสียสักสองสามวัน ไปเสียให้พ้นภาพนี้จะดีกว่า" พระคุณเจ้าผู้อาวุโสแนะขึ้น

"จะไปไหนกันล่ะเจ้าคะ ท่านพระครู" เสียงคุณนายขัดขึ้นด้วยความท้อแท้ใจ "ท่านเห็นไหม? ไม่มีอะไรเหลือติดอยู่เลย"

"ยังมี คุณโยมอย่าเพิ่งคิดท้อแท้ว่าเราสิ้นเนื้อประดาตัวแล้ว ยังมีเหลืออีกเยอะแยะ"

"มีอะไรกันเจ้าคะ?" พูดอย่างแค่น ๆ

"นี่แนะคุณโยม" ท่านพระครูเริ่มปลอบใจต่อไป "คุณโยมยังมีอะไรทุกสิ่งทุกอย่างเหมือน และเท่ากับเมื่อวัน

ก่อนนี้ เชื่ออาตมาเถิด"

ผมหูผึ่งเริ่มสนใจ เลยถือโอกาศสอดหูเข้าฟังพระท่านด้วย

"มีอยู่คงที่ทุกอย่าง นอกจากบ้านเรือนหลังนี้และข้าวของที่อยู่บ้านเท่านั้น คุณโยมผู้ชายยังมีโยมผู้หญิงอยู่เคียงข้างตามเดิม ตามเก่า บุตรของคุณโยมทั้งชายหญิงยังอยู่เป็นปกติ เพื่อนฝูงที่รักใคร่สนิทสนมก็ยังมีชีวิตอยู่เป็นปกติ ทั้งคุณโยมหญิงและชาย ก็ยังมีสุขภาพสมบูรณ์ ไม่ป่วยไม่ไข้คงยังมีศรัทธา ความมานะพยายามและมีเมตตากรุณาอยู่ในตัวเท่าเดิม ไม่มีอะไรบกพร่องเลย ไฟเกิดขึ้นและทำลายทรัพย์สินนอกกายไปหมด แต่ทรัพย์ในกายอันเป็นคุณลักษณะประเสริฐของคนนั้นคุณโยมทั้งสองมีอยู่บริบูรณ์ตามเดิม ไฟไม่ได้ทำลายสิ่งเหล่านี้ไปเลย คุณโยมอย่าไปคิดอะไรให้มันมากไปนัก"

ท่านปลอบใจสองผัวเมียเรื่อยไป

"แล้วเราจะไปอยู่ที่ไหนกันต่อไปละท่านพระครู" เป็นเสียงของคุณผู้ชายถามขึ้น

"ข้อนี้อาตมาตอบไม่ถูก" ท่านพระครูท่านพูดหน้า

ตาเฉยๆ "แต่อาตมารู้อยู่อย่างหนึ่งว่า คุณโยมต้องหาที่อยู่ที่หนึ่งที่ใดจนได้ คนทุกคนต้องมีที่อยู่ และต้องหาที่อยู่จนได้ จะเป็นอยู่ชั่วคราว หรืออยู่ถาวร ก็ต้องหาอยู่กันจนได้ อาตมารู้ว่าต้องเป็นอย่างนี้ ไฟไหม้บ้านเรือนหมด ไม่ได้หมายความว่า คนที่บ้านถูกไฟไหม้ ต้องเข้าป่าไปไล่เสือหาที่อยู่กันเมื่อไร ถ้าเป็นเช่นที่อาตมาว่า ป่านี้ในป่าคงมีคนที่บ้านถูกไฟไหม้เข้าไปอยู่กันเต็มหมดแล้ว ถ้าคุณโยมทั้งสองหาที่อยู่ไม่ได้ บ้านของโยมอาตมาท้ายวัดนี้ กว้างขวางใหญ่โต อยู่ได้สบายแน่ เชิญคุณโยมทั้งสองได้เลย"

"เราชอบอยู่โดยลำพัง ไม่ชอบปะปนกับใคร ขอขอบคุณท่านพระครูด้วย"

"อยู่โดยลำพังไม่ได้คุณโยมผู้หญิง" ท่านพระครูย้ำ อาตมาขอย้ำว่า โยมยังไม่มีอะไรเสีย นอกจากบ้านและเครื่องใช้ไม้สอยที่ถูกเพลิงไหม้ไป ความเสียหายต่างๆ ที่จมกองเพลิงไปนั้น จะใหญ่เล็กเพียงใด จะมีความหมายล้ำลึกสำคัญมากน้อยเท่าใด มันอยู่ที่ตัวเราจะคิด จะนึกวาดหวังไปถ้าเราคิดว่าเสียมากมันก็มาก จะนั่งเสียใจ หรือเสียดายเพียงใดบ้านและบรรดาข้าวของภายในที่ไหม้ไป ก็หาคืนดี

กลับมาไม่ ความโศรกเศร้าเสียใจเป็นพิษ ความหวังตั้งใจทำการแก้สิ่งเสียให้กลับคืนดี เป็นยาหอมยากำลัง ช่วยให้คนฟื้นตัวกลับสู่สภาพและฐานะเดิม คุณโยมแสดงความโศรกเศร้าใจเสียอยู่เช่นนี้ นอกจากจะมีเพื่อนฝูงผู้คุ้นเคยมาแสดงความเสียใจด้วย แล้วก็ผ่านไป-ผ่านไป รายแล้วรายอีกอีกไม่นานนักก็หมดคนมาแสดงความเสียใจ สงสาร แล้วต่อไปจะทำอย่างไรเล่า? เขาเหล่านั้นทำไปก็ด้วยอัธยาศัย อันเป็นลักษณะสำแดงออกชั่วคราว ไม่จีรังเท่ากับการปล้ำปลุกเอาชนะ เอาคืนสิ่งที่เสียไปจะดีกว่า การท้อแท้เสียกำลังใจนั้น เป็นการสูญเสียสิ่งที่มีค่าที่สุดไม่มีค่าชดใช้คืนได้ เสียทรัพย์สิน เงินทอง หรืออาคารบ้านช่อง หาใหม่ปลูกใหม่ได้เสมอ อาตมาจึงว่า เลิกเสียเถิดคุณโยม กลับไปเตรียมการตั้งตัวตั้งต้นกันใหม่ จะเป็นคุณแก่ตัว แก่จิตใจของคุณโยมทั้งสองแก่ลูกหลานครอบครัว และชนะใจสังคมด้วย"

พอจบ สองสามีภรรยายกมือประนมไหว้ท่านด้วยความจับใจในข้อแนะนำทั้งหลาย ผมยืนฟังอยู่ด้วย ก็เลยพลอยยกมือไหว้ท่านด้วยจิตใจคารวะ เช่น เดียวกับ สองสามีภรรยานั้น แล้วท่านก็ลาไป

ผมมาคิดตรองถ้อยคำของท่านพระครูองค์นั้นอยู่นาน ยิ่งคิดก็ยิ่งเห็นจริงตามน้ำคำของท่านทุกประการ ถึงจะคิดเสียใจเสียดายอย่างไร ไฟก็หาสามารถส่งคืนสิ่งที่เขาทำลายไปให้แก่เราได้ไม่ไฟไหม้ก่อความวอดวายให้แก่มวล ทรัพย์สมบัติบ้านช่องและเครื่องใช้ แต่มิได้ก่อความพินาจฉิบหายให้แก่คนเลย ตราบใดที่คน—คนนั้นยังมีสติสัมปัชชัญญะยับยั้งชั่งใจเดินทางไปในทางสมควรได้ ไฟไม่ได้เผาผลาญ ความสมบูรณ์ทางจิตใจหรือประสาทสมองคิดของคนเลย ไฟไม่สามารถทำลายกระแสร์จิตของคนที่จะคิดสร้างตัว จะก้าวหน้าสร้างเอาสิ่งที่ตนเสียคืนมาให้ได้ ยิ่งกว่านั้นไฟไม่สามารถหยุดยั้งความดำรงค์ชีวิตของคนบนผืนแผ่นดินนี้ ที่ต้องก้าวต้องเดินหน้าต่อไปได้เลย ถ้าเราเข้มแข็ง ใช้ความมานะพยายามข่มใจ ไม่ให้กวัดไกวไหวแกว่งไปตามความเสียหายที่จมเพลิงไปนั้นได้ จะไปกลัวอะไรกับความหมดไป มันไหม้กระเบื้องถ้วยกลาแตก โต๊ะเตียงผุ ๆ ห้องส้วมที่จะพังมิพังแหล่ สรุปแล้วมันโหมรุมเอาสิ่งที่เราไม่ต้องการไปก็มาก สิ่งที่เราต้องการมากเป็นอันดับถัดขึ้นมา ก็พลอยไหมไปกับไฟ แต่บรรดาสิ่งที่รักที่หวงแหนอันเป็นยอดของ—ของรักที่สุด เช่นจิตใจที่แข็งกร้าว

ของตัวเราเอง บุตรภรรยา ทุกอย่างยังอยู่ครบ ไม่มีไฟอันใดจะสามารถเผาไหม้ไปจากเราได้ แม้แต่ที่เขาว่า "ไฟบัลลัยกัลป์" ก็หมดอำนาจพราก

เมื่อเราเช่นนี้ เราจะทุกข์ต่อไปดี หรือว่ากัดฟันยิ้มเยาะโชคชะตา ที่เราว่าเป็นชะตามหาซวยนี้ ก้าวหน้าต่อไปด้วยการคิด การสร้าง สะสมทำใหม่

เอาล่ะ อาจมีคนเถียงว่า พูดง่ายทำยาก เรื่องไม่ได้เกิดกับตัว จะไปรู้ได้อย่างไรว่าความชอกช้ำคับแคบ ความอัดอั้นตันใจของเขานั้น มีมากมายและขัดข้อง ขลุกขลักเพียงใด ใครจะมารู้ตัวดีว่า "เขา" ผู้ต้องภัยไปได้

ผมว่า ก็ถ้ามานั่งคิดโศรกเศร้าเฝ้าแต่ร้องไห้พร่ำบ่นเสียดายอยู่ จะได้อะไรคืนมา หากยิ่งร้องไห้ ยิ่งโศรกเศร้าแล้ว ได้บ้านช่องเข้าของคืน ผมจะไปช่วยด้วย เพื่อให้ได้คืนเร็ว ๆ ขึ้น

เมื่อเราสามารถหักใจบั๊กและวางผังชีวิตได้ใหม่ ความสนใจต่าง ๆ จะหันตัวของมันมุ่งเข้าสู่จุดสร้างเพื่อให้เจริญ ทำให้เราพลอยลืมบรรดาทุกข์โศรกและความสูญเสียต่าง ๆ ที่แล้ว ๆ มา

การแสดงความอ่อนแอท้อแท้ หรือความเด็ดเดี่ยวเข้มแข็งเอาชนะความปราชัยได้ เป็นการบอกบุคคลิกลักษณะของคนให้ผู้อื่นรู้เห็น จะบอกเขาว่าเรา "แย่แล้ว" ดีหรือว่า "เราแข็งแกร่งมีความหวังอยู่ข้างหน้าดี" เหล่านี้สุดแล้วแต่จะเลือกหยิบเอาออกใช้ มันเป็นคุณธรรมของแต่ละคนจะมีมาก หนาบางแค่ไหนเพียงใด อยู่ที่การเปิดฉากออกแสดงตัวเองเท่านั้น

และ ขอให้โปรด รับทราบ ไว้เสีย ทุกคนแต่ เดี๋ยวนี้ ว่าคนเราเกิดมา หาพ้นจากการสูญเสียทรัพย์สินสิ่งของไม่ ต้องสูญเสียทุกคน ไม่เสียอย่างนั้น ก็ต้องเสียอย่างนี้ เด็กก็เสียผู้ใหญ่ก็สูญ ถูกจี้ ถูกลักขะโมย ขาดเบื้อยสูญหายแปรสภาพพวกขาดทุนในการค้าก็ขาดทุนในการค้า หมดทุนหมดรอนหมดชื่อเสียง บ้างก็เสียทั้งทรัพย์เสียทั้งเกียรติ ถึงคุกตารางก็มีอยู่มาก บ้างนอนเจ็บผงับ–ผงับอยู่ เสียเงินทองค่ามดค่าหมอก็ยังไม่พอ อุตส่าห์แอบกระซิบกับญาติสนิท ฝากไปแทงไอ้ "๓๖๑" สัก ๕.๐๐ บาท ก็ยังอุตส่าห์พยายามเสีย รุ่งขึ้น ๓๖๑ ไม่ออก ไปออกเอา "๑๖๓" อาการป่วยที่มีอยู่กับตัวอย่างเดียว ไม่พอ ไปคว้าเอาป่วยทางใจเข้ามาใส่อีก เริ่ม

คิดเป็นการใหญ่ หาว่าแปลผิดไป มิเช่นนั้นรวยอีกแล้ว ซึ่งความจริงมันกินเสียจนย่ำแย่ หาคิดไม่ เป็นเสียดังนี้ก็มีไม่น้อย

ดังนั้น เดี๋ยวนี้ จึงเป็นกาละที่เหมาะเป็นมหาฤกษ์เริ่มปรับปรุงแก้ไขความบกพร่องเสียหายทั้งทรัพย์สิน และจริยะสินเสียใหม่

เดี๋ยวนี้ เป็นเวลาที่เหมาะที่ควรทำการกวาดล้างบรรดาสิ่งปฏิกูลในกายตนออกได้แล้ว ฤกษ์ดีกำลังคอยอยู่อย่าผลัดอย่าประวิงเวลา เพราะทุกคนที่เกิดมาในโลก มีสมรรถภาพเท่าเทียมกันหมดในการเริ่มต้นวางแนวชีวิต และเดินตามแนวนั้นไป เพื่อลบล้างรอยด่างและบรรดาที่สูญเสียหรือเปรอะเปื้อนโสโครกออกจากบัญชีชีวิต ให้มีสง่าราศีสมกับความเป็นคนที่เจริญแล้วได้เต็มที่

สงครามชนะกันด้วยการโจมตี ผู้ที่บุกทะลวงเข้าโจมตีคือผู้กล้าหาญ ดาหน้าประดังเข้าโจมตีละลอกแล้วละลอกอีกซ้ำเติมอยู่ จนกว่าฝ่ายหนึ่งจะปราชัยไป หากฝ่ายใดลังเลในการตัดสินใจเข้าโจมตี กลัวนั่นกลัวนี่ ฝ่ายนั้นต้องเป็นฝ่ายปราชัยตลอดแนวสงคราม ขอให้ดูวิธีการต่าง ๆ ของผู้ชนะทุกอย่าง

ชนะด้วยการบุก ไม่ใช่ด้วยถอย

จะอย่างไรก็แล้วแต่ ผมขอสรุปว่า ชีวิตของคนเรานั้น จะดีชั่ว เจริญงอกงามไปแค่ไหนเพียงใดนั้นมันอยู่ที่ตัวของเรา อยู่ภายในจิตใจของเราแล้วแต่ว่า "เรา" จะเลือกไปทางดีหรือทางชั่วนั้น

ขณะใดที่เกิดการผันผวนรุนแรงในเรื่องของเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งผลแห่งการ เกิดขึ้นนั้นปลิวเข้ากระทบกระเทือนประชาชนทั้งชาติ การเงินฝืด การค้าชงักหยุด เงินไม่หมุนเวียนในตลาด ซื้อไม่ได้—ขายไม่ออก ค่าของน้ำเงินทรุดลดตัวลง การค้าระหว่างประเทศไม่สู่ดุลย์สัมพันธ์กันเวลานั้น เป็นเวลาที่ทุก ๆ คนต้องทุ่มเทความคิดอ่านเข้าช่วยแก้ไขภาวะต่าง ๆ ที่เลวร้ายให้มากกว่าเวลาปรกติ และด้วยประสาทความคิดที่สดใส มองเหตุการณ์ต่าง ๆ ทะลุเห็นตลอดได้โดยรอบตัว โดยแต่ละคนต้องรู้ว่า เศรษฐกิจและการเมืองนั้นเป็นเรื่องชาติ ตัวเราเล็กกระจ้อยร่อยเพียงเท่านี้จะไปบังคับเหตุการณ์ให้ร้ายกลายเป็นดี ทำไม่ได้แน่ ๆ เรื่องภาษีอากรของชาติที่ขาดเรียกเก็บไม่ได้ คนอย่างเรา ไปทำอะไรได้? บรรดาหนี้สินของชาติที่เชื่อมสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับ

โลกภายนอกหรือ? เราไปทำอะไรได้? สินค้าเข้าประเทศมากกว่าออก เราห้ามได้ไหม? ก็เปล่า การเปลี่ยนมาตราเงินสู่สกุลอื่นที่เป็นเงินโลกยกย่องนับถือ เราทำได้ไหม? รู้เรื่องไหม? ไม่รู้ มันเรื่องของผู้ใหญ่ ของรัฐบาล

แม้ว่าเราไม่สามารถบังคับเหตุการณ์ต่าง ๆ เท่าที่ว่านี้ได้ คือไม่ยอมให้เรื่องยุ่ง ๆ ใหญ่ ๆ ของประเทศชาติดังกล่าว เข้ามาเกี่ยวก้นยุ่งเหยิงกับเรา เมื่อวิกฤติการเหล่านั้น ไม่สามารถกล้ำกลายเข้าใกล้เราแต่ละคนได้แล้ว เจ้าบรรดาตัวตกต่ำในเศรษฐกิจก็ดี การเงินการคลังก็ดี รวมทั้งเหตุการณ์ทั้งหลายแหล่ หาที่หย่อนตัวเองลงบนคนในชาติไม่ได้แล้ว มันก็ต้องวิ่งเตลิดออกพ้นจากชาติของเราไป หาที่ลงที่อยู่ที่เพาะพันธ์ของมันในบ้านอื่น เมืองอื่น

เราจะไปกลัวอะไรกับเศรษฐกิจตกต่ำ การบ้านการเมืองผันผวน ซึ่งอะไรก็แล้วแต่มันเกิดขึ้นจากคนในชาติทั้งสิ้น มิใช่มีที่มาที่เกิดจากสาเหตุอื่นเลย

เมื่อคนทุกคนในชาติ มาร่วมกันโดยไม่ยอมรับนับถือคบค้าสมาคม ต้อนรับความตกต่ำหรือวิกฤติกการนั้น ๆ เอาเข้ามาใส่ตัวแล้ว จะไปกลัว ไปวิตกหาวิมานชั้นไหนกัน ปล่อย

ให้มันเที่ยววิ่งรอบ ๆ ตัวสักพักเดียว ก็เปลี้ยเพลียหนีไปเอง

บีดประตูสมอง ลั่นกุญแจเสียอย่าให้บรรดาความรู้สึกนึกคิดของเราออกวิ่งตามความตกต่ำหรือบรรดา พาหะปฏิกูลต่อชาติ ไม่วิพากษ์วิจารณ์เรื่องของใคร ต่างคนต่างรีบช่วยตัวเองด้วยวิธีนี้ เราก็กล้าอ้าปากร้องท้าทายได้ว่า

"เชิญซิ เชิญ เข้ามากวนเถิด ฉันพร้อมแล้วที่จะไม่ให้ความสนใจใยดี ไม่ใช่ฉันร่วมใจกันทั้งชาติแอนตี้เจ้าเพราะมันเป็นเรื่องใหญ่ ฉันทำของฉันเอง คนเดียวเท่านั้นเฉพาะตัวฉันเท่านั้น"

เมื่อเวลาผมต้องผจญทุกข์ส่วนตัว ผมใช้หลักนี้ เป็นหลักที่ผมยึดไว้มั่น ไม่ยอมหันเหเปลี่ยนแปลง ดังนั้นทุกข์ภัยใดที่ว่าใหญ่โตร้ายแสนร้าย ผมตะลุมบอนเข้าสู้ด้วยจิตใจสำนึกที่ไม่เคยย่นย่อท้อถอย ไม่ว่าลำบากยากเข็ญเพียงไหนผมได้ชัยกลับมาทุกคราว บรรดาภัยที่จะมาถึงตัวนั้น เมื่อลงกลัวมัน ตัวมันยิ่งโต ยิ่งดุ ยิ่งร้าย ไม่ว่าจะนั่งนอนยืนเดินภาพโฆษณาล่วงหน้าที่เราวาดขึ้นในใจ ลวงตา หลอนอารมณ์ล้วนแต่ยิ่งดุ ยิ่งใหญ่ ทำเอาถึงกินไม่ได้นอนไม่หลับทีเดียวแต่ถ้าเราลงปักหลักตั้งใจเด็ดเดี่ยวว่ามาเถิด ไม่ว่าเจ้าจะมา

ทางไหน ร้ายดีเพียงใด ฉันสู้ละ ลงคิดอย่างนี้ บุกเข้าไปหามัน เรื่องที่ว่าใหญ่ ร้าย และสำคัญดังที่วาดไว้ ลีบตัวเล็กลงทุกที สำคัญอยู่ที่ว่า จะจริงแค่ไหนเท่านั้น

ความท้อแท้ในคนนั้น เกิดขึ้นได้ก็ด้วยคิดไม่ตก เป็นศัตรูต่อคุณธรรมในคนยิ่งนัก คนไหนยิ่งอ่อนแอ ไม่พยายามขบคิดปัญหาของตนเอง อย่างที่ชอบพูดกันว่าพายเรือในอ่างนั้น บุคคลประเภทนี้ สร้างฉากความน่าสพึงกลัวให้แก่ตัวเองเก่ง เป็นนักสยบเกล้าศิโรราบยอมแพ้ตลอดเวลา ครอบ-ครัวใดได้ผู้นำประเภทนี้ ครอบครัวนั้นเป็นครอบครัวที่มีกรรมหนักที่สุด ชีวิตข้างหน้ามืดมนต์เต็มทน เพราะภายในสมองของคนประเภทนี้ บรรจุแน่นเต็มไปด้วย "ความจนใจจนกาย" คนเรานั้นจนกายไม่เป็นไร แต่จนใจนี่สิ หมดทางแก้ เป็นคนป่วยโรคร้ายเรื้อรังที่ไม่มีแพทย์ใด ๆ ในโลกสามารถประกอบโอสถแก้ได้

ผมเองไม่ใช่คนเก่งกาจสามารถพิเศษอะไร วิชาความรู้ที่มีติดเป็นสมบัติอยู่กับตัวก็เอา กันแต่ เพียง พอปู ลง เป็นทางเดินหาอาชีพเลี้ยงอาตมาได้ ปริญญาบัตรใด ๆ ที่มี ก็เป็นแต่เพียงเศษกระดาษขาว ๆ ที่มีรอยขีดเขียนขยุกขยิก คนบ้าน

นอกดูไม่รู้เรื่อง แต่ปริญญาบัตรในการรับรู้รับฟังเหตุผลนี่สิ เป็นปริญญาบัตรที่จารึกลงบนแผ่นทอง ฝังลึกอยู่ในสมองเป็นปริญญาบัตรชิ้นเดียวที่ผมภูมิใจและหวงแหนนัก เป็นเครื่องประกาศศักดิ์ศรี ของคนได้เต็มคน และ แน่แท้ไม่ ปลอม แปลงตลอดกาล

ความทุกข์ทนหม่นไหม้ในคน แปดสิบในร้อย จะทุกข์ด้วยเรื่อง "เงินไม่พอใช้" อีกหลายสิบ "หางานทำไม่ได้" บ้างส่ายหน้า "ถูกตัดเงินเดือน"

แต่ทุกคน ก็ยังต้องมีชีวิต มีความเป็นคนอย่างสมบูรณ์ ไม่มีที่ขาดตกบกพร่องจากที่ต้องเป็นคนต่อไปเลย ทั้งไม่เจ็บไม่ไข้ ไม่ทุพลภาพเสียขาขาดแขน และทุกคนอยู่ในสภาพพร้อมที่จะรับเอาความกระตือรือร้นตะกายเข้าหาช่องความสุขได้ ทำไมจึงปล่อยปละละเลยทิ้งตัวเองให้จม อยู่ใน กองทุกข์ไม่มีใครตอบได้ นอกจากตัวของผู้นั้นเอง ที่ปล่อยให้ความอ่อนแอเข้าปล้ำเอาชนะ แล้วก็ควบไปตามลีลาและจังหวะที่ชอบ จนแปรสภาพคนผู้เป็นเจ้าของความอ่อนแอดังลักษณะที่ว่ามา ให้มีอันเป็นร้อยสีร้อยอย่าง

ผมเคยคบคนในลักษณะต่าง ๆ กันมามาก ได้พูดคุย

กันถึงเรื่องนั้น ๆ ของแต่ละคนเช่น สุภาพสตรีตระกูลสูงผู้หนึ่ง ถูกสามีทอดทิ้ง เธอได้พยายามทำงานเป็นลูกจ้างเขา สะสมเก็บเงินทองได้เพื่อเอาไว้ใช้ไว้กินเมื่อถึงคราวชรา ไม่สามารถออกแรงทำมาหาเลี้ยงตนได้ ต่อมาให้เขากู้เป็นดอกเบี้ยเล็กๆ น้อย ๆ พอซื้อหมากพลู ผลที่สุด ผู้ที่กู้เกิดป่วยตายลง เงินทั้งก้อนที่อุตส่าห์สะสมไว้ พลอยมรณะตามคนไปด้วย เป็นอันว่าหมดตัวกัน ต้องเริ่มต้นใหม่ วิธีปลอบใจตัวเอง อย่างกล้าหาญ เธอพูดว่า

"ไม่เป็นไร คิดเสียว่าชาติก่อนเราเคยเป็นหนี้เขาอยู่ ชาตินี้จึงต้องใช้เขาไป กำลังยังมีมือไม่ขาดด้วน ตาไม่บอด ดิฉันจะก้มหน้าทำงานสะสมต่อไปใหม่"

อีกรายหนึ่งเป็นหนุ่ม

เป็นชายหนุ่มมีการศึกษาดี มีงานการเป็นหลักแหล่งทำ คิดว่าถึงเวลาแล้วที่จะต้องมีครอบครัว นำความเข้าปรึกษาหารือนายจ้าง ได้รับตอบว่าหากแต่งงานแล้วจะขึ้นเงินเดือนให้อีก เขารีบกลับไปบอกข่าวคู่รักทันที ต่อมาทั้งสองก็แต่งงานเป็นสามีภรรยากัน แต่แทนที่พ่อหนุ่มคนนี้จะได้เงินเดือนขึ้น เขากลับต้องถูกสั่งพักงาน เพราะกิจการของบริษัท

ทรุดตัวตกลงอย่างหนัก ไม่มีทางประคองต่อไปได้ จำต้องเลิกกิจการไป

นี่ก็เป็นทุกข์ เป็นปัญหาที่ต้องแก้

รายที่ ๓ เป็นหญิงสาวสวย มีบิดามารดาอยู่ต่างจังหวัด เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วหางานทำอยู่ในกรุง บิดาเป็นอัมพาต ไม่สามารถหาเลี้ยงชีพได้ บุตรสาวผู้นี้จำใจต้องลาออกจากงาน ไปปรนนิบัติบิดาอยู่ในต่างจังหวัดต้องละทิ้งหน้าที่การงานที่กำลังก้าวหน้า ออกไปทำหน้าที่สนองคุณผู้บังเกิดเกล้า ต้องตัดขาดออกจากความเจริญศิวิลัยต่าง ๆ ของพระมหานคร ไปทำงานหาเงินเลี้ยงบิดามารดาในต่างจังหวัด เธอจะทำอย่างไร ? จึงจะเหมาะสมและได้เงินพอเลี้ยงชีพต่อไปได้สำเร็จ?

นี่ เป็น ปัญหา ที่ ต้อง การ — การ ตัดสินใจ อย่างหนักเหมือนกัน

และยังมีรายอื่น ๆ อีกมาก ทุกรายมีเรื่องได้รับการเห็นใจทั้งสิ้น แต่ก็แน่ละผมเป็นแต่เพียงบุคคลธรรมดา ไม่สามารถให้งานเขาทำ หรือให้เงินเขาได้ สิ่งที่ผมจะให้ก็คือแนวความคิด แนวการตัดสินใจ ช่วยปรับประดับความคิด

ให้เข้าแนวตรงแนวถูก ถึงไม่ได้อะไรก็ยังได้ความผ่อนคลายทุกข์ลงบ้าง ซึ่งอาการผ่อนคลายความตึงเครียดทางจิตนั้นเป็นการช่วยให้ความกระปรี้กระเปร่าของประสาทได้ฟื้นกลับมาสู่ตนได้

อื่นนั้นผมไม่รู้ แต่เรื่องการบังคับระบบประสาท บังคับความรู้สึกและความคิดนั้น บังคับได้แน่ แม้จะไม่ทุกเรื่องไปหมดก็ตาม อย่างน้อยบางเรื่อง บางโอกาส เราบังคับเอาตามความตั้งใจได้เป็นอย่างดี

ผมเคยได้รับคุณประโยชน์เข้าตัวมาแล้วหลายเรื่อง หลายกรณี จึงคิดว่า เรื่องเหล่านี้ เป็นเรื่องที่มีสาระแห่งความสำคัญในตัวของมัน มากน้อยใหญ่หลวงขนาดไหนมันขึ้นอยู่กับความรู้สึกภายในของเราที่ถูกกลั่นกรอง ถูกสกัดออกมา

ความท้อแท้ลังเล ไม่แน่ใจ ขลาดกลัว วิตก ไม่เคยให้คุณแก่ใครทั้งสิ้น นอกจากทำให้ความมานะภาคภูมิในตน ทำให้ภูมิธรรมในคนอ่อนลงเท่านั้น

เอาละเศรษฐกิจมันตกต่ำ การเงินฝืด หาเงินยากมากอาหารการกินแพงขึ้น กระทบกระเทือนต่อรายจ่ายส่วน

ตัวและครอบครัวมาก

ทนไหวไหม? ต้องทน ต่อสู้ไปไหม?

หรือว่าเลิกหมด ไม่คิด หรือเอาแน่นั่งเข่าชันอก คิด คิด-คิดทุกข์ คิดร้อน คิดถึงแต่ความลำบาก ยากเย็นตามมโนภาพที่เราจะนึก จะคิดขึ้นมาได้

เอาอย่างไหนดี?

เรา จะ ยอม มอง ความสุข ของคน อื่นเขา ด้วย ความอิจฉาริษยาอยู่ในใจดี หรือว่ามานะพยายามตะเกียกตะกายหาความสุขอย่างเขาบ้างดี

อันที่จริงเราคิดว่าทุกข์ยากทุกข์จนนั้น หากนึกอะไรไม่ออก ก็ลองมานึกดูว่า เมื่อครั้งปู่ย่าตายายของเรา ท่านไม่มีรถยนต์ ไม่มีโทรภาพ ไม่มีวิทยุ ไม่มีตู้น้ำแข็ง ไม่มีนม ไม่มีเนย ท่านก็ยังประคองชีพของท่านมาได้ด้วยความเป็นสุขตราบจนกระทั่งมีลูกมีหลานเป็นตัวเรามาได้ *ทำไมไม่ลองงดความอยากได้อยากมี อยากจ่าย อยากกิน ของเราให้เหมือนกับสภาพของปู่ย่าตายายดูสักพักหนึ่งเล่า* ทำเสมือนว่าเรากลับไปอยู่ในสมัยโน้น ปฏิบัติตัวเยี่ยงนี้ลองดูสัก ๖ เดือนหรือหนึ่งปีดูซิว่าไอ้เจ้าตัวเศรษฐกิจตกต่ำการเงินหายากนั้น มันจะทน

รอเราอยู่ได้ไหม ?

ตัณหาในตัวไม่ดับ ความอยาก ความใคร่ได้อะไรต่อมิอะไรมันมากมายก่ายกองเหลือเกิน เมื่อซื้อหาไม่ได้ดังใจเพราะเงินไม่มี หรือมีไม่พอซื้อเพราะมันแพง เราก็ไปว่าเงินฝืดหายาก ตื่นเช้าขึ้นอยากกินกาแฟไข่ดาว ไม่มีสตางค์จะกินได้ตามอยาก ก็บ่นว่าเศรษฐกิจไม่ดี ไม่มีเงินใช้ บุหรี่แกแร็ตหมด ก็กลุ้มหงุดหงิด และอะไรต่อมิอะไรที่เป็นตัณหาความอยากได้อีกหลายร้อยอย่าง

ลองคิดดูให้ดี บรรดาสิ่งที่เราคิดว่าจำเป็นนั้น ถ้าเราเกิดสมัยคุณปู่ไม่มีความจำเป็นเลยแม้แต่นิดเดียว กาแฟเราก็ไม่ต้องกิน บุหรี่แกแร็ตเราก็ไม่สูบ สูบแต่ใบตองใบจากไม่เห็นมีใครตายเพราะขาดสิ่งของเครื่องบำเรอความสุขเหล่านี้ ก็เมื่อรู้ว่าเศรษฐกิจมันตกต่ำ เราลองทำตัวเป็นคนสมัยคุณปู่เสียสักชั่วระยะเวลาหนึ่ง มันจะตก มันจะต่ำอย่างไรใครจะไปเดือดร้อน มานั่งบ่น นั่งทุกข์กันทำไม ? ตราบใดกะปิน้ำปลายังไม่ขาดจากเมืองไทย พริกมะนาวยังมีอยู่ เราอดกันที่ไหน ?

เมื่อจะพูดว่าจำเป็น จำเป็นแก่ชีวิตประจำวันจริง ๆ

ความจำเป็นเช่นนี้มันจำเป็นไปทุกอย่างหมด ไม่มีขอบเขตจำกัด ไม่มีที่สิ้นสุด จำเป็นอันนั้นมันก็ต้องคืบคลานเข้าไปถึงคนจำเป็นจะต้องมีเงิน เมื่อไม่มีเงินแล้ว สันดานของเราไปเคลิบเคลิ้มหลงความจำเป็นเข้า เรื่องมันก็ต้องบานปลาย จำเป็นต้องคอรัปชั่น ทุจริตต่อหน้าที่ ทุจริตต่อประชาชนและสังคม ทุจริตต่อสถาบันการศึกษาแห่งตน ตราบใดที่ยังจับไม่ได้ไล่ไม่ทัน ก็รอดตัวไป แต่พอจับได้ไล่ทันเข้า คุกตะรางก็เกิดจำเป็นตามเป็นเงาไปด้วยกัน

เมื่อผมเด็ก ๆ อาหารเอกที่มีวิตามินประเสริฐสุด ก็คือกล้วยน้ำละว้าราคาหวีละหนึ่งสตางค์ ในเดือนหนึ่งสองเดือนถ้าได้ดูภาพยนตร์สักครั้งหนึ่งเป็นมูลค่าถึงห้าสตางค์ ก็นับว่าเป็นกุศลแรงหนักอยู่แล้ว ผมไปโรงเรียนและเที่ยววิ่งเล่นกับเพื่อน ๆ โดยในกระเป๋าไม่เคยมีสตางค์แม้แต่แดงเดียว ผมก็สนุกสนานได้รสชาติดีอย่างเยี่ยมเหมือนกัน ลูกมะนาวเป็นทั้งฟุตบอลล์และไม้หึ่ง ผมไม่เคยรู้สึกว่ามันลำบาก เพราะไม่มีเงินทองจับจ่ายซื้อหาเครื่องประดับ ความโก้เก๋ ของ เด็ก ๆ เหมือนที่ท่านผู้ปกครองสมัยนี้ประเคนให้แก่ลูก ๆ เพราะกลัวลูกอายเขา จำต้องให้ลูกเบ่งไว้แต่เด็ก ๆ ไม้ขีดไฟมีก้านขีด

ดังแพ่แต่ก่อน สั่งมาจากเมืองนอก เรียกกันว่าไม้ขีดไฟสวีเด็น ใครมีอย่างนี้ใช้ก็นับว่าเชื่องโช ซิปโป้หรือรอนสันรูปร่างเป็นอย่างไร ไม่เคยมีใครนึกถึงได้ นอกจากหินเหล็กไฟตีจุดชุดกาบมะพร้าว เราก็ใช้กันมาได้อย่างปรอดโปร่ง

ผมจึงรู้ได้อย่างแม่นแท้และแน่นอนว่า ชีวิตคนเรานั้นสามารถอยู่ได้อย่างสบายโดยไม่ต้องห่วง วิตกกังวล ถึงบรรดาสรรพวัตถุเครื่องประดับบารมี ที่ต่างคิดว่า "จำเป็น" ทั้งหลายนี้เลย การขาดเหล้าตราขาวดื่ม หรือขาดโซดาแช่ในตู้เย็นในบ้านของเราเอง ยังถูกบ่นกันกะปอดกะแปด พาลพาโลไปโทษเอาเศรษฐกิจการเงินเข้า นิดหนึ่งก็เศรษฐกิจตก หน่อยหนึ่งก็การเงินฝืด แล้วก็ชอบพูดกันเสียอีกด้วย ว่าเมื่อก่อนไม่เคยเห็นเป็นอย่างนี้ เมื่อก่อนที่ว่ามานั้น มันก่อนแค่ไหน ? ไม่ยักพูด ยิ่งบรรดา "หัวนอก" เพ้อเจ้อไปใหญ่ เพ้อไปพร่ำไปจนเรื่องเล็ก ๆ จุดนิดเดียว คืออยากกินเหล้าดี ๆ ไม่ได้กินกลายเป็นเรื่องพูดติดปาก พลอยให้ตาสีตาสาว่าตามเรื่อยไปจนเป็นเรื่องใหญ่บานปลายเอา

พฤติการณ์อย่างนี้ อย่าว่าแต่รัฐบาลอันเป็นบุคคลธรรมดาจะจัดการได้เลย ให้ชุมนุมเทวดาทั่วทุกชั้นฟ้า ก็หา

มีองค์ไหนจัดให้ดีขึ้นได้ เพราะบรรดาลูกศิษย์เทวดาทุกคน มีนิสัยจะเอาฝ่ายเดียว ไม่ยอมให้กันเสียเลย เช่นนี้ ประเทศชาติไม่ขาดทุน ใครจะขาดเล่า? และก็ใครเล่าเป็นผู้ทำให้ชาติขาดทุน?

ทั้ง ๆ ที่ใคร ๆ ก็พากันรู้ว่า ความเจริญงอกงามเป็นเศรษฐีมั่งมีเงินทองนั้น มันอยู่ที่ทำ ที่กล้า ที่ขยันหมั่นเพียร ปราศจากสิ่งเหล่านี้ ชีวิตก็ไม่มีความหมาย

ผมไม่มีเงิน ไม่ได้เป็นเศรษฐี แต่ก็ไม่เคยขาดเงินทองจับจ่ายใช้สอยตามฐานานุรูป แต่ผมเป็นเศรษฐีทางใจ เพราะผม กราบลา กับบรรดา ความปฏิกูลต่าง ๆ ของ ชีวิต มานานแล้ว ผมลืมเรื่องของเมื่อวันวานนี้หมดไม่คิดถึงเรื่องพรุ่งนี้ ว่ากันเฉพาะหน้า เฉพาะวัน ผลที่สุดผมก็ข้ามพ้นห้วงอุปสรรคทั้งหลายมาได้ แม้จะทุลักทุเล ก็อุตส่าห์ข้ามพ้นมา ผมเลิกคิดถึงเรื่องเบ็ดเตล็ดกระจุกกระจิกส่วนตัว ข้าวคลุกน้ำมันหมูเหยาะน้ำปลาดี ๆ ลงไป มีพริกขี้หนูสองสามเม็ด มันก็อิ่ม และอิ่มแทนเนื้อสันในสลัดผัก หรือเป็ดย่างไฟแดงหูฉลามอะไรเทือกนั้นเหมือนกัน

ในระหว่างที่ผมตกยาก ต้องไปรับจ้างเขาตะไบเหล็ก

เอาสตางค์กินขนมเมื่อตอนเด็ก ผมต้องไปทำงานแต่เช้า และความกลัวที่จะลืมภาษา ติดไฟตั้งหม้อข้าวต้มตอนเช้าแล้วมือหนึ่งก็นั่งท่องหนังสือไป พอข้าวต้มสุกได้ที่ ตักใส่ชามไว้ให้อุ่น ตาก็ดูหนังสือไป ได้เวลาผมเอาเกลือ ๒-๓ เม็ดใส่ลงในชาม มือคนไป ตาดูหนังสือไป ไม่กล้ามามองดูชามข้าวต้ม พอวางหนังสือยกชามข้าวต้มขึ้น พุ้ยพรวด ๆ ลงกะเพาะเสร็จแล้ววางชามไว้ตรงนั้น ไม่ล้าง เพราะกลัวจะไปเห็นสภาพของตนเอง และเกิดความรู้สึกเป็นทุกข์สังเวชใจว่าตัวเรานี้หนอ แย่จนถึงกับต้องกินข้าวต้มกับเกลือแล้วหรือนี่

ผมก็อิ่ม มีกำลังทำงานต่อไป เมื่อปลายอาทิตย์ได้เงินค่าจ้างหนึ่งบาทสามสิบเจ็ดสตางค์ ผมก็มีกินอีก จะไปกลัวอะไรกับอดเพียง ๔-๕ วัน ชีวิตของผมได้กระทบกับความยากมาเสียอย่างนี้แล้วจนโชก และก็ยังประคองกายมาได้ ทำไมคนอื่น ที่มีความเป็นคนเท่าผมจะทนไม่ไหว?

เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๙๖ เพื่อนผมคนหนึ่งมาหา หน้าตาของเขาเศร้าหมอง บอกลักษณะว่ากำลังมีทุกข์หนัก หลังจากได้สนทนาปราศัยกันตามธรรมเนียมแล้ว ผมถามขึ้นว่า

"หมู่นี้เป็นไงบ้าง เขียนรูปใครอีกหรือเปล่า?"

เขาเป็นช่างเขียนมือหนึ่ง เขียนระบายสีรูปภาพต่างๆ เรื่องเขียนภาพเหมือนแล้ว เขาทำได้เป็นอย่างดีที่สุด

"เขียนอะไรกันล่ะ ออฟพีตถูกเจ้าของบ้านเอาไม้กระดานมาตีปิดประตูเสียแล้ว เข้าออกไม่ได้ เพราะไม่มีค่าเช่าให้เขาติดต่อกันมาสองเดือนเต็ม ๆ"

เอาเข้าแล้วไหมล่ะ พ่อนักศิลปมือหนึ่ง เขียนรูปคนอื่น ระบายสีตบแต่งภาพต่าง ๆได้อย่างวิจิตรตระการตา จนแทบไม่มีเวลากิน–เวลานอน แต่พอถึงเรื่องของตัวที่จะต้องตบแต่งปรับปรุงบ้าง ความเป็นศิลปินในตัวไม่รู้หลบไปซ่อนอยู่ที่ไหนเสียหมด จะตบแต่งแต้มสีลงไปบนเกียรติของตัวเองเพียงให้เจ้าของบ้านถอนตะปูเอาไม้กระดานออกเท่านั้น ก็ทำไม่ได้เสียแล้ว

เขาใช้ศิลปแห่งความเป็นศิลปินของเขาอย่างไรกันนี่ ? หมดรูปไปเลย ผมตอบสวนไปว่า

"ปะ อย่างนั้นมันก็แย่กันน่ะซิ เทวดาเห็นจะหมดประตูช่วยเสียแล้ว เรื่องมันเข้าตาร้าย พระก็หมดทางช่วย"

"อะไรกันนี่ ? ทำไมมากไปอย่างนั้นละ ?"

"อือ มันมากมายเสียแล้ว เรื่องของเพื่อนมันแย่นี่

หว่า มันร้อนถึงเทวดาบนสวรรค์ อั๊วว่าบ้านนี้เทวดาหลายองค์ต้องวิ่งขึ้นลง–ขึ้นลงระหว่างสวรรค์กับโลก เพื่อจัดการเรื่องยุ่ง ๆ เหล่านี้ของมนุษย์ รวมทั้งลื้อด้วย"

"ว้า นี่ลื้อมานั่งด่าเสียดสีอั๊วทำไมกัน" เขาร้องขึ้นด้วยโทษะ ผมคงเฉยทำเป็นทองไม่รู้ร้อนต่อไป

"ลื้อจะว่าด่า หรือถากถางเยาะเย้ยอะไรก็แล้วแต่" ผมพูดต่อไป "แต่ว่าอาการของลื้อมันบอกอั๊วอยู่โต้ง ๆ ว่าลื้อหมดทาง หมดประตูสู้ คงปล่อยให้เจ้าบ้านเอาไม้ไปตอกตะปูปิดประตูไว้อย่างนี้จะไม่ให้ร้อนถึงเทวดาได้อย่างไร เพราะเรื่องของลื้อ ลื้อหมดทางจัด หมดทางทำ มานั่งหน้าเศร้าอยู่ใครบ้างวะเพื่อน? ในโลกมนุษย์นี้จะช่วยขจัดปัดเป่าข้อเดือดของลื้อได้"

"นี่! กันขอเสียทีเถิด ลื้อถามอั๊วก็บอกเรื่องทุกข์เรื่องร้อนที่สุมอก คิดไม่ออกอยู่ แทนที่จะช่วยชี้ช่องทางให้หูตาสว่างไสวขึ้น ลื้อกลับมาใส่เอา ใส่เอาอย่างนี้ เลิกพูดกันได้เลย ไม่เอาด้วยแล้ว" เขาพูดกระแทกเสียง แสดงความโกรธ

ผมต้องการทำให้เขาโกรธ ให้เคือง ให้รู้สึกละอาย

ตัวเองเสียก่อน จะได้คิด ได้จำเป็นบทเรียนไว้จนตายว่า "ไม่เหลือกำลังลาก อย่าออกปากบอกแขกช่วยแบกหาม" แล้วก็หันมาทำตาเขียวเอากับผมต่อไปอีก

"เราพูดกันเรื่องของเรา อย่าเอาพระเอาเทวดามาเกี่ยว"

"ต้องเกี่ยว ต้องเกี่ยวแน่ ๆ เพราะพระพุทธองค์ทรงสั่งสอนไว้ว่า ภยคติ อคติ เป็นยาพิษ ให้มวลมนุษย์พึงพิจารณาหลีกเลี่ยงด้วยคุณธรรมที่เหนือกว่า เมื่อเราเรียกตัวของเราว่าพุทธสาวก แล้วทำไมจึงประพฤติไปในทางตรงข้าม นี่แน่ะจะบอกให้เพื่อน เราประพฤติและทำตนให้ได้สมหรือใกล้เคียงกับพุทธจริยาวัตรเพียงวันเดียว ดีกว่าไปนั่งหลังแข็งสวดมนต์ภาวนาเป็นปี ๆ เสียอีก เรารู้ว่าพระพุทธองค์ของเรา ทรงเป็นผู้ชนะ ชนะศัตรู ชนะมาร ชนะพระองค์เองชนะโลก ไม่ใช่ทรงอ่อนแอดังบรมกษัตริย์บางพระองค์ในสมัยนั้น ไม่ทรงกลัว ไม่ทรงวิตก แม้ต่อหน้ามารร้ายต่าง ๆ ที่มารังควาน ถ้าหากพระองค์ทรงมีพระจริยาวัตรไม่มั่นคงเด็ดเดี่ยวแน่วแน่แล้ว ธรรมะของพระองค์จะครองโลกไม่ได้ ลื้อรู้ไหมว่า ลื้อขาดหลักสำคัญอะไรไป ?"

"ยากแฮะ"

"ลื้อรู้ไหมว่าที่พลาดเรื่องออฟฟิต ก็เพราะลื้อแหวกแนวไม่ปฏิบัติตนตามธรรม" ผมว่าต่อไป "ถ้าลื้อพยายามนึกคิดหาช่องทางเสียให้ถูกต้องตั้งแต่แรก แทนที่จะมานั่งหน้าเศร้า เป็นทุกข์เป็นร้อนอยู่อย่างนี้ บางทีเวลานี้ลื้ออาจเข้าไปนั่งป๋ออยู่ในออฟฟิตของลื้อ ทำงานต่อไป อย่างเป็นสุขแล้วใช่ไหม ?"

เขานิ่งไม่ตอบ ผมจึงตกลงแนะทางเดินให้ตามวิธีการง่าย ๆ ดังนี้

คือก่อนลงมือปฏิบัติการต่อไป เจ้าเพื่อนของผมจะต้องปรับปรุงความรู้สึกนึกคิดเสียใหม่ทั้งหมดคือ คิดในทางที่จะเกิดผลเป็นกุศลแก่ตัวเองในทางที่ถูกเสียก่อน ใช้หลักการเข้าคนตามวิธีธรรมดาเป็นหลักบุกเข้าหาลูกค้ารายหนึ่ง รายใดได้ด้วยจิตใจผ่องใส มีแต่ความหวังความสำเร็จเป็นที่ตั้ง

"มีลูกค้า คนหนึ่ง คนใด หรือไม่ ที่กำลัง คอยจ้างให้ลื้อเขียนรูปอยู่บ้าง ?" ผมถาม

"มี เป็นคุณหญิง ท่านต้องการให้เขียนรูปของท่านด้วยสีน้ำมัน"

"ลือไปพบท่านบ้างหรือเปล่า ระหว่างนี้ ?"

"ไม่เคย"

"ทำไมละ"

"กลัวจะรู้เรื่องของเราเข้า แล้วเลยเลิกจ้างเสีย กลัวเท่านี้แหละจึงแวะมาหาเพื่อนเพื่อยืมเงินไปชำระค่าเช่า ลงมือทำงานเพียง ๗ - ๑๐ วัน ก็ได้เงินคืนแล้ว เห็นว่าไม่ช้านัก จึงบากมาหาเพื่อน"

"เดี๋ยวก่อน" ผมห้าม "ถ้าลือเข้าไปหาท่านในสภาพและสารรูป หน้าตาอย่างนี้ แน่เหลือเกินว่าท่านจะไม่เต็มใจรับรองแน่ เพราะเป็นหน้าของคนเจ้าทุกข์ มีแต่ความพ่ายแพ้ต่อตัวเองตลอดกาล"

"ก่อนที่เขาจะลาจากผมไป ผมบอกว่า หากไม่สำเร็จตามที่วิธีที่ผมแนะแล้ว ผมจะไปด้วย ถ้าไม่สำเร็จอีก จะให้ยืมเงินไปแก้หน้า

เขาได้กำลังใจจากผม และในวันรุ่งขึ้นก็เข้าไปหาคุณหญิง เมื่อได้พูดคุยกันถึงวิธีการและวางการสอดสี โดยระบายสีให้ท่านเห็น ติโน่น ตินี่กันนิดหน่อย ท่านตกลงให้เพื่อนผมคนนั้นลงมือได้ทันที

"เออนี่แนะคุณ" เขาเล่าให้ผมฟังว่าคุณหญิงท่านถามขึ้น คุณต้องการเงินบ้างไหม?" ไม่ต้องเกรงใจ จะเอาเท่าไหร่ ฉันจะให้คุณก่อนเป็นเงินค่าจ้างล่วงหน้า"

เมื่อเจ้าเพื่อนผมอิดเอื้อนอยู่อีกครู่หนึ่ง คุณหญิงลุกขึ้นจากเก้าอี้ หายเข้าไปในห้องในเพียงครู่เดียว ก็กลับออกมาพร้อมด้วยเงิน ๘๐๐ บาท มอบให้ วันต่อมา เขาก็เข้าออฟฟิศลงมือทำงานได้เช่นเคย และเมื่อต้นปีกลายนี้ ภาพสีน้ำมันของเขาได้รับรางวัลในการประกวดภาพที่ เมืองชิคาโก ได้รางวัล ๒,๕๐๐ เหรียญ เท่ากับประมาณห้าหมื่นบาท ไม่เลวเลย

นี่ถ้าหากว่าเขาไม่เปลี่ยนวิธีกำกับจิตใจของตัวเองใหม่ ผมเชื่อว่า ความหวาดวิตก และความกระดากอายชนิดไม่เข้าท่าของเขา คงทำเอาคน–คนนี้ป่นลงเป็นผงไปแล้ว

ผมเคยถามและตอบตัวเองครั้งหนึ่งว่า วิธีการเช่นนี้ทุกคนทำได้ไหม? และจะใช้กับเรื่อง ๆ ทุกเรื่องได้ไหม? ผมตอบคำถามนี้ให้กระจ่างแก่ตัวเองไม่ได้ แต่ก็รู้แน่อยู่อย่างหนึ่งว่าการคิดถูก ตัดสินใจทำสิ่งที่ถูกและเลือกกาลเวลาปฏิบัติได้ถูก ผู้นั้นย่อมได้รับผลดีตอบแทนกลับมาเสมอดังนั้น

จึงไม่เป็นปัญหาอะไร ที่ทุกคนควรทดลองปฏิบัติ และผมก็รู้ต่อไปอีกว่า การคิดหวาดวิตกกลัว ไปก่อนเหตุ คือนึกคาดหวาดหวังเอาก่อนนั้น มักทำให้คนดี ๆ เสียคนไปมากต่อมากแล้ว ดังนั้น

"จงเปิดโอกาศให้ตัวเองให้เต็มที่"

อย่าปล่อยให้อารมณ์ชั่ว อารมณ์ไหวไปในทางตรงข้ามกับความตั้งใจทำดี เพราะจิตใจและอารมณ์อย่างนี้ พาคนผู้เป็นเจ้าของลงนรกทั้งเป็นทุกราย เมื่อตัวของเรามิได้ทำอะไรขึ้นมาในทางที่เป็นคุณ มัวแต่นั่งคิด นอนคิด-เอาแต่คิดคิดมันเป็นของแน่เหลือเกินว่าสิ่งที่เราจะได้รับกลับก็คือ ความว่างและเปล่าประโยชน์ จะได้หรือเสียในเรื่องของชีวิตจึงขึ้นตรงอยู่ในความบังคับบัญชาก้ากับการของเรา ดังนั้น

"จงเปิดโอกาศให้ตัวเองให้เต็มที่"

อีกรายหนึ่ง.--

"ไม่สบายรึ? เป็นอะไรไป?" ผมถามเมื่อพบกันเพราะลักษณะอาการต่าง ๆ ตลอดจนเลือดบนสีหน้าของเขามันซีดขาว หนวดเคราปล่อยไว้รุงรังไม่โกน กันให้เรียบร้อย

"เปล่า สบายดี แต่ทุกอย่างป่นปี้หมด"

"หมดทุกอย่างเชียวรึ?" ผมย้อนถาม "อะไรบ่นปี? ทำไมเป็นอย่างนั้นล่ะ?"

"เคราะห์ร้าย" เพื่อนเอ๋ย กันหมดแล้วทุกอย่าง"

ในขณะที่กำลังนั่งนิ่งมองหน้ากันอยู่นั้น ผมบังเอิญนึกถึงความตอนหนึ่งที่ นายเช็สอ็อสบอร์น ผู้ว่าราชการมลฑลรัฐมิชิแกน เขียนไปถึงเพื่อนเขา และเคยลงตีพิมพ์ในหน้าหนังสือพิมพ์ ผมลอกและแปลเอาไว้เมื่อตอนเช้า ยังไม่เสร็จดี เห็นว่าข้อความบางตอนเหมาะแก่เหตุการณ์ จึงเปิดลิ้นชักหยิบกระดาษตีพิมพ์ข้อ ความตอนนั้น ส่งให้ เขาอ่านตอนหนึ่งของจดหมาย ผมแปลว่า

"คุณถามว่าเมื่อไหร่วิกฤติการณ์จะคลี่คลายขยายตัวดีขึ้นบ้าง?" ผมก็จำเป็นต้องย้อนถามคุณกลับไปว่า "อะไรเล่าที่คุณว่าเป็นวิกฤติการณ์?" เพราะเท่าที่ผมพิจารณาดูโดยทั่ว ๆ ไปไม่เห็นมีสิ่งใดผิดแปลกจากความที่เป็นเรื่องธรรมดาไปเลย พระอาทิตย์ก็ยังคงขึ้นและตกตามธรรมดา และเป็นอยู่เช่นนี้ทุกวัน บรรดาหมู่เมฆที่เป็นนางงามประดับแผ่นฟ้าก็คงเคลื่อนตัวไปตามวิถี และทิศทางลมนาน ๆ ก็เทฝนลงมาสู่ผืนแผ่นดินเสียคราวหนึ่ง ผืนแผ่นดินก็คงอยู่ในสภาพปกติ สามารถปลูกพืชพันธ์ธัญญาหาร เลี้ยงปากเลี้ยงท้องประชาชนได้ทั่วโลกอยู่เช่นเคย

ผมไม่เห็นมีเหตุการณ์อันใดเกิดวิกฤตขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของโลก หรือของสวรรค์ แต่ว่า ระหว่างผืนแผ่นดินกับสวรรค์ชั้นฟ้านี่สิ มันมีเรื่องปั่นป่วนกวนประสาทเกิดขึ้นเสมอจนเป็นที่ปวดเศียรเวียนเกล้าที่สุด อะไรละเกิดมีดีมีร้ายขึ้น ผมว่า มันก็มนุษย์เรานี่เองนั่นแหละ"

เขารับข้อความนี้ไปอ่านช้า ๆ พอจบ ยื่นส่งคืนให้ผม ผมถามว่า

"เป็นไง?"

"เขาว่าของเขาดีเหมือนกัน" ตอบอย่างไม่ค่อยจะชอบนัก "แต่ว่า ไม่เห็นมันเกี่ยวข้องกับเรื่องของกันเลยแม้แต่น้อย"

"เพื่อนรู้แล้วใช่ไหมล่ะ ว่าบรรดาเรื่องบรมยุ่งทั้งหลายของเพื่อนนั้น มันเกิดขึ้นและเป็นมาจากไหน"

"ใช่ แต่มันคนละเรื่องกันนี่" ค้านต่อไป "กันไม่ค่อยสนใจต่อเรื่องปรัชญาที่ว่าอะไรก็กว้าง ๆ ไม่ตรงจุดตรงเป้านักหรอก"

"เอาละ ถ้ายังงั้นกันจะว่าให้ตรงจุดเลย" ผมกล่าวต่อไป "คนเป็นตัวก่อเรื่อง เรื่องของเพื่อนมันก็เป็นเรื่องของ

คนๆคนเดียว และคน-คนเดียวที่ว่านี้ก็คือ "ลื้อ"

"อย่าบ้าไปหน่อยเลยน่า"

"ไม่บ้าหรอก ลื้อกำลังเร่อร่าออกจากบ้าน โดยกลัดกระดุมเสื้อผิดช่อง ขึ้นรถผิดคัน เป็นอันว่าตั้งแต่ลื้อออกจากบ้านมา ทำทุกสิ่งทุกอย่างผิดหมด เป็นการหมอบตัวยอมแพ้เหตุการณ์ต่างๆที่ลื้อว่า มันทำเอาบ่นปี่ไปนั้น เป็นการยอมแพ้ที่ปราศจากเงื่อนไขแม้แต่จะเข้ามาหาอั๊ว ในที่ทำงานของอั๊ว เสมียนบอกว่ายังมีแขก ลื้อจะนั่งคอยทำกิริยามารยาทให้สมเป็นสุภาพบุรุษสักหน่อย ลื้อก็ยอมแพ้ ไม่สามารถครองสติได้ เอาละ ไม่ต้องเป็นสุภาพบุรุษหรอก เอาแต่เพียงให้ความคารวะต่อสถานที่ ให้ความคารวะในฐานเพื่อนต่ออั๊ว ลื้อก็ไม่มีเสียแล้ว พอเห็นฝนลงเม็ด ลื้อก็บ่นเสียงดังว่า ไม่รู้จะตกมาหาห่ะ.....อันใด เสียงรถเบรคดังข้างล่าง ลื้อก็พูดขึ้นว่า เมื่อใดจะมีคนคิดกำจัดไอ้เสียงบ้าๆนี่เสียทีหนึ่งนะ รำคาญเต็มทนแล้ว

นี่, เพียงเวลาไม่ถึง ๔๐ นาที ลื้อก็สำแดงอากัปกิริยาหงุดหงิด งุ่นง่านออกมามากมายถึงเพียงนี้ ก็เมื่อจิตใจของลื้อมันวุ่นวายขนาดนี้แล้ว จะไปทำไปคิดอะไรได้ เรื่องของลื้อ

เอง เรื่องที่ลื้อจะต้องคิดแก้ไข แก้จากร้ายให้กลับเป็นดีนี่ ลื้อกลับมาเพิ่ม เรื่องร้ายอยู่แล้ว ให้มันร้ายมากขึ้นด้วยความไร้สมาธิ"

"อั๊วมานี่ ไม่ได้มาฟังเทศน์หรือฟังด่า มาหาเพื่อน เพื่อน—เพื่อน ได้ยินไหม?" พูดกระแทกเสียงแสดงว่าเคืองจัด "อั๊วมาหาเพื่อขอความช่วยเหลือขอข้อแนะนำ"

"ลื้อได้แน่ อย่ากลัว ลื้อต้องได้รับความช่วยเหลือแน่ และลื้อกำลังต้องการมากด้วย อั๊วรู้"

"เอาล่ะ ช่วยยังไงก็ว่ามา เรื่องมันร้อนเวลาไม่คอยท่า อย่ามัวโอ้เอ้อยู่เลย ถ้าคิดจะช่วยเพื่อนละก้อ ท้องมันหิว ลูกเมียคอยท่าอยู่ทางบ้านด้วยอาการท้องแห้งทุกคน"

"ลื้อต้องเริ่มต้นชีวิตของลื้อเสียใหม่ รื้อเชื้ออัปมงคลที่มีอยู่ในตัว ในสันดาน และในจิตใจออกทิ้งเสียให้หมด ก่อนที่ลื้อจะออกจากห้องนี้ไป ตั้งจุดคิด เป้าหมายที่จำเป็นต้องบุกเข้าให้ถึงด้วยจิตใจที่ผ่องใส มีสันติสงบ ลื้อต้องการทำงาน ต้องการหางานเพื่อทำรายได้มาเลี้ยงครอบครัว สำหรับตัวอั๊วไม่สามารถให้งานลื้อทำได้ แต่จะแนะทางไปหาที่ทำงานให้ แต่ก่อนที่ลื้อจะไปทำงานให้คนอื่น ลื้อต้อง

ทำงานให้ตัวลื้อเสียก่อน งานคนอื่นจึงจะมี และก็ไปทำให้เขาได้ด้วย ส่วนที่จะทำให้แก่ตัวของตัวเองอย่างไร เป็นหน้าที่ของลื้อต้องคิดจัดและปรับปรุงเอาเอง"

เขาถอนใจเฮือกใหญ่ รับว่า เขาผิดไปแล้ว ที่ผิดไปก็เพราะความกลุ้ม ความห่วงครอบครัวมากเกินไป

"หมายความว่า ลื้อทำให้เรื่องที่ร้าย อยู่แล้ว กลับทรุดหนักลงอีก ใช่ไหม?"

"ใช่แล้ว" เขารับโดยสงบ

ผมได้จัดเงินบรรเทาทุกข์ชั่วคราวให้ไปก้อนหนึ่ง โดยทำสัญญากู้ยืม มีดอกเบี้ยพร้อม ให้ตัวเขาเป็นผู้ค้ำประกันตัวเอง โดยเขียนข้อความลงไปว่า

"ข้าพเจ้านาย.................... .....ได้รับความอุปการะช่วยเหลือจากนาย.......................โดยให้กู้เงินไปเพื่อเป็นค่าใช้สอยระหว่างที่ข้าพเจ้ากำลังมีทุกข์และตกงาน ข้าพเจ้าสัญญาว่าจะนำเงินที่กู้ยืมไปนี้ผ่อนส่งคืนให้ในอัตราร้อยละ ๗ ของเงินเดือนข้าพเจ้าทุก ๆ เดือน จนกว่าจะใช้หมด"

พฤติการณ์อย่างที่ผมเล่านี่แหละ ที่ยังมีคนอีกเป็นจำนวนหมื่น ๆ ปฏิบัติกันอยู่ ทั้ง ๆ ที่ทุกคนรู้อยู่เต็มอกดีว่า

มันเป็นการกระทำที่โง่แสนโง่ บ้าแสนบ้า แต่ก็ยังอุส่าห์ฝืนประพฤติกระทำลงไป ทุก ๆ คนที่ผมพบ รู้ทั้งนั้นว่า อาการโศรกเศร้าเป็นทุกข์ กระวนกระวายใจวิตกกังวลมองเห็นโลกมืดมนเหล่านี้ คือลักษณะของผู้แพ้ ผู้หมดอาลัย แต่ก็ยังอุส่าห์หวงเก็บเอาไว้กับตัวจนได้

นี่มันเรื่องอะไรกันเล่า ? จึงก่นแต่หวงแหนและดูยินดีเชื้อเชิญ ยอมคบค้าสมาคมกับความประลัยเหล่านี้เสียจริง ๆ

ผมมีสูตรแก้เศรษฐกิจตกต่ำ ของครอบครัวที่ดีที่สุดอยู่สูตรหนึ่ง อยากฝากท่านผู้ฟังไปคิดไปปฏิบัติเพื่อช่วยตัวเองต่อไป

จริงอยู่ในสาขาเศรษฐกิจ รัฐบาลท่านมีผู้รู้ ผู้ชำนาญการเฉพาะคอยคิดค้น หาทางแก้ไขปรับปรุงอยู่แล้ว และด้วยวิธีการ หลักวิชาที่ถูกต้องที่สุดด้วย

สูตรของผมไม่ลึกลับ ไม่จำต้องใช้เวลาค้นคว้าหาสถิติอันใดประกอบ ไม่ต้องพึ่งพาตำหรับตำรา เศรษฐกิจเล่มใดไม่ต้องพึ่งพาไม่ว่าจะเป็นลัทธิดำแดง ขาวเหลือง ที่ไหน ไม่ต้องอาศัยตัวบทกฎหมายใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเงิน การค้าไม่ต้องพึ่งระบบการเสียภาษีอากรของใคร ไม่ต้องการผู้คง

แก่เรียนมานั่งบรรยาย หรือทำให้เกิดความเข้าใจโดยทั่วๆไป ใคร ๆ ก็รู้

คือว่า

"ว่างใจ กำกับสติเสียให้แน่วแน่ อย่าอ่อนไหวง่ายๆ ไปตามคำคน ลืมความกระหาย ความอยากมั่งมีเสียชั่วคราว ลบความกลัวความตื่นออกไปเสียจากใจ ทำงานทุกอย่างประจำวันให้ดีที่สุด เท่าที่ สถานะการณ์นั้น จะอำนวย เปิดช่องให้ทำ เป็นผู้ขยันหมั่นเพียร กล้าหาญ อย่าเห็นแก่ตัว อย่าคิดเอาแต่ได้ และทำใจให้เป็นสุข"

ถ้าคนทั้ง ๓๐ ล้านครึ่งประพฤติได้เช่นนี้ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การค้า การเมือง มันจะหน้าด้านทนต่ำอยู่ได้อย่างไร ก็ให้เป็นที่รู้กันไปเสียที เพราะคนทุกคนในชาติไม่ยอมถูกกดให้ตกต่ำ มิใยความตกต่ำมันจะมาจากไหน ? ความร้อนแรง ของมันจะมีอิทธิฤทธิ์ ทำเอากับคนในชาติขนาดใด ๆ เมื่อทุกคนไม่ยอมรับ ไม่ยอมคบค้าสมาคมด้วย มันจะเข้าไปบ้านใครได้ ?

เอาล่ะ, ทีนี้เราหันเข้าหาหลักทั่ว ๆ ไปเสียที บ้านเมืองของเรานั้นอยู่ยงคงกระพัน เป็นไทยชาติเสรีอยู่ได้ จน

กระทั่งเรา สามารถ นั่งดูโทรทัศน์ใน บ้าน ของ เรา เองได้ นั้น ความเป็นไทยของเราก็ดี ความเจริญรุ่งเรืองต่าง ๆ ที่เราได้รับและมีอยู่จนเดี๋ยวนี้ สร้างขึ้นและมีมาได้จากอะไร ?

จากความคิดโครงการณ์ หรือแนวที่มืดมนเศร้าหมองไม่เป็นมงคลหรือ ?

จากความปวดร้าวตื่นกลัวหรือ ?

จากนึกเนรมิตรเอามาได้อย่างเทพนิยายหรือ ?

จากความหวาดหวั่นกลัวไม่แน่ใจในอนาคตหรือ ?

จากความที่ยอมรับเป็นทาษของผู้อื่นหรือ ?

จากความไม่เลื่อมใสเชื่อฟังผู้นำหรือ ?

หรือว่าได้มาจากกลโกงพาลเกเรแย่งชิงมาจากผู้อื่น?

ไม่มีเลยแม้แต่อย่างเดียว ความเจริญรุ่งเรืองทุกอย่างได้มาจากความมานะหมั่นเพียร ทุ่มเทชีวิตจิตใจและพลีชีวิตร่างกายเข้าแลกเอามา เอาความกล้า ความรักความหวงแหนในสิทธิเสรีต่าง ๆ ความรู้จักประมาณตนประมาณเหตุการณ์ ความไม่เห็นแก่ตัว ความสัตย์ซื่อสุจริตหวงแหน เคารพพระศาสนา ซึ่งบรรดามงคลสมบัติเหล่านี้คนทุกคนในชาติของเรา ต่างพลีต่างเสียสละกันมาแล้วตั้งแต่

วันเริ่มตั้งชาติ และด้วยคุณลักษณะของคนแต่ละคนในชาติรวมกันเข้านี่ดอก ที่หมุนความเจริญให้วิ่งล้ำหน้าพวกเรา ตัวเราแต่ละคนตลอดมา

ดังนั้น เราทุกคนจึงไม่ควรนั่งงอมืองอเท้าให้ผู้หนึ่งผู้ใด เข้ามาช่วย เข้ามาทำการแก้ไขสถานะการณ์ ไม่ว่าจะเป็นอะไรทั้งสิ้น ไม่ต้องรอให้รัฐบาลมาช่วยแก้ไขเศรษฐกิจ หรือแก้ไขความตกต่ำของเศรษฐกิจให้เรา เพราะอาการป่วยของเรา เป็นแต่เพียงปวดหัวตัวร้อนเท่านั้น ไม่ใช่ถึงคั่นล้มหมอนนอนเสื่อ จนได้เกิดความจำเป็นถึงกับต้องให้หมอเข้าช่วย

ช่วยตัวเอง ทำงานด้วยตนเอง เพื่อตัวของตัวเอง อย่าไปคิดยุ่งเพื่อชาติ

เพราะชาติใหญ่มาก เราเพียงคนเดียว จะไปแบกชาติทั้งชาติไหวหรือ ทำ, คิด, ประพฤติ ความดี ด้วยจิตใจที่สัตย์ซื่อสุจริต ระงับบรรดาตัณหาความอยากทั้งหลายไว้เสียก่อนเป็นการชั่วคราว โดยการกระทำด้วยตนเอง คิดเอาเพียงเพื่อตัวของตัวเอง เฉพาะตัวเอง

เมื่อทุกคนในชาติร่วมกัน เราจะสามารถบุกลอดเมฆ

หมอกที่ลอยต่ำครอบคลุมตัวเราอยู่จนสามารถ ชะเง้อ หน้าไปมองแสงสว่างที่สดใสได้โดยสง่าผ่าเผย เมื่อประชาชนหลีกพ้นบรรดาวิกฤติกาลต่าง ๆ ไปได้ ชาติก็ไปด้วยเพราะคนต่างหากที่ชาติครองความเป็นชาติอยู่ได้ ดังนั้น ผมจึงออกคำสั่งแก่ตัวผมเองว่า

"ถึงเวลาแล้ว ที่เจ้าจะต้องเริ่มต้นทำและปรับเครื่องชีวิตเจ้าเสียใหม่ ให้มีพลัง กำลังเดิน ต่อไปได้เพื่อชัยชนะเพื่อความสุขสันติของตัวเจ้าเอง เมื่อจักรใหญ่คือตัวเจ้าชำรุดพ้นเฟืองเล็ก ๆ อื่น ๆ จะหมุนตัวเจ้าไปได้อย่างไร"

หากคนทุกคนคิด และปฏิบัติตัวได้โดยความสม่ำเสมอและด้วยความตั้งใจจริงแล้ว ผมรู้ว่าบรรดาสิ่งมหัศจรรย์ ที่ไม่มีใครเคยนึกเคยฝันถึงมาแต่ก่อน อาจเกิดขึ้นและมีขึ้นมาได้อีกไม่ใช่น้อย และเป็นสิ่งที่โลกทั้งโลกจะต้องทึ่งด้วยความอัศจรรย์ด้วย. □

เดินผิดร่อง

ในระหว่าง ที่ผมเข้า ทำงานใน บริษัท ฯ มีผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนฝูงหลายคน บางคนเป็นคุณหลวง ท่านขุน ที่ออกจากราชการมา จริงอยู่พวกนี้เคยเป็นผู้มีเกียรติมีปริญญาจากเมืองนอก เคยดำรงตำแหน่งราชการขนาดหัวหน้ากองมาแล้วเป็นอย่างต่ำ และท่านเหล่านี้ต้องมาทำงานร่วมกับผมภายใต้บังคับบัญชาของผม

เวลานั้น ตลาด การค้า ภายใน ประเทศ เกิด ผัน ผวน เพราะบริษัทอิทธิพลเป็นองค์การตัดตอนบ้าง และบ้างก็ตั้งเป็นกึ่งราชการ การค้าขายเริ่มมีอุปสรรค เพราะบริษัทที่พวกเราร่วมทำงานอยู่ เป็นบริษัทการค้าของกลุ่มเอกชน ถ้าเป็นการ ค้าขาย แข่งขัน กันตาม วิสัยของการค้า ธรรมดา ก็ไม่เป็นปัญหาอะไร นี่เราต้องทำการค้าขายแข่งกับลัทธิชาตินิยม ซึ่งมีความรุนแรงแผ่รัศมีออกไปกว้างขวาง ก่อให้เป็นที่วิตกกังวลใจแก่ผู้บริหารงานมาก ซ้ำเงินเดือนของพวกเรา

ทุกคนก็มาก ๆ ด้วยกันทั้งนั้น เงินเดือนของผมมีเท่าขนาดเงินเดือนอธิบดี นอกจากนั้นก็ประมาณเท่าหัวหน้ากอง ที่พวกเรา ๕-๖ คน มีเงินเดือนกันมาก ๆ ก็เพราะต่างเคย รับราชการงานเมืองในตำแหน่งใหญ่ ๆ มาแล้วทั้งนั้น (นอกจากผมคนเดียว) และในเวลานั้นบรรดากลุ่มบริษัทการค้าภายในประเทศ ร่วมกันตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นว่า คนงานภายในประเทศหรือพวกลูกจ้างชาวอาเซียจะมีเงินเดือนเกินกว่าเดือนละ ๓๐๐ บาทไม่ได้ นายของผมไม่ยอมเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วย โดยให้เหตุผลว่าเขาต้องให้เงินเดือนคนให้เต็มที่ ตามภูมิธรรมและความสามารถของคน ด้วยเรื่องนี้แหละที่ทำให้พวกเราทุกคน นึกถึงบุญคุณของบุรุษผู้เป็นนาย และตั้งใจทำงานกันอย่างจริงจัง เพื่อช่วยประคับประคองฐานะของตัวเองและบริษัทไว้ให้เป็นที่จีรังสถาพร เจริญก้าวหน้าเรื่อยไป บริษัทของเราต้องเปิดทำการวันอาทิตย์ทุกอาทิตย์ และจะมีคนมาทำงานไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนคนงานทั้งหมด งานใดที่ค้าง จะได้รับการปฏิบัติให้ลุล่วงไปโดยไม่มีคั่งค้างเลย ทั้งนี้โดยมิได้มีการขอร้องหรือบังคับจากบริษัท ฯ

ทั้ง ๆ ที่เหตุการณ์ ทางการค้า ตึงเครียดอยู่แล้วเช่นนั้นก็

ตาม จะหาผู้ใดย่นย่อท้อถอยก็หาไม่ ทุกคนทุ่มเทกำลังกายกำลังใจเข้าใส่งานกันเต็มที่

วันหนึ่ง มีคนขายของ (Salesman) คนหนึ่งปรารภกับผมว่า

"เหตุการณ์ต่าง ๆ ตามกรมกองเปลี่ยนแปลงไปหมด ช่องทางที่เข้าหาดังเคยปฏิบัติมา ดูมันตีบตันไป ผมไม่ได้ค่าคอมมิชชั่นพิเศษอย่างเคยได้เลย การแข่งขันค้า ไม่ได้รับความเป็นธรรมและเสมอภาคอย่างก่อน" เขาเล่าต่อไปด้วยอารมณ์ไม่ปกติ

"ทุก ๆ กรมกองรู้สึกว่า การเมืองเข้ามายุ่งกับการค้าด้วย ผมพิจารณาตัวดูแล้วเห็นจะทนทำต่อไปไม่ไหว หนี้สินพอกพูนทับทวีขึ้นมาทุก ๆ วัน จนกลุ้มแสนที่กลุ้มแล้ว"

ผมนิ่งฟังด้วยใจสงบเป็นปกติ พร้อมกับพยักหน้ารับเรื่อยไปจนจบ แล้วถามว่า

"คุณครุ่นคิดแต่เรื่องนี้ตลอดเวลาที่มาทำงานหรือ ?"

"มันก็ต้องคิดซิครับ ไม่ใช่ผมจะลำบากคนเดียวนี่ลูกเมียทางบ้านก็พลอยลำบากไปด้วย"

ผมไม่ได้พูดอะไรต่อไปอีก มาคิดดูว่าอย่างนี้นี่เอง

คนเดินตลาดของผม จะไปมีเวลา คิดอ่านหาช่องทาง ค้าขายได้อย่างไร เมื่อสมองของเขาบรรจุเต็มไปด้วยทุกข์เสียแล้ว เขากินเงินเดือนของบริษัททุกเดือน แต่เอาความคิดไปคิดถึงเรื่องส่วนตัวและครอบครัวเสียหมด ไม่ใช่เขาเอาเปรียบแต่ตัวเองผู้เดียว เขาเอาเปรียบบริษัท เอาเปรียบเพื่อนร่วมงานทุกคน เพราะทุกคนต้องทำงานชิ้นเดียวกับที่เขาทำโดยทั่วถึงและทั่วหน้ากัน ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นออฟฟิตบ๋อย หรือผู้จัดการใหญ่ ทีนี้เมื่อพ่อหนุ่มคนนี้หยุดงาน เอาเวลาไปคิดเป็นทุกข์เป็นร้อนเรื่องส่วนตัวและครอบครัวของเขาเสียแล้ว พลังทางการดำเนินกิจการในส่วนรวมก็พลอยขาดไปด้วย ทำให้ทุกคนที่ร่วมงานพลอยขาดทุนตามไป หากเป็นเช่นนี้กันหมดทุกคน ผมว่าห้างที่ผมทำงานอยู่ในขณะนั้นคงประสบการล้มละลายไปนานแล้ว

เรามาทำงานเพื่อความสุขความเจริญของตัวเองเมื่อเราหวังความสุขความเจริญ จากผลของงานที่ทำ ก็จำเป็นเหลือเกินที่จะต้องรู้จักทำตัวให้เหมาะ เป็นการต้อนรับความเจริญรุ่งเรืองนั้น ๆ

ทางที่จะคิดประพฤติได้ง่าย ๆ ก็คือ ใช้ความคิดหา

เหตุผลเพื่อการปฏิบัติดีให้ลูกค้า คิดถึงเรื่องงานของบริษัท และมองตัวของเราเองด้วยจิตใจสงบปราศจากภยคติ เรื่องทางบ้านทางครอบครัวทิ้งไว้ที่บ้าน เราจะกลุ้มจะทุกข์สักเพียงใด ความกลุ้มความทุกข์ หาช่วยคลายปมเดือดร้อนลงได้ไม่

คนเราก็เหมือนพันธ์ไม้ หว่านสิ่งใดลงไปในเนื้อดินก็ต้องได้สิ่งนั้นงอกงามตามมา หากเราหว่านความทุกข์ร้อนลงไปในสมอง ในจิตใจของเรา เราก็ได้ผลทางทุกข์ทางร้อนกลับเข้าตนเป็นธรรมดา จะไปหวังว่าเมื่อหว่านทุกข์ หว่านพืชอุปสรรคนานาประการลงไปแล้ว ผลดี ทางสำเร็จ ความรุ่งเรืองจะเกิดขึ้นมาแทนนั้น เป็นไปไม่ได้แน่ ข้าวเปลือกไม่ได้งอกจากดอกหญ้าฉันใด คนเราก็เช่นเดียวกันฉันนั้น

คนขายของ (Salesman) ว่ากันโดยทั่ว ๆ ไป เป็นคนที่มีจิตใจสูง มีความจงรักภักดีในบริษัทและกิจการของบริษัทอยู่แล้ว แต่ก็ในขณะเดียวกันก็เป็นบุรุษผู้มีนิสัยขี่ไปที่เก่งเหมือนกัน แก้ตัวเก่งเป็นไฟ เรื่องนี้จะไปว่ากับแกก็ไม่ได้ เพราะบรรดาผู้จัดการจำหน่ายโดยมากมักได้แก่ผู้ที่ขี่กระบือบ้าม้าพยศ พอขึ้นแตะหลังได้ก็ควบขับเอาตามใจชอบ มิใย

เหตุการจะเป็นประการใด หน้าที่ของเขาก็คือ ต้องตะกายขายสินค้านั้นให้ได้ บางโอกาศกลายเป็นบีบรัดเอาตามพิธีการการค้าจะตกต่ำเพียงใด เกี่ยวกับวิเทโศบาย ทางเศรษฐกิจของบ้านเมืองอย่างใด มิได้คำนึงถึง

ผมรู้ว่าคนเดินตลาดนั้น จะมีความรู้สึกอย่างไร ที่ตัวของตัวลากตัวเองไปตามถนน เข้าหาลูกค้าร้านนั้น กรมกองนี้ทั้งวันโดยไม่พบความสำเร็จ ผลที่สุดก็ต้องยัดเยียดอ้อนวอน คนขายประเภทนี้ทางก้าวหน้าแคบ ส่วนอีกประเภทหนึ่งออกจากบริษัทไปเพื่อการค้าขาย แต่ไม่กล้าสู้หน้าลูกค้าเพราะจิตใจมัวแต่ปล้ำปลุกคิดถึงแต่เรื่องจะถูกปฏิเสธ ไม่ได้รับการต้อนรับ หรือไม่ก็คิดสร้างแต่ปัญหาแก้ข้อปฏิเสธการซื้อ หนักเข้าคิดไม่ตก ผ่านร้านแล้วร้านอีกโดยมิได้มีการสังสรรค์สมาคมด้วย อย่างนี้ไม่เรียกว่าคนเดินสื่อตลาด

อีกประเภทหนึ่ง คือคนประเภทที่หาเหตุไม่เป็นเหตุขึ้นมาอ้าง เพื่อการเลี่ยงเข้าเผชิญหน้าลูกค้า เช่น ภาวนาไม่ให้เขาอยู่ที่ออฟฟิตเมื่อถึงเวลาที่จะต้องเข้าไปพบ (ตัวผมเองเคยบ่อยครั้ง) เอาเวลางานไปพล่าตามโรงภาพยนตร์เสียเป็นชั่วโมง ๆ แทนที่จะใช้เวลาเหล่านั้นทำงาน เวลาที่หมดไป

ใครจะรู้ว่าเราอาจได้งานใหญ่ ๆ ทำเงินเป็นล้านให้ห้างก็ได้

บางคราวก็ปลอบตัวเองว่า วันจันทร์เป็นวันไม่ดี เพราะบรรดาลูกค้าเพิ่งกลับจากการพักผ่อน การเข้าพบปะคงไม่เกิดผล วันศุกร์ก็ไม่ดีเสียอีก เพราะอย่างไรจิตใจของท่านคงมุ่งคิดเรื่องวันหยุดมากกว่าที่จะมานั่งคิดทำงาน และเรื่องอื่น ๆ อีกมาก

เรื่องชนิดนี้ เท่ากับเราแบกเอาถังสวะใบใหญ่ทูลไว้เหนือศีรษะตนเอง ทั้งหนักทั้งเหม็น ทั้ง ๆ ที่เป็นเช่นนั้น ผมรู้ว่ายังมีคนขายของสมัยนี้ นิยมหยิบออกมาแบกทูลหัวไว้เป็นจำนวนไม่น้อยเหมือนกัน

สมัยนี้ เรามีบริษัทรับประกันภัยต่าง ๆ มาก ผมสังเกตดูรู้สึกว่าการเลือกบุคคลแต่งตั้งเป็นตัวแทน มีการตรวจสอบพิถีพิถันกันเป็นที่กว้างขวางลึกซึ้ง

จริงอยู่ มีการอบรมแนะนำวิธีการต่าง ๆ ก่อน เสร็จแล้วเมื่อปล่อยออกมาดำเนินการ ท่านพวกนี้พอเป็นตัวแทนหาประกัน ตอนแรก ๆ ก็ใช้วิธีการเท่าที่ได้รับการอบรมมา แต่พอมีรายได้เข้า ความหลงความเหลิง พาตัวให้ลอยสูงขึ้นตามความคิดและความรู้สึกของตัวเอง จนมองตัวเองเป็น

สมมุติชนผู้วิเศษไป ผิดผู้ผิดคนในละแวกเดียวกัน การขายประกันก็ใช้วิธีการตลบแตลงเอาแต่ได้

ความจริง การประกันภัยทุกประเภท มีเหตุผลเป็นที่สมควรและสมบูรณ์อยู่ในตัวของมันแล้วจริง ๆ เป็นของดีของแท้ ไม่ต้องการการปรุงแต่งใด ๆ ทั้งสิ้น หาไม่กิจการประเภทนี้ คงไม่มีความเจริญเติบใหญ่มาได้จนถึงปัจจุบันเป็นแน่

ผมมีโอกาศพบคนเดินขายสินค้าสมัยนี้หลายประเภท แต่ละคนมีความสามารไปคนละแบบทั้งสิ้น *บ้างเป็นขอทาน บ้างเป็นนักโม้ โกหกพกลมเห็นชัด ๆ บ้างก็แสดงเป็นศาสดาผู้เปรื่องปราชญ์ไปรอบทิศ โดยไม่รู้อะไรจริง แม้แต่เรื่องสินค้าของตัวเอง บ้างก็เหมือนคนเดินไปงานศพ ติดแขนทุกข์หรา บ้างเหมือนสัปเหร่อ คอยขุดหลุมฝังศพตัวเอง บ้างก็บำเพ็ญตนเข้าขั้นหมอดูผีสิง* ซึ่งแต่ละรายหาได้เข้าหาลูกค้าด้วยความเป็นตัวของเองตามหลักการที่ถูกต้องไม่ ความเจริญ ที่ควรจีรังถาวร จึงกลายเป็นเจริญวูบเดียว ขายได้แล้ว ผู้นั้นต้องปิดถนน ปิดคลอง ปิดบางกัน เป็นบางๆ หันกลับไปอีกไม่ได้

วิธีการของผมเฉพาะเรื่องนี้ ง่ายมากไม่ต้องมีพิธีอะไร และลงขายได้หนหนึ่งแล้ว ผมยังคงไปมาหาสู่ได้เป็นปกติต่อไปอีกเสมอ

ในที่ทำการของลูกค้า ไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็ก ผมไม่ยอมนั่งลงก่อน แม้จะถูกเชิญด้วยมารยาทอันดีเพียงใดก็ตาม จนกว่าผมจะได้เรียนให้ทราบว่า ธุระที่ผมประสงค์เข้าพบนั้นคืออะไร หากท่านผู้นั้นสนใจ ผมจะนั่งและอยู่ต่อไป แต่ถ้าไม่สนใจ ผมก็ลากลับ โดยไม่ต้องให้เสียเวลาทั้งสองฝ่าย นี่เป็นวิธีการที่เข้าพบลูกค้าที่ผมใช้ได้ผลดีที่สุดมาแล้ว

การนั่ง ผมจะนั่งแบบสุภาพบุรุษเข้าพบสุภาพบุรุษ ไม่เอาแขนขึ้นไปเท้าโต๊ะ หรือลากเก้าอี้เข้าไปจนใกล้เกินควร ไม่พ่นควันบุหรี่ต่อหน้าแขก และไม่เจรจาแบบชักแม่น้ำทั้งห้าขึ้นมาบรรยายให้เป็นที่เปลืองเวลา

นี่เป็นเทคนิคการเข้าคนของผม ไม่โลดโผนโจนทยาน ซึ่งความจริง ก็ไม่ใช่เทคนิคอะไรเป็นที่วิเศษพิศดาร ว่ากันซื่อ ๆ ไปอย่างนี้แหละ

เมื่อพูดจาเป็นที่เข้าใจแล้ว ผมจะแนะนำวงเงินที่ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติสำหรับฐานะของบุคคลคนนั้น เป็นหลักวางให้เอา

ประกัน หากน้อยไป เขาจะเป็นผู้ขึ้นราคาเอง การที่ให้คำแนะนำให้เอาประกัน ด้วยจำนวนเงินมาก ๆ ทำให้ผู้ประสงค์เอาประกันเกิดความอึดอัดใจเสียแต่เริ่มเรื่อง ที่ทำเช่นนี้ ก็เพื่อผลแห่งการผูกไมตรีที่ผมสามารถรักษาไว้ได้นานวัน และให้เป็นที่รู้กับเจ้าตัวผู้นั้นว่า การมาหาของผม มิได้เป็นภัยหรือก่อกวนความไม่สงบทางอารมณ์เลย

ผมเริ่มด้วยความไม่มีพิธี และเริ่มตามหลักมารยาทของผู้ดี หวังเพื่อผูกมิตรภาพให้เกิดขึ้นแต่แล้วการกระทำนั้นๆ มันกลายเป็นการค้าโดยตัวของมันเองตามมา ผมคิดว่าเป็นวิธีที่ดี จะถูกต้องตามหลักการหรือไม่ ผมไม่ทราบ ผมถือเอาเหตุผลที่ถูกต้อง ที่ได้ผลมาแล้วยึดเป็นหลัก อย่างไรเสียแม้จะไม่ถูกกับเทคนิฅแบบวิทยาศาสตร์สมัยบ้าง ก็ยังดีเสียกว่าปล่อย ชีวิตให้ ลากถูลู่ ถูกังไปบน ความ ขรุขระ ของ นิสัยสันดานเสื่อม เอาแต่ได้เขาตัวเองเป็นไหน ๆ

วันหนึ่งขณะที่ผมนั่งทำงานอยู่ในออฟฟิต มีสุภาพสตรีคนหนึ่ง อ้างว่าเป็นคนขายของ ขออนุญาตเข้าพบ รู้สึกสนใจเรื่องผู้หญิงที่กล้าหาญ ถึงกับกล้าบอกว่าเป็นคนเดินตลาดขายของ เมื่อพบปรากฏว่าเธอเป็นผู้หญิงที่มีความ

งามพอใช้ จุดประสงค์ที่ต้องการ ก็เพื่อเสนอขายพระพุทธรูปแก้วสีเขียว เมื่อผมรู้จุดประสงค์แล้ว ได้บอกปฏิเสธไปโดยกิริยาวาจาที่สุภาพ

จากแววตาและสีหน้าของเธอ เมื่อกระพุ่มมือไหว้ลานั้น ผมเห็นแล้ว ความรู้สึกของผมบอกว่าหญิงผู้นี้ได้รับความผิดหวังและเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ขณะที่เธอกำลังเดินออกพ้นห้องไปนั้น ผมต้องเรียกกลับมา เชิญให้นั่งลงที่เก่าอีกครั้งหนึ่ง เมื่อสอบถามถึงความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป ได้รับตอบว่า สามีของเธอ เดิมรับราชการ ป่วยเป็นอัมพาพาต นอนซมอยู่กับที่เป็นเวลาสี่เดือนแล้ว เวลานี้ถูกปลดออกจากราชการ ภาระต่างๆของครอบครัวจึงตกมาอยู่กับเธอตามความจำเป็นมีบุตรกำลังศึกษาอยู่สามคน อีกคนหนึ่งเล็กมาก ต้องจ้างเขาเลี้ยงตัวเองวิ่งหางานทำ เพื่อมีรายได้มา เยียวยา อา การ ป่วยของสามี และใช้จ่ายในครอบครัว ไม่ว่างานนั้นจะเป็นงานอะไรเอาทั้งนั้น แม้แต่งานขายพระ ซึ่งเมื่อพูดกันตรง ๆ แล้วผู้หญิงไม่เคยทำ จะมีบาปกรรมติดตัวไปตลอดชีวิต แต่ก็ต้องด้านทำ เมื่อรู้ว่าขายแล้ว องค์หนึ่งจะได้ค่าเดินตลาด ๕๐ บาทผมสั่งซื้อสององค์ ชำระเงินให้ไปเลย และแนะนำวิธีที่จะขาย

ให้แก่เธอบ้างตามสมควร คือว่า

ก่อนอื่น ให้พึงทำใจเสียให้แน่วแน่ว่าวัตถุที่อยู่ในมือเธอนั้น มีค่าสูงส่ง สมแล้วที่บรรดาพุทธศาสนิกชนทุกคนควรมีไว้บูชา การที่เธอนำมาให้ผู้ซื้อถึงบ้าน เธอมาด้วยความสบายใจและเป็นสุข ว่าได้นำผลบุญอันเป็นผลานิสงฆ์อย่างยอดเยี่ยมมาให้ถึงที่ และในขณะเดียวกัน เมื่อเวลาออกเดินตลาด ให้เธอลืมความทุกข์ร้อนทางบ้าน และเรื่องของครอบครัวเสียให้สิ้น ทำจิตใจให้เป็นปกติสุขและสบายสีหน้าจะได้แช่มชื่น เมื่อจิตใจเป็นสุขแล้ว แววตาก็ผ่องใสโดยเฉพาะเธอเป็นหญิงอยู่แล้ว ความลมุนละไมแช่มช้อยในตัว มีเป็นทุนเดิมอยู่เพิ่มสีหน้าที่แช่มชื่น ในตาที่มีกระแสร์วาวระเริงไปด้วยความเป็นสุขภายในใจ เติมเข้าอีกนิดเดียวงานของเธอจะเป็นงานที่ทำรายได้ ได้มากเสียกว่าเงินเดือนของคุณผู้ชายที่บ้านเสียอีก

ผมให้นามเพื่อนฝูงไปอีก ๑๐ กว่าคน และบอกวิธีการและเวลาให้ไปพบด้วย

จากนั้นผมก็ลืมเรื่องของหญิงคนนี้ ไม่ได้นึกถึงหรือติดตามข่าวคราวอีกเลย จู่ ๆ วันหนึ่งหลังจากนั้นประมาณ ๓

เดือน สามีของหญิงคนนั้น หายป่วยเดินเหิรได้เกือบเป็นปกติ มาหาผมที่ออฟฟิศอีก พ่อหนุ่มของผมเข้ามาพบผมด้วยอากัป กิริยาละห้อย เศร้า นัยน์ตาขุ่นมัวสีหน้าพอกอาบทุกข์ไว้เต็มที่ เมื่อนั่งลงเรียบร้อยแล้ว กล่าวขอบใจผมที่ได้ช่วยเหลือภรรยาของเขาในระหว่างที่ชีวิตของเขาและครอบครัวกำลังโต้มรสุมทุกข์

"จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ ผมยังหางานทำไม่ได้" สุภาพบุรุษผู้นั้นเล่าต่อไป "หากผมไม่ได้ภรรยาช่วยประคับประคองแล้ว ไม่รู้เวลานี้ผมจะมีผมจะมีสภาพเป็นอย่างไร?"

ผมนิ่งฟังอยู่เรื่อย ๆ โดยมิได้ปริปากขัดคำ คนเรานั้นเมื่ออบโกยเอาความทุกข์อัดแน่นเข้าไว้ในอกเต็มที่เสียแล้ว เต็มจนไม่มีที่ว่าง ผมจึงตั้งใจฟัง เพื่อให้แกระบายร้อนในอกออกเสียบ้างพอได้โอกาส ก็สอดเข้าไปว่า

"ผมรู้ว่าคุณเหนื่อยมาก คุณทำงานเกินตัว เกินกำลังของคุณ ดูซิ ซูบซีดเซียวออกอย่างนี้ คุณจะทนทำงานนี้ต่อไปอีกไหวหรือ?"

"ผมยังไม่ได้ทำการงานอะไรเลยครับ" เขาสอดค้านขึ้น

"คุณทำแล้ว แต่คุณทำงานกับนายที่ใจร้าย บ้าบิ่น นายของคุณชื่อ "หมดหวัง" คุณต้องทำงานให้ วันละไม่น้อยกว่า ๑๖ ชั่วโมง ตั้งแต่ลืมตาขึ้น จนกว่าจะได้หลับตาเมื่อนอน จึงจะได้หยุดงาน ทำโดยไม่ได้ประโยชน์อันใดตอบแทนเลยแม้แต่ความเห็นใจ ในความเหนื่อย ความยาก ที่คุณก้มหน้าก้มตา ตั้งใจทำเอาจริงๆ จังๆ ถ้าผมเป็นคุณผมจะลาออกจากนายที่มีชื่อว่า "หมดหวัง" นี้ สมัครทำงานกับห้าง "สมหวัง" ดีกว่า งานเก่าของคุณนั้น ผิดเสียแล้ว คุณมีนายผิดแน่ๆ"

จากนั้น ผมได้กล่อมจิตใจให้เป็นผู้เข้มแข็งพร้อมที่จะกลับเข้าฝ่าอุปสรรคต่างๆ ด้วยการใช้ชีวิตตามแผนใหม่ ตลอดจนแนะแนวทางให้ ผลที่สุดได้เข้าทำงานในบริษัทการค้าแห่งหนึ่งมีรายได้พอเลี้ยงตนและครอบครัว

ทั้งสองผัวเมีย คงนึกว่า ที่เขาสามารถพาตัว พาชีวิตรอดข้ามพ้นความพินาศครั้งนั้น คงเป็นด้วยบุญฤทธิ์หรืออภินิหารอันเป็นผลบุญแต่ชาติปางก่อน มาช่วยหนุนนำส่งให้ก็อาจเป็นได้

จะอย่างไรก็ตาม ผมว่า ทุกอย่างที่เกิดเป็นและเปลี่ยน

แปรสภาพ ไม่ว่าจะเป็นไปในรูปการค้า ลีลาชีวิต ความคิด และกระทำให้เกิดกุศล และด้วยการปฏิบัติจริงตามความคิด อันเป็นกุศลมูลนั้น เป็นจุดเด่นใหญ่ยิ่งที่ทุกคนจะต้องแหวกความมืดพาตัวผ่าเข้าไปหาให้พบ กุญแจดอกสำคัญที่จะไขเข้าไปให้ถึงที่ซ่อนหลักชัยของชีวิตนั้น เราเป็นผู้ถือเอาไว้ กุญแจดอกนี้ สร้างขึ้นด้วยวัตถุสำนึกง่าย ๆ คือ "ความรู้สึกผิดและชอบด้วยตัวเอง"

คนเรานั้น เมื่อจิตเกิดต้องไปประวัติกับความสำนึกคิดค้นหาความดี ที่เราเรียกกันว่า "มนุษยธรรม" ความดี มีกลิ่นหอม มีรสหวานให้ความฉ่ำชื่นแก่จิตใจ แม้แต่จะเพียงคิดนึกถึงก็ย่อมทำให้อารมณ์ของคนที่แข็งกระด้างอ่อนไหวไปมาก ๆ เหมือนกัน

ที่ผมพูดมานี้ ผมพูดกับเพื่อนของผม ไม่ได้คิดว่าตัวเป็นศาสดาผู้รู้ หามิได้ ผมได้มาด้วยความลำบาก จากความยากจน ได้มาด้วยความนำของชีวิตที่เหลวแหลกที่สุด และได้ทดลองใช้กับตัวเองมาแล้ว ผมจึงคิดว่าควรเผยแพร่ ให้บรรดาคนที่ฉลาดบนความโง่เช่นผม นำเอาไปขบคิดแก้ไขตัวเองบ้าง ศีลและธรรมในคน ที่จะต้องเป็นคนปกครองคน คือ

นับตั้งแต่พ่อแม่คน ไปจนถึงพ่อบ้านแม่เรือน บ้านเมืองเป็นที่สุด จะได้กลับคืนสู่สถานะเดิม คือความเป็นผู้เพียบพร้อมที่สามารถรู้ผิดและชอบในตัวของตัวเองได้ บ้านเมืองจะได้มีแต่ความสุขความเจริญ โดยมีคนที่ไม่รกเมืองอยู่จรรโลง

ผมพูดถึงเรื่องการค้าขายมาเสียนาน เลยขอแถมอีกนิดหนึ่งว่าหากผมจะกลับไปมีวาสนาทำการงานในตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายขายอีกสักคราวหนึ่ง ผมจะเขียนจดหมายถึงบรรดาคนขายทุกคนให้คำแนะนำพิเศษสุด แทนที่จะไปนั่งนึกเขียนจดหมายกระตุ้นเตือนให้เกิดความกระตือรือร้น หรือจดหมายชี้ช่องทางให้บุกเข้าไป จดหมายดัดจริตที่ใช้คำว่า "ลับเฉพาะ" ส่งตรงถึงคนขายของเป็นลับเฉพาะที่ไม่มีความลับอะไรเลย นอกจากบอกให้ไปรับเอาประโยชน์จากผู้อื่นมาให้ได้

ความจริงคนขายของทุกคน ไม่ใช่วีระบุรุษที่มีความสำคัญพิเศษไปกว่าสามัญมนุษย์อย่างเรา-ท่านไปก็หาไม่ แต่เมื่ออยู่ต่อหน้านาย ก็ต้องคึกคักทำวิเศษ หาไม่ "ออก" จากงาน จดหมายที่ผมว่าจะเขียนนั้น มีอย่างนี้

"จากรายงานการจำหน่ายฉบับล่าที่สุดของท่านนั้น

ข้าพเจ้าได้พิจารณาดูโดยตลอดแล้วเห็นว่า การจำหน่ายภายในเขตจำหน่ายของท่านตกมากเหลือเกิน ตกจนทำให้บริษัทต้องออกทำการสืบสวน สาเหตุ แห่งการฝืดของตลาด ตาม รายงานของท่าน ผลการสืบปรากฏว่าสินค้าชนิดเดียวกับของเรา ขายได้ดีมากในเขตตลาดที่ท่านรับผิดชอบ ทั้ง ๆ ที่คุณภาพของสินค้าเราดีกว่าเขา ราคาก็สมควร การโฆษณาได้ส่วนสัมพันธ์กับสินค้าเป็นอย่างดี ไม่มีที่บกพร่อง

บริษัท ฯ ค้นพบได้ความจริงมาดังนี้ จึงขอเรียนว่าตลาดไม่ฝืดเลย ตัวท่านเองเกิดฝืดขึ้นเป็นอย่างมากเสียแล้วเลยพลอยทำให้ตลาดสินค้าของเราฝืดขายไม่คล่องตามไปด้วย

บริษัทได้พิจารณารายงาน ของท่านโดยรอบคอบแล้วจึงขอถือโอกาศถอนคำสั่งเดิมเสียทั้งหมด และตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ให้ท่านปฏิบัติตามคำสั่งใหม่นี้โดยเคร่งครัดที่สุด คือ

๑. เมื่อลืมตาตื่นขึ้นแต่เช้า อย่าไปคิดถึงเรื่องการงาน คิดเอาแต่ธุระเรื่องส่วนตัวอย่างเดียว

๒. เมื่อมีเหตุการภายในบ้านเล็กๆน้อยเกิดขลุกขลักไม่ให้ความสดวก ห้ามคิดแก้ไข แต่ให้พยายามค้นคว้าเสาะหาความไม่สดวก ไม่เรียบร้อยภายในบ้าน ให้เพิ่มมาก

ขึ้นอีกหลาย ๆ เท่า

๓. ถ้าฝนตก อย่าพยายามออกจากบ้านปล่อยให้ฝนมาเป็นอุปสรรคการงานของเราเสีย

๔. เข้านั่งโต๊ะที่ออฟฟิต อย่าทำอารมณ์ให้มีสุขเที่ยวหาผิดกับคนอื่นให้ได้ก่อนแล้วจึงค่อยลงมือทำงาน

๕. เมื่อรู้ข่าวว่าใครเขาขายอะไรแข่งขันกับเราได้ ให้นึกว่าเป็นโชคของเขา อย่าไปเอาธุระเป็นกังวลรู้เรื่องราวของเขา เพื่อเราจะได้ไม่ต้องรู้ว่า เพราะเหตุใดสินค้าของเราจึงสู้เขาไม่ได้

๖. อย่าไปหาลูกค้าทั้ง ๆ ที่เรารู้ว่าเงินรายได้ของเรากองอยู่ที่นั่น นั่งวางแผนงาน หรืออยู่ดูเด็กเก็บกวาดทำความสอาดที่ทำการดีกว่า

๗. ให้คิดไว้เสมอว่า ไม่เป็นไรวันนี้ พรุ่งนี้ทำก็ยังได้ทันถมไป

๘. วันใดขายของได้สักรายหนึ่ง ตลอดวันวันนั้นเลิกได้ เข้าร้านเหล้านั่งโม้ควักเงินเลี้ยงเพื่อน แสดงความใหญ่โตให้สบายเต็มที่

๙. โควต้าการขายของท่าน ถ้าเต็มตามจำนวนจำกัด

แล้ว อย่าไปยุ่งวิ่งขายอีก ,หยุดเสียเลย พอแล้ว หรือใคร จะมาว่าได้ ?

๑๐. ถ้าขายยังไม่ได้โควต้า ก็อย่าไปกระตือรือร้นมัน เดือนต่อไปทำควบได้ทัน

๑๑. พยายามเพิ่มความเชื่อให้แก่ตัวเองว่า เขตการจำหน่ายของเราสู้คนอื่นเขาไม่ได้

๑๒. เมื่อกินอาหารกลางวันแล้ว ให้คิดว่าอิ่มเกินไป ทำงานไม่ไหว ต้องนอน "ย่อย" เสียก่อน

๑๓. อย่าไปค้นคว้า ศึกษาหาทาง เพื่อเรียนให้รู้ถึงงานในหน้าที่และวิชาการค้า

๑๔. อะไรที่ไม่ดีแก่ตัว แก่กิจการ จงเริ่มประพฤติปฏิบัติ เอาแต่ความไม่ดี เหล่านั้น สะสมเก็บเข้าไว้เป็นสมบัติถาวรของตัวให้เต็มที่. □

ขอแสดงความนับถือ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ รุ่งนคร 398-400 ถนนสี่พระยา พระนคร
นายสมเกียรติ พานิชการ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 9/7/08